hepileri

Aylık Sosyalist Dergi Mart'98 Sayı: 12 Fiyatı: 500.000.TL(KDV Dahil)

Birlik Programı
Yalçın Küçük

İlerici Gençliğin, Gerici Ayaklanmasına Destek Olması Gaflet'tir

Resmî Fırka
Tevfik Fikret Yorulmaz

Estetika ve Politika
Hasip Akgül

İsrail - Türkiye Ekseni
Alain Gresh

SİP Genel Başkanı Aydemir Güler ile Söyleşi

Yazdığım oyunların her birinin kendine göre bir kaderi olduğunu biliyorum. Bu kaderi toplumsal çalkantılar belirliyor... "Nereye Payidar?" oyunumun kaderi, görenlerin görmeyenlere anlatması türündendi. Genç kuşaklar oyundan habersizdi ama, dillerinde Nereye Payidar'ın, her nereden ve ne zaman duymuşlarsa ünlü tekrarını taşıyorlardı: Burada Timur Selçuk-Çiğdem Talu ikilisinin, söz ve müziği oluşturan başarılı çalışmalarını anmalıyım... Varoşlar, direniş alanları, emekçiler "Nereye Payidar?"dan mucizevi türden bir kırıntı saklamışlardı kendilerinde. Bu ülkemize has bir şaşırtıcılıktan kaynaklanıyordu; iyi, doğru, halktan, emekten yana güzelliklerin asla kaybolmamasıydı bu mucize. Bu yüzden Nereye Payidar'ı yıllar sonra, oyun olarak kitaplaştırmak yerine, oyunu anlatan romanı deneyerek, onu bugüne dek bağırlarına gizlenip kendini koruduğu emekçi insanlara armağan ediyorum. Direniş günlerinde birbirlerine okuyup, tartışacakları yapıtlar o denli az ki, Payidar, umarım böylesi bir geleneğin başlatıcısı olur. Bu kitapta, yöntem; Dursun Ali'in bilemediklerinin, elimdeki sahne tekstinin de yardımıyla benim bildiklerim oluşudur, benim bilemediklerimin ise, Dursun Ali'ce bilinişidir, bakalım göreceğiz!

Ayrıca Payidar adlı çalışmamın, benim kendi oyunumla yıllar sonrası bir hesaplaşma olduğunu düşünenlere de şimdiden yanılmamış olduklarını söyleyebilirim...

AKIŞ YAYINCILIK

Bu Sayımız

Türkiye'de bir süredir devam eden toplumsal değişim süreci, Mart ayının geleneksel politik aktiviteleriyle birlikte daha hızlı düşünme ve daha fazla pratiğin olduğu bir sürece evrilmiştir. Artık Türkiye'deki siyasal özneler yalnızca misak-ı milli sınırlarını düşünemez olmuşlardır. Politikacıları, siyasal realizm, daha geniş bir coğrafya üzerinde düşünmeye zorlamaktadır. Bu durumdan toplumsal muhalefette de, (kastedilen sol muhalefettir) nasibini almaya başlamıştır. Tüm bölge halklarını da içine alan bir toplumsal projeyi öngörmeyen siyasal programların kapsayıcılığı yok denecek kadar azdır. Yeni dönemin platformu olmak zorundadır.

Yalçın Küçük'ün Birlik programı çalışması, ülkemizin problemlerine çözüm arayışlarının eksenini ve sınırlarını göstermektedir. Bu yüzden de ülkemiz gündeminde bir süre yer tutacağa benzemektedir. Komşu bölge halklarının birliğini sağlamanın yolu duygu birliğinden geçer; bu yüzden bu birliğe verdiğimiz önemin bir göstergesi olarak Ermeni Rahip'le, Yalçın Küçük'ün hapishane arkadaşlığıyla başlayan insani ilişkiyi anlatan bir mektubu yayınlıyoruz.

* * *

SİP Genel Başkanı Aydemir Güler'le yapılan söyleşide toplumun yüzünü sola döndüğü vurgusu yapılmaktadır. Bu değerlendirmeyi de okurlarımıza sunuyoruz.

İsrail-Türkiye ekseni ismiyle Türkçeye çevrilen Alain Gresh çalışmasını da, emperyal devletlerin politikalarının bölge problemlerindeki çözümlerini görmek açısından önemli buluyoruz.

Tevfik Fikret Yorulmaz ise Türkiye'deki resmi fırkalara solun bakışının, materyalist yönteme göre yapılmasının zorunluluğunu güçlü ve özgün diliyle anlatıyor.

Ogün Kırtıl "Erkek Politikalar" başlıklı çalışmasında toplumsal muhalefet olan sol hareketlerin, kadın sorunu açısından içinde bulundukları duruma ve sorunlarına değiniyor.

F. Kamil Yüksel, Athusser'le devlet ve ideoloji kavramlarını yeniden tartışıyor.

Eski Genel Yayın Yönetmenimiz Hasip Akgül "Estetika ve Politika" adını verdiği köşesinde yeni bir tarzı denemektedir.

Fulya Gürses ise çalışmasında ülkemizdeki muhafazakârların ithal etmeye çalıştıkları fikirleri, toplumsallaştırırken gösterdikleri acemilikleri anlatmaktadır.

Gelecek sayımızda buluşmak üzere...

hepileri

hepileri

SAYI: 12
MART
1998

YALÇIN KÜÇÜK
Birlik Programı **3**
YORUMLAR
Tarihten Dört Buçukla Geçer
Coğrafyadan Sıfırla İkmal **21**
Emir-eri Cavit'in Son Maceraları **23**
HASİP AKGÜL
Estetika ve Politika **26**
"İlerici Gençliğin, Gerici Ayaklanmasına Destek Olması Gaflet'tir." **28**
Y.K
Özür ve Tazminat Bekliyorum **29**
OGÜN KIRTIL
Erkek Politikalar **32**
ALAIN GRESH
İsrail-Türkiye Ekseni **36**
TEVFİK FİKRET YORULMAZ
Resmî Fırka **43**
AYDEMİR GÜLER İLE SÖYLEŞİ
"Türkiye Solu Yeni Bir Adım Atmalıdır" **49**
F. KAMİL YÜKSEL
İdeoloji, Devlet ve Althusser **57**
FULYA GÜRSES
Yerli Muhafazakârlar Konferansı **60**

hepileri, aylık sosyalist dergi

Sahibi ve Yazı İşleri Müdürü:
Hüseyin ÇEVİRGEN
Genel Yayın Yönetmeni:
Doğan GÜÇLÜ
Koordinatör: **Onur ERK**
Avrupa Temsilcisi: **Şevki ÖMEROĞLU**
Tel~Fax:0049-221 641 685

Yönetim Yeri: Büyük Parmakkapı Sok. 20/4
Beyoğlu / İstanbul Tel~Fax:(0212) 292 29 45
Hesap Numarası:
Yapı Kredi Bankası Mark: 3004942-9
Dolar: 3004943-7 TL için 0303803-1
Baskı: Mart Matbaacılık
Kapak fotoğrafı: Kandinsky-Kazaklar

Birlik Programı

Yalçın KÜÇÜK

Yeni bir gelecek, geçmişin yeni bir anlayışına bağlıdır. Geçmişimizin, geleceğimizden daha değişken ve daha çok değiştirilebilir olduğunu kabul etmek durumundayız. Bu, geleceğimizi, elimize almamızın anahtarıdır.

Eğer geleceğimizi ruhumuza göre kurmak için, tarihimizi elimize almamız gerekiyorsa, bu, "tarih nedir?" sorusuyla buluşmamız anlamındadır. Ancak böyle buluşma bizi, bir açıdan son derece basit ve diğer yandan çözümü imkansız bir soruyla, tarihin niteliği sorunuyla karşı karşıya getiriyor. Çözümsüzlük her zaman bunaltıcıdır. Bununla birlikte, her çözümsüzlüğün yanında bir de İskender'in Kılıç'ı olduğunu hatırlatmak bize rahatlık veriyor; çünkü her karmaşa ve her çözümsüzlük, aslında hacim olarak çok küçük, bir enigme, bir sır'dır. Bu açıdan bakıldığında, belki de tarih adlı "sır" eninde-sonunda, bir yeni dönemleme, Batı dilleriyle, "periodisation" ve Rusça'da pek sevilen sözcükle, peryodizatsia'dır; topraklarımız için bir "Birlik Programı" taslağını yazarken, bu nedenle, tarihimizin birlik doğuran bir devr'lere ayrımını denemek zorunluluğunu duyuyorum.

Basit, yalnız, tarihin karayolu mühendislerinin olmadığını kabul etmek durumundayız; kilometre panolarımız yoktur ve periodisation'u, kesin tarih kilometreleri olarak düşünmemek mecburiyetimiz var. Bu mantık çerçevesinde Orta Çağ'dan Yeni Çağ'a geçerken İstanbul'un Türkler tarafından alınış yılı olan 1453 yılını mutlaklaştırmak imkansız olmaktadır. Nitekim, Martin Luther'in, Papa'lık otoritesine başkaldırması veya Copernicus'un, 1543 tarihinde yayınlanan ünlü Revolutionibus kitabı da, bir dönüş habercisi, bir tournant olarak, aynı ölçüde iddialıdır. Hatta yeni çağ'ın başlangıcı olarak bu üç adaydan ilkini, İstanbul'un Türkler tarafından alınmasını, daha az şanslı saymak da mümkündür; çünkü, Genç Sultan Mehmet'in önderlikteki yetkinliği tartışmasız bir yerde durmakla birlikte, Doğu Roma İmparatorluğu'nun, bugün İstanbullular'ın günlük yaşamlarında hissetmek ihtiyacını bile duymadıkları surlar içine sığınmış bir zavallı kalıntı olduğunu unutmamız imkansızdır ve o zamanlar İstanbul'u almak zor olmamalıdır. Böyle olmakla birlikte, bir dönemeç işareti olarak diğer iki adayın doğuşunu da, İstanbul'un alınmasında kendi sembolünü bulan Türkler'in Akdeniz'de ve genel olarak Batı'ya doğru ilerleyişi ile ilişkilendirmekte büyük bir gerçeklik buluyoruz; bilim tarihçileri, Copernicus'un Devrim'i ile Türkler'in ilerleyişi sonucunda ticaret yollarının değişmesi, bakır ticaretiyle uğraşan Kopernik Ailesi'nin yoksullaşması, uygun sözcükle, dünyasının altüst olması arasında bir bağ kurabiliyorlar. Öte yandan, tarih felsefecileri ise, Papa'lık otoritesine başkaldıran Martin Luther'in, fizik anlamda, en sağlam müttefikinin İstanbul'daki Türk sultanları olduğunu gizlemiyorlar; çünkü, Luther türünden sıradan ve cismani hazlara meyilli bir papaz, ancak otoritesi zaten zedelenmiş bir Papalık'a başkaldırabilir ve Türkler'in Batı'ya doğru ilerleyişini durduramamak, Papalık otoritesini kırmanın en kestirme yoludur. Türk ilerleyişini durduramamanın Papalık otoritesini zayıflatması, Luther'in isyanını kolaylaştırmıştır, inandırıcı bir neden-sonuç bağlantısı çıkıyor.

Bizde bütün yenilik talihsiz Sultan Üçüncü Selim ile başlıyor. Gericilik Selim'i boğuyor.

Bu, kuşkusuz, önümüzdeki çok önemli bir periodisation ile ilgili, çok sıkıştırılmış bir tartışmadır; bunu, yeni tartışmalar açmak için değil, daha çok yapacağımız yeni dönemleme tartışmasında, bir örnek olması açısından aktarıyorum. Benim önerilerim de, kesin kilometre taşları yerine, yılları ve belki de on yılları içermek durumundadır; bu zaman aralıkları içinde, daha kesin zaman noktalarını bulmak, daha sonraki çalışmalar çerçevesinde, mümkündür.

Osmanlı'nın başlarına kadar inmem için bir neden yoktur; ancak artık yeni bilinçlenmemizde, Doğu

Roma İmparatorluğu'nun boşluğunu bihakkın dolduran Osmanlı İmparatorluğu'nu, tüm has imparatorluklarda olduğu üzere, bir mülti-etnik büyük organizma olarak ele almak gerektiğini düşünüyorum. Dinasti, kuşkusuz değişmiyor ve Türk'tür; ancak yönetimde Arap, Kürt, Elen, Ermeni, Sırp ve Bulgar, bunlara ek olarak Arnavut ve Çerkezler hep önemli olmuşlardır. Yıkılmasına kadar, Türkler ile birlikte, Arap, Kürt ve Ermeni kavimler, imparatorluğun bütün yük ve acılarını taşıdılar; zaman zaman aralarında kanlı çatışmaların olması, her gün sevgi ve güvensizlik sıkımlarını birlikte içleştirmeleri, bu harika gerçeğe gözlerimizi kapamamızın nedeni olmamalıdır.

Periodisation denemem, daha sonraki bir tarihte başlıyor; ancak yine de, büyük şehidimiz, yenilikçi sultan, müzisyen ve gerçekten selim, Üçüncü Selim'i hatırlamadan edemiyorum. Bizde bütün yenilik, Küçük Kaynarca Antlaşması'nın utancını atmak isteyen, bu talihsiz Sultan ile başlıyor; gericilik, Selim'i boğuyor. Sadece Selim'i mi? Selim Dönemi, hem imparatorluğun modernizasyonu yolunda büyük bir arayışı temsil ediyor ve hem de, kendine güven kazanmaya başlayan Avrupa'nın, bu Doğu İmparatorluğu için yeni senaryolar da düşünmeye başladığını gösteriyor. Selim'in modernizasyon çabaları sırasında, ondokuzuncu yüzyılın hemen başında, bazı vesikalara göre, Londra'nın, bu Doğu İmparatorluğu'nu olduğu gibi, daha Doğu'ya kaydırma hesapları yaptığını görüyoruz. Bu, belki bugünün gerçekliğinde daha da anlamlıdır; Selim'i hemen izleyen dönemde, rafa kaldırılmasına karşılık, Türklük'ü, Kafkasya ve İç Asya'da bir otorite olarak görme isteğinin pek de yeni olmadığını saptayabiliyoruz.

İzleyenlerimi bıktırmış olmam ihtimal dahilindedir; Büyük Şehidimiz Selim'den sonraki dönemde, bizim topraklarımıza gelmiş ve bu dünyadan göçmüş kimseler arasında, üçünü çok önemli buluyorum; bunlar, Sultan Mahmut, Sultan Hamid ve Mustafa Kemal'dir. Dolayısıyla önermek olduğum yeni dönemlemenin bu üçlünün yönetimlerinin belli noktalarıyla ilgili olması kaçınılmazdır; ayrıca her üçü de, hem Türkler, hem Araplar, Elenler ve Kürtler ile Ermeniler'in yazgısında çok derin izler bıraktılar. Bu nedenle yeni devr arayışlarımın bu üç önderi nirengi noktası alması anlamlıdır.

Çok kısa olarak bu yeni peryodlardan söz etmeden önce, bazı tanımları yazmam veya daha önce yazılmış tanımları aktarmamın yararlı olacağı açıktır. İlk kavram, "revizyonist" sözcüğü ile ilgilidir; bu sözcüğün uluslararası sözlükteki yeriyle siyasal doktrinlerdeki anlamı arasında, bir uygulama farkı bulunuyor. Uluslararası yazında "revizyonist" sözcüğü uluslararası anlaşmalarla kabul edilmiş sınırların, değiştirilmesini isteyen ülke anlamındadır; bu anlamda, Versailles Antlaşması'ndan hemen sonra Almanya kesinlikle revizyonistir ve buna karşılık, Lozan Antlaşması'ndan sonra Türkiye, en azından, görünüşte revizyonist değildir, Hatay ve Kıbrıs'ın Kuzeyi'nin aldıkları yeni konumlar, Lozan ile ilişkilendirilmemektedir.

Şu günlerde Başbakan Yardımcısı Ecevit, Amerika Birleşik Devletleri ile Birleşik Krallık'ın Ortadoğu politikaları konusunda ısrarla kaygılar ifade etmektedir; bunu, eski Başbakan Ecevit'in, Washington ve Londra'yı, Ortadoğu'da "revizyonist" politika sahibi olarak gördüğü biçiminde anlamak gerekiyor. Bu, daha önceki yıllarda, başkalarıyla birlikte benim de, ileri sürdüğüm bir değerlendirmedir; İran'da, Amerikan Büyükelçiliği'nin basılması sonucunda elde edilen gizli Amerikan belgeleri [1] bunu doğruluyor. Fakat bugün için, Amerika'nın tutumunda, temel çizgisi değişmemekle birlikte, bazı ek kaygılar gözlenmektedir. Washington, bugün Ortadoğu'da, İsrail'in yanında, en kibar sözcükle gözü kör bir müttefik, siyasal terminoloji ile bir "bağımlı", artık benim doğruluğuna daha çok inandığım bir söyleyişle, Büyük Britanya ve İsrail'den sonra, denizaşırı üçüncü bir "eyalet" peşindedir; Türkiye, budur. Yalnız, Amerika'nın revizyonist bir arayışla, Türkiye'yi ikame edecek bir gerici Kürdistan Devleti projesini geliştirdiği sırada, Türkiye solculuğu, çok etkin olabilmiş ve Demirel'inki kadar gerici yönetimlerde bile, Türkiye'deki Amerikan üslerini kullanılmasını güçleştirmiştir. Washington'un Barzani Ailesi'nin liderliğinde bir Kürt Devleti istemesinin altında, Türkiye devrimci solculuğunun, bağımsızlıkçı gücü vardır; şimdi gayet açık bir biçimde bu güç erozyona uğramıştır ve Washington, Türkiye devrimci solunun rönesansından kaygı ile bugünün devamlılığı arasında tereddüt etmektedir. Barzani örneği arkaik liderlikte bir Kürdistan Devleti, Amerikan politikasında esas olmakla birlikte, pirince giderken evdeki bulgurdan da endişe edebiliyor; şimdi buradayız ve Başbakan Yardımcısı Ecevit, şu anda, birçoklarının ve bu arada benim yazdıklarımı, [2] yenilerde kavramış görünmektedir.

Üzerinde durmamız gereken ikinci kavram, "uluslararasılaşma" sözcüğüdür; Irak'ın manda statüsü gerçekleştirilirken Kürt hakları ile ilgili hükümlerin konması veya General Kasım yönetiminden Moskova'nın rahatsız olduğu sırada, Mogol Sovyeti'nin Kürt Sorunu'nu Birleşmiş Milletlere götürmek için sonradan geri aldığı adımlar atması, yakın zamanlarda Kürt Sorunu'nun "uluslararasılaşması" olguları olarak sayılmakla birlikte, ben, bu tarihi, 1995-1996 yılları olarak saptıyorum ve bunu, o zamandan beri böyle yazıyorum.

Ancak bugün bu saptama yaygınlaşmıştır, sıradan gazeteciler bile, artık Soru'nun "uluslararasılaştığı" saptamasını kolaylıkla yapabilmektedir; doğrudur, ancak, eksiktir.

Tarih içinde Ermeni Sorunu'nun, daha önce Elen Sorunu'nun, daha sonra Arap Meselesi'nin, Türkiye'nin kendisi uluslararasılaşmadan uluslararasılaşması mümkün değildir; eksikliği burada görmek durumundayız. Uluslararasılaşmayı da, bir sorunun, bölgedeki uluslararası dengeleri destabilize edecek bir nitelik kazanması biçiminde anlamak zorunluluğu karşısındayız; bu, daha yukarıda ele aldığım sorunla yakından ilgilidir. Bugün, gerek Washington'a ve gerekse Londra'ya, dışişleri kançılaryalarına ve aydın çevrelerine, Türkiye düzeninin istikrarını ne kadar koruyabilecegi kuşkusu düşmüştür. Bütün haberler bu şekildedir;[3] bunu, ülkemizin artık "uluslararası" bir sorun haline geldiğinin önemli bir işareti saymakta büyük yarar görüyorum.

Tartışmayı ilerletebilmek için gerekli gördüğüm tanımlar bunlardan ibarettir; yeterli olmakla birlikte, bu arada, bu yazım içinde çıkabilecek olan ve birbiriyle bağlantılı "Misak-ı Milli" ve "Türkiye'nin Bölünmesi" tamlamalarını da, burada ele almanın yararlı olabileceğini sanıyorum. "Revizyonizm" kavramıyla da ilişkilidir; Irak'ın Kuzeyi'nde bir "Kürdistan Devleti" projesinin, Türkiye'nin bugünkü sınırlarının sürekliliğini acil bir tartışmanın içine çekeceği konusunda kuşku bulunmuyor, Ecevit türü yöneticilerin hassasiyeti de bu noktadan kaynaklanıyor. Yukarıdaki tartışma, Washington'un, bu anlamda bir bölünmeden rahatsızlık duymayacağını ortaya koymuş olmaktadır.

Görebildiğim kadar dünya aktüalitesinin bugün vardığı noktada, Türkiye'nin bölünmesini, böyle bir tehlikeyi, sadece, Washington'dan beklemek gereklidir; bu konuda yakın zamanda, Türkiye'de bir değerlendirme birliği oluştuğunu görüyoruz. Bu değerlendirme birliği konusunda bir kuşku yaratabılmek, son zamanlarda, ülkemizdeki cia'ya bağımlı kanalların başlıca kaygısı olmuştur; bunun için, Vahit Halefoğlu ve İlter Türkmen türünden hep Amerikan bakışını savunan eski dışişleri bakanları, Doğan Bayazit türünden Amerikancı generaller, Türkiye'nin şu andaki Washington Büyükelçisi Kandemir, bütün kanalları dolaştırıldılar ve Amerika'nın bu bu projesi hakkında, kamuyu, yanıltmaya çaba harcadılar. Bu arada ısrarla ileri sürdükleri bir düşünce, bir "Kürt Devleti" projesinde Amerika'nın çıkarı olamayacağı iddiası bir yana, bu projenin bır "varsayım" olduğu savı, doğrusu, beni pek güldürüyor; tabii, varsayım'dır. Uluslararası ilişkilerde, yeni devletler, kuruluncaya kadar hep varsayım olarak kalıyorlar; uluslararası dünyada henüz, kanun çıkarılamıyor.

Bunun dışında, ben, bir başka bölme ve bölünme projesi görmüyorum; daha açık olarak yazabilecek durumdayım, Kürt Mücadelesi'nin hiçbir örgüt ve biriminde, bugünkü sınırları değiştirme yönünde bir eğilim olmadığı nettir. Bu, iyi mi kötü mü, bu devrimci mi değil mi; şu anda bu sorulara cevap bulmak için bir ihtiyaç duymuyorum; görülen kesin durum budur.

Kürt Mücadelesi şu sırada, bütün iddiaların aksine, önemli mevzilere ulaşmış görünmektedir; bunlar arasında, en önemlisi olmamakla birlikte, Arap halkları ile sağlanan yakınlık yeni ve dikkat çekicidir. Araplar, kendilerini kavm-i necip görme alışkanlığından bir türlü kurtulamadılar ve bölgemiz halklarını, zaman zaman, biz Türkler'den daha çok[4] ağır ve acımasız bir biçimde küçümsediler; bugün, Arap halkları, Selahaddin'in çocuklarını yeniden keşfediyorlar. Bu nedenle, hiçbır Kürt hareketinin, bu arada partiya karkeran kürdistan'ın, bu çok değerli buluşmayı risk edecek adımlar atacağını ve dolayısıyla Arap halklarını antagonize edeceğini sanmıyorum. Tam tersine, Kürt hareketlerinde, bu yeni dostluk ve kazanımların yeni bır ilke olacağını, programların bu ilkeye göre ayarla-

Eski başbakan Ecevit, Washington ve Londra'yı "reviztyonist" politika izlediği için ısrarlı kaygılar ifade ediyor.

nacağını düşünmek durumundayız; izleyebildiğimiz açıklamalar da bu yönde gelişiyor.

Ayrıca, en azından son otuz yıllık deneyimler, ortak acılar ve kayıplarla birlikte kazanımlar, Türk devrimcileri ile Kürt Devrimcileri ve Türk Halkı ile Kürt Halkı arasında yeni sevgi ve güven düğümleri yaratmıştır; kuşkusuz bu yönde hala atılması gereken adımlar çok büyüktür, ancak, katedilen mesafe de, heba edilmeyecek önemde görünmektedir. Bunun da not edildiğini görüyoruz.

Burada daha güçlü dayanaklarımız var. Bunlardan birisi, "devlet" sözcüğünün kendisiyle ilgilidir; halkların mutluluğunu gerçekleştirmede devlet aygıtını kurmanın veya elde etmenin önemini inkar eden bir izlenim vermek istemiyorum. Ama yine de, "devlet mi" sorusunu sormadan edemiyorum.

Bu soruya verebileceğim cevap, "Misak-ı Milli" tartışmasıyla ilgilidir. Bu konuda benim kuşkularım ve çok ayrı bir tutumum var; kısaca, bunu açıklamak istiyorum. Ancak önce, Türkiye'de "Misak-ı Milli" üzerine aşırı duyarlılık gösteren bütün çevrelerin samimi olmak isteseler bile samimi ve inandırıcı olamayacaklarını belirtmek durumundayım. Buradaki samimiyetsizlik zorunluluğu, sorunun doğasından ileri geliyor ve ben bu doğayı madde madde sıralamak gereğini duyuyorum.

Bir: Misak-ı Milli ya da Ulusal Yemin, bir devrimci asemblenin değil, işgal tehditi altındaki, Osmanlı Meclis-i Mebusanı'nın kabulüdür.

İki: Sınırları, belirsizdir. Bu o kadar öyle ki, Ulusal Yemin'i herkes kendine göre anlayabilmekte ve herkes kendi fiili durumunu Ulusal Yemin'in sınırları saymaktadır.

Üç: Musul, Yemin'in sınırları içindedir ve dışında kalmıştır. Hatay tartışmalıdır ve Kıbrıs ise tartışmasız dışındadır ve bugünkü defacto durumunu de jure bir niteliğe büründürmek eğilimleri her gün ortaya çıkmaktadır.

Dört: İsmail Cem, sergilediği ilkesizlik ve cehaleti ile her gün beni daha çok şaşırtmaktadır. Bana artık bir Dışişleri Bakanı'ndan çok, "Osmanlı büyüktür, Türkiye Cumhuriyeti büyüktür, Dışişleri Bakanlığı büyüktür, ben büyüğüm" sözlerini, sabah, öğle ve akşam yemeklerinden önce üçer kez tekrarlayan bir papağanı hatırlatıyor; Avrupa Birliği'ne girmenin sadece bir dış politika bağlantısı olduğunu sıkılmadan ileri sürebiliyor. Avrupa Birliği, sınırların, milli para kesmenin kalkmaya başladığı ve yakın bir zamanda tümüyle kalkacağı, bir yeni birlik ve söz uygunsa yeni bir "devlet" anlamındadır. Lenin'in, 1915 tarihinde sözünü ettiği, "United States of Europe" projesinin, devrimci olmayan bir biçimde, uygulamaya konmasıdır.

Bugün Türk yönetenleri ve mülk sahibi sınıflar, Avrupa Birliği'ne girmek için can atmaktadırlar; bu, Misak-ı Milli'den vazgeçtikleri anlamındadır.

Misak-ı Milli'den vazgeçmek mi?

Ben, Türk yönetenleriyle ve Türkiye mülk sahipleri sınıflarıyla, taban tabana zıt bir perspektifle de olsa, hiçbir zaman "misak-ı millici" değilim, bunu çok açıklıkla yazıyorum. Bir kez, önce açıkladım, çok belirli olmayan ve iyi çizilmeyen bir bayrağı bayrak kabul etmem mümkün değildir; ikincisi, yıllardır, savunmaktan geri kalmıyorum, ben bir Doğu Birlik'i sevdalısıyım. Bölgemizin büyük evlatlarından Mısırlı Albay Abdülnasır'ın bir kez söylediği gibi, "Asya ve Afrikalı olmaktan büyür onur duyuyorum." Hem Avrupalı olmak istemiyorum ve hem de bu uygarlık beşiğinde kardeş halklarımla bir birlik içinde yaşamak istiyorum. Bu benim hem tutkum, hem mutluluğum ve hem de onurum'dur.

Sadece sevda mı? Hayır, öncelikle zorunluluk'tur.

Tarih bir zorunluluk'tur.

Büyük İskender, Doğu Roma ve Osmanlı Düzenleri, söz uygunsa, Pax'ları, bu bölgeyi merkez aldılar. Bu bir zorunluluktu; bizim bölgemizde, barış, ancak Doğu Birlik'i olduğu sürece vardır. Bizim bölgemizde, Mezopotamya, Anadolu ve İran Platoları, Ön-Kafkasya'da, dirlik, ancak birlik olduğumuz zaman vardır.

Devlet mi? Birlik için Devrimci Savaş mı? Hepsinden önce birlik düşüncesini kafalarımıza ve ruhlarımıza yerleştirmemiz gerekiyor. Şimdiki aşama budur ve bu, sanıldığından güçlü bir silah ve düşünülebilecek olandan daha devrimci bir çözümdür.

Bölgemizde, Osmanlı Pax'ın yıkılışından sonra dayatılan yamalı bohça düzenin, yeniden çökmeye başladığı gözlemi doğrudur. Bu yamalı bohçanın bugün çökmekte oluşuna değil, neden bu kadar uzun yaşadığına şaşmak durumundayız; şaşma, her zaman tekrarlıyorum, büyük düşünme uyarıcısıdır. Gerçekten de, bu yamalı düzensizliğin bu kadar uzun sürmesine şaşırdığımız zaman, Sovyet düzeninin, aslında sanıldığının aksine büyük bir stabilzatör olduğunu da keşfediyoruz; eğer, bölgemizdeki bu anlamsız düzensizlik bu kadar yaşadıysa, bunda sadece Amerikan emperyalizminin değil Sovyet düzeninin de payı olmalıdır, bu sonuca yaklaşıyoruz.

Şimdi, bizim dışımızda, bu yamalı düzensizlik sonuna gelmek üzeredir.

Buna, bizim, bu uygarlığın beşiğinde doğmuş olma-

nın onurunu taşıyan her birimizin, kendi düzenimizde, vereceğimiz bir cevabımız olmalıdır; ben, bu cevabı, Doğu Birlik'i tasarısında buluyorum.

Önce sömürüsüz bir emek birliğini geliştirmek durumundayız.

Bu, bir hülya ve güven sorunudur. Birbirinden ayrı mı, güven ve hülya'yı birbirinden ayırmak ve başka sözcüklerle, güvensiz bir yaratığın hülyalı olmasını beklemek mümkün mü, pratik, imkansızlık haberi veriyor. Bu nedenle, büyük hülyalar için öncelikle güvenli olmayı zorunlu görüyoruz. Bugün tüm Türk ve Kürt solcu ve devrimcileriyle, devrimci solcularına düşen, güvenli olmaktır; ben, örnek olarak kaydediyorum, şu sırada Türk ve Kürt devrimci solcularının nabzını tutmaya çalışan birisi olarak, bu güveni en yüksek ölçüde duyuyorum ve yine örnek olarak kaydediyorum. Sevres peşine düşmüş bir tek sorumsuz bile göremiyorum. Bugün bizim cephemizde böyle bir eğilimin izi bile yoktur; tam tersine, bizim cephemizde, sorun, birliğimizin otorite alanını genişletmek olarak ortaya çıkmaktadır.

Ancak görünen şudur; Birinci Dünya Savaşı sonunda, Osmanlı ve Rusya tutuşları, sona ermiştir ve Versailles ile özellikle bizim beşiğimizde, hoyratça ve en hasis çıkarlara dayalı bölmeler çizilmiştir. Şimdi, Rusya Düzeni'nin yerini alan Sovyet Düzeni'nin de çöküşü ile bir paradoksla karşı karşıya geliyoruz; bu, Versailles Nizamı'nın da çatırdamakta olmasıdır. Şimdi daha iyi anlıyoruz. Doksanlı yılların başında, Irak'ın, Arap Birliği amacıyla, Kuveyt'i ilhak etmesi, yalnızca, Versailles Nizamı'nın yıkılmaya mahkum olduğu gerçeğinin habercisidir. Bugün, emperyalist merkezde, Washington'da ve emperyalizmin kançılaryası Londra'da, Versailles Antlaşması'nın sonunun geldiği hipotezi çok güçlüdür; bu merkeze ve kançılaryaya bağımlı bir ilişki olan Türkiye yönetenleri de bunu hissetmiş görünmektedir. Türk yönetenlerinin bir bölümü, bu hipotezden kaygı duymakta ve bir bölümü ise timsah gözyaşları dökmeyi tercih etmektedir. Bizlere gelince, böyle bir hipotezi yok saymamız mümkün değildir; böylesi, devrimci realizme terstir.

"Doğu Birliği", böyle bir durumda, sadece bir hülya değil, aynı zamanda devrimci bir realizm'dir.

Avrupa Birliği'ni reddetmek ve Batı'nın her türlü birlik ve ittifaklarından ayrılmak, Doğu Birlik'i için ciddiyet tersi durumundadır. Birlik halkları arasında birlikçi hülyayı sürekli canlı tutmak, kararlılık testi niteliğindedir. Doğu ortak pazarını planlamak ve beşikte en parçalı halk olan Kürtler'e birleştirici bir rol tanımak, halklarımızın talihsizliğini talihe çevirmeyi istemek ile özdeş görünmektedir. Gerçekten de, bizim şimdiye kadarki talihsizliğimiz, artık talihimizdir. Şimdiye kadar güçsüzlük saydıklarımız, artık silahımızdır. Bugüne kadar bize "bölücü" olarak sunulmak istenenlerin, en güçlü bütünleyici olduğunu gösterme şansımız var, ortaya çıkmıştır.

Bütün bunlar, yakın zaman tarihimizin bir yeni dönemlemesine, hazırlık niteliğindedir; belki tekrarlıyorum, tarihte periodisation, bir anlamda tarih sürecinin özünü görebilme denemesidir. Çünkü her yeni periodisation, tarihin kulisi ile sahnesinin, karanlık odası ile ışık merkezinin yer değiştirmesidir. Sunmak üzere olduğum denemede bunun bir kez daha görülebilmesini umut ediyorum.

Modern Türkiye ve bir anlamda bölge tarihinde, başlangıcı, bin sekiz yüz otuz yıllarıyla başlatmanın doğru olacağını ileri sürüyorum. Bunun çok haklı nedenleri olabilir ve sadece bir bölümünü şöyle sıralamak mümkündür. Bir: Elenler'in Türkiye'den bağımsızlıklarını alarak ayrı bir devlet olmaları, hem bu dönemin habercisidir ve hem de sanıldığından önemlidir. Avrupa'nın en karanlık bir restorasyon ve umutsuzluk dö-

Önce sömürüsüz bir emek birliğini geliştirmek durumundayız. Bu, bir hülya ve güven sorunudur. Birbirinden ayrı mı, güven ve hülya'yı birbirinden ayırmak ve başka sözcüklerle, güvensiz bir yaratığın hülyalını beklemek olması mümkün mü, pratik, imkansızlık haberi veriyor. Bu nedenle, büyük hülyalar için öncelikle güvenli olmayı zorunlu görüyoruz. Bugün tüm Türk ve Kürt solcu ve devrimcileriyle, devrimci solcularına düşen, güvenli olmaktır.

neminde Elen Yükselişi, Avrupa tarihi için de çok büyük işaretler taşıyordu; ancak, benim "Türk aydını tercüme odasında doğdu" biçimindeki formülasyonuma önem verilecek olursa, yeni aydınımızın doğuşunu da, o zamana kadar Osmanlı düzenine aydın stoğunu sağlayan Elen aydın kadrolarının ayrılmasının yarattığı boşluğa bağlanmak durumundayız. İki: Artık en tutucu bir sermaye örgütü haline gelen silahlı kuvvetlerin, zamanındaki adıyla, yeniçeri ordusunun tasfiye-

si de bu yıllardadır; ordu adındaki bu sermaye gürühun topa tutulması, yenilik denemelerinin önündeki engellerinden birisini, en azından bir süre için, ortadan kaldırmış olmaktadır. Üç: Gururlu Osmanlı tahtının, Mısır'daki valiye bağlı kuvvetler tarafından tehdit edilmesi ve düzenin savunma mevzii Anadolu'nun İbrahim Paşa kuvvetlerini, neredeyse belli bir sevinçle karşılaması ve bu arada, Rusya Askerleri'nin ilk kez Üsküdar'da kamp kurması da bu dönemdedir. Bunlar Osmanlı yönetenleri açısından en önemli ölüm çanlarıdır. Dört: İlk ciddi Kürt Ayaklanması, yine bu başlangıç tarihine denk düşüyor ve Kürt Lider Bedirhan, bir süre, duruma hakim oluyor ve hıristiyan süryani halkından on bininin yaşamına üç günde son vermesi, Avrupa'da büyük kaygı ve tepkilere yol açıyor. Beş: Türkiye tarihinin en radikal liderlerinden birisi olan Mahmut'un, yeni bir düzen hazırlığı, "Tanzimat", işte bu yıllarda son biçimini alıyor.

Modern tarihimizin başlangıcı buradadır.

Son iki yüzyıllık tarihimizin en radikal düzenleme paketinin bu dönemin başında açılmasını, tesadüf saymamak ve bir bölümünü saydığım faktörlere bağlamak gereği var.

Bu döneme ne ad verilebilir? Bu incelemede, bütün dönemleri isimlendirmeden uzak kalmak durumundayım; bununla birlikte bazı özelliklerine değinmek istiyorum. Geç kalmış bir colbertizm, ekonomik dayanakları çok zayıf bir merkantilizm, bir merkezi devlet programı ve daha da önemlisi, yakın zaman tarihinin bütün önemli başlangıçlarının habercisi ile karşı karşıya bulunuyoruz. İlk tiyatro, ilk roman, ilk gazete, şura-ı devlet adıyla ilk parlamento, benim pek beğendiğim Namık Kemal'in başında bulunduğu ilk çağdaş aydın kuşağı, hep bu dönemdedir. Daha sonraları Türkiye yöneticilerine talihsiz bir model olan Batı ile Kırım İttifak'ı ve bu ittifak ile Türkler'in, Rusya'ya karşı son ve büyük başarıları da olan Kırım Savaşı da bu peryoda denk düşüyor; topraklarımızda modern insanın tohumları hep buradadır. Türkiye'nin ve bölge insanlarımızın ufuklarında devrimler yaşadıkları bu peryodu, Hamid'in tahta iyice yerleşmesiyle, sona erdirebiliriz.

1881 mi? Kemal Paşa'nın doğum yılını, Samsun'a çıktığı 1919 yılından, tarihimize bir dönemece damgasını vurması açısından, çok daha önemli bulduğumu tekrarlıyorum. Kuşkusuz, bir kadir yılından söz etmiyorum; ancak, Rusya Askerleri'nin, bir işgal kuvveti olarak, bugünkü Yeşilköy'ü, eski adıyla Aya Stefanos'da konaklamaları, Halit Ziya'nın anılarından da öğreniyoruz, bebelerin bile alınlarını bir yas ve utançla zonklatıyordu. Kınm'ı tekrarlamak için Mithat Paşa ve Partisi'nin önayak olduğu bu serüvenin sonunda, Berlin Antlaşması var; artık Rusya, Osmanlı üzerinde bir zoraki süzeren durumundadır. Osmanlı mülkü ise, Hemingway'ın balığına benzemektedir; bu dönemde emperyalist devletlerin Türkiye'yi paylaşma yarışına başladığını görüyoruz. Türkiye düzeni, artık destabilize olmuştur ve Türkiye, halk arasında "hasta adam" etiketiyle anılan bir "uluslararası sorun" durumundadır.

Sultan Hamid, bu zor dönemde, bir "zoraki reformatör" kişiliğindedir; bu, benim nitelememdir. Yoksa, özellikle yüzyılın sonunda ortaya çıkan kanlı Ermeni pogromlarına kadar, Hamid, hem içeride ve hem dışarıda, yenilikçi bir prens sayılıyor; tarih tahrifatının ağır karalama bombardımanı uzun süre bizim bunu görmememizi engellemiştir. Aslında, Kemal Paşa'yı olumlu yönde çok etkilediğini düşünebiliyorum; bu çerçevede, ilk formülasyonunda büyük bir bilimsel korku duyduğum "kemalizm hamidizmdir" önermemin doğruluğuna bugün daha çok inanıyorum. Aslında Hamid'in politikası, Kemal ve Enver Paşa çizgileri olarak birbirinden ayrılıyorlar; ayrım, ufuk genişliğindedir.

Bu dönemin başında gerçekleşen Şeyh Übeydullah liderliğindeki Kürt İsyanı'nı nasıl ele alacağız? Bizim tarih yazınımızın tümden ihmal ettiği Şeyh Übeydullah önderliğindeki hareket, Kürt tarihinde yepyeni bir liderliği ve perspektifi ortaya çıkarmak türünden bir öneme sahip olmasının yanında ve ötesinde, Türkiye tarihinin yeni yorumunun henüz kullanılmamış anahtarlarından birisi midir; İran kaynaklarını, bu açıdan, irdelemeden bu soruya net bir cevap vermeyi mümkün göremiyorum. Şimdilik bulduğumuz şudur; Übeydullah'ın, Sultan Hamid ile danışmalı olarak bu isyanı başlattığı, İran'a doğru önemli başarılar elde ettiği, Londra'nın telaşı üzerine, Hamid'in Übeydullah'ın yürüyüşünü durdurduğunu açıklıkla söyleyebiliyoruz.

Übeydullah İsyanı, acaba, Osmanlı yönetiminin, imparatorluğu daha Doğu'ya kaydırmanın ilk keşif hareketi mi? Sultan Hamid'te böyle bir felsefeyi görüyoruz; Hamid'in, Mahmut'un, çok milletli ve çok dinli bir imparatorluk projesine karşı, tek dinli ancak çok kavimden oluşan bir düzen fikriyle oluşması düşündürücüdür. Öte yandan, bazı bilgisiz yorumcuların günlük tartışmalara malzeme yapmak istedikleri, Enver'in Teşkilat-ı Mahsusa'sını bunun bir manivelası olarak ele almak yerindedir; Enver ve arkadaşlarında, Hamid'te aradığımız perspektifi, netlikle bulabiliyoruz. Hamid'in diplomasi ve zaman zaman da, halkların pasifikasyonu yoluyla yapmak istediğini, Enver'in Afganistan'da, Tebriz'de, Ön Kafkasya'da ihtilallerle gerçekleştirmek istediği netlikle ortaya çıkıyor. Teşki-

lat-ı Mahsusa, daha çok Kafkas halklarından kadrolarla oluşturulan ve bu amaca yönelik örgütlenmelerdir.

Türkiye'nin uluslararasılaşmış bir sorun olarak büyük devletlerin dışişleri masalarına yatırıldığı ve büyük devletlerin her açıdan revizyonist bir tutku ile sürekli yeni paylaşım haritaları yaptıkları bu dönemi, 1925'lerde tamamlamak eğilimdeyim; yeni dönemleme çabalarımda, Şeyh Sait Kalkışması ve Musul'un daha sonra Irak'a verilmek üzere Büyük Britanya'ya bırakıldığı tarih, çok daha belirleyici olmaktadır. Hem Cumhuriyet'in kuruluşunu ve hem de kemalizmin oluşumunu, 1923 tarihinden, 1925-26 tarihine aktarmanın daha doğru olacağını düşünüyorum. Bundan sonraki yaklaşık kırk yıl, hem has cumhuriyet ve hem de kemalist dönemdir. 1923 tarihinde kurulmuyor ve temelleri, 1925-1926 tarihinde atılıyor. Bu tarihi Nep'ten çıkışla; Sovyet düzeninin de stabilizasyonunun başı saymak mümkündür; birbirini destekliyorlar.

Aradaki bir dünya savaşı hariç, 1923 yılını, bir 1913 yılından niteliksel olarak ayırmanın fazla idealist bir yaklaşım olacağını sanıyorum; kemalizmi tanımlayan hiçbir reformasyon çabasına, Sait-Musul kesitinden önce rastlayamıyoruz. Sait-Musul noktasının ötesinde gerçekleşen reform paketinin pek çok parçasının, önceki peryodin aydınları tarafından büyük bir içtenlik ve ciddiyetle tartışıldığını biliyoruz; ilginç olan, bu nokta öncesinde Kurtuluş Savaşı liderliğinin, bu pakete hiç de sempatiyle bakmamış olmasıdır. Dönüş, Sait-Musul noktasından sonrasındadır.

Yirmili yılların ortasında başlayan ve altmışlı yılların ortasında sona eren bu dönemde, Türkiye ve içinde barındırdığı bütün sorunlar, bütünüyle bir "ulusal" ve en fazlasıyla bir bölgesel sorundur. Türkiye, hem emperyalizme ve hem de sosyalist düzene, hoşgelen bir istikrar noktasıdır; bu, bu dönemin sonlarına doğru Türkiye'nin emperyalist kampın bir uç kalesi olmasına karşın böyledir. Soğuk Savaş yıllarına kadar, Türkiye bir tür "no man's lant" yararlarını sindirmiş ve hem Batı'nın ve hem de Sovyetler'in, kemalist çözümü abartarak büyük övgüler yağdırmasına yol açmıştır. Böyle olduğunu, Sovyetler Birliği'nin Türkiye stabilitesini bozacak hareketlerden ısrarla kaçınmasıyla da kanıtlayabiliriz; bu dönemin sonlarına doğru, Türkiye istikrarını bozucu bir güçlü faktör olarak Türkiye İşçi Partisi açılımına, Moskova'nın hiçbir ilgi duymaması ve bu açılımı tıkayıcı manevralar içinde yer alması da bu yorumla paraleldir.

Bu dönem, has kemalist'tir ve ölümünün sonrasında da Kemal Paşa'nın yönetimindedir. Bu dönemde, bundan önceki peryodda ayrı ayrı politik faktörler haline gelmeye başlayan, sosyalizm, islamizm ve kürdizm hareketleri, tümüyle asimile edilmiş ve kemalist bağımlılık içine girmiştir. Bu dönemde üç siyasal programda yasal konumundadır; ülke, bugünkü noktadan bakıldığında, şaşılacak bir yönetim kolaylığı içindedir. Bu dönemde, kürtler, sosyalistler ve müslümanlar, çok büyük ölçüde kemalize oldular.

Bu peryod ne zaman bitiyor? 1965 seçimleri mi? Artık 1965 Ekim Seçimleri'ni bir savaş olmasa bile bir iç savaş ilanı olarak görmek gerektiğini düşünüyorum. Şimdi daha iyi görüyoruz; milli meclis'e, sosyalistlerin bir azınlık ancak Aybar'ın liderliğinde bir grup kuracak büyüklükte girmeleri ve iktidara ise Demirel'in liderliğindeki Adalet Partisi'nin gelmesi, gerçekten bir iç savaş işareti sayılmalıdır. Şimdi daha iyi anlıyoruz; bu seçimlerin sonucunda, başbakanlık koltuğuna her türlü inanma yeteneğinden yoksun bir bürokratın gelmesi, ülke için gerçekten büyük bir talihsizlik olmuştur. Şimdi daha çok bilinçliyiz; Demirel'in liderliğindeki Türk gericiliği, çok büyük bir halk desteğine karşın, karşılaştırılamayacak kadar sınırlı halk desteğine sahip bir sol muhalefet karşısında perişan olmuş, kendi iç dengelerini koruyamamış ve ancak iktidarını koruyabilmek için ülkeyi ve kendisini bozmaktan başka çare bulamamıştır. Demirel'in, 1965 başbakanlığından itibaren, kemalizm, ülke ve Demirel'in kendisi büyük bir bozulma süreci içine girmiştir; bu nedenle bir dönemeç kapasitesi sergileyebiliyor.

Türklerin sorunları ve kanları, Kürtler'in sorunları ve kanlarıyla beraber yoğruluyor. Bu son iç savaş döneminde de bunu görüyoruz; iç savaş ile birlikte, Kürt sahnesinde zaman zaman örtülü ve zaman zaman apaçık bir savaşın iç içe girişini yaşıyoruz. Bugün gelinen nokta, her iki kan dökümüne aynı ruh ve irade birliğiyle son vermek isteyenleri haklı çıkarıyor.

Böyle olmakla birlikte, 1965 yılından başka yıllar da, bir dönemi sona erdirme ve bir dönemi başlatmaya adaydır; daha sonraki yıllarda "yargısız infaz" türünden garip ve ancak çok yaygın bir isimlendirmeye kavuşacak olan muhaliflerin devlet güçleri tarafından

Demirel, bir kişilik olarak, kemalizmin iflasıdır. Bu çözümleme bilimseldir ve Mihail Garbaçov için de geçerlilik taşıyor.

öldürülmesi bu dönemde hortlatılmıştır. Önde gelen gençlerin katledilmesi pratiği bu dönemde ve Demirel'in başbakanlığında başlamıştır; daha sonra çok daha yaygınlaşmasına karşın, bu başlangıcı da yeni bir peryodun başı saymak durumundayız. Bunların ötesinde, Irak'ta Mustafa Barzani liderliğinde etkin ve sürekli bir Kürt muhalefeti sürdüren Kdp'nin bir benzerinin ve belki de kişisel düzlemde bir rakibinin, Türkiye'de Kürt yoğunluklu yörelerde kurulması da bu tarihtedir; 1967 yılında, Demirel yönetimindeki Türkiye'nin, Sovyetler Birliği ile 1921 tarihindeki ile karşılaştırabilecek bir ekonomik işbirliği antlaşması imzalaması da, yeni bir dönemin habercisi durumundadır. Ben, Demirel'in, Sovyet Birliği ile bu cüretli yaklaşımın karşılığında, kendisini bunaltan Türkiye İşçi Partisi ve sol muhalefetin destabilizasyonu için katkı sözü aldığına inanma eğilimindeyim.

Ne olursa olsun, 1965-1967 bir dönüm noktasıdır. Bundan sonraki zaman kesitinin nitelikleri, öncesinden net olarak ayrıdır; bu nedenle, bir peryodun bittiğini ve yenisinin başladığını düşünmek durumundayız.

Yeni dönem bir istikrarsızlık dönemidir. Bu dönemin en istikrarlı unsuru ise Demirel'dir.

Peki Demirel nedir? Artık bugün daha net görebiliyoruz ve en azından ben daha net bir teşhise ulaşmış durumdayım; Demirel, bir kişilik olarak, kemalizmin iflasıdır. Soruna kemalizm çerçevesinde bakacak olursak ve bir organizmayı, üretip yerine bıraktığıyla ölçecek olursak, iflas açıktır. Bu çözümleme bilimseldir ve Mihail Garbaçov için de geçerlilik taşıyor. Lenin-Stalin tarafından kurulan Sovyet sosyalizminin iflasını arıyorsak, Garbaçov'a bakmamız ve çözümlememiz gerekmektedir.

Şöyle de söyleyebilirim; Demirel'e kemalist cumhuriyet'in en büyük başarısızlığı gözüyle bakmak mümkündür. Eğer Demirel, kemalizmi temsil ediyorsa, buna, iflas etmiş kemalizmin kişilik kazanmış hali demek çok uygundur.

Kuşkusuz bu çok acı bir durumdur.

Hem gösterişli cuma namazları düzenleyen, hem mason olan bir politikacı eşine az rastlanır bir olaydır. Hem en çok imam-hatip lisesi açmakla övünen ve en çok imam-hatip lisesi kapatan bir politikacı olmak kolay bir rekor sayılmamalıdır; uzun süre, iktisadi devlet teşekkülü açmakla övünen ve şimdi bunların hepsinin satış işlerini üzerine alan bir politikacıyı dünyanın başka bir köşesinde bulmanın kolay olabileceğini sanmıyorum. Bütün bunların ötesinde, Demirel'in, bütün imkan dönemlerinde, politikaya çağırdığı ve özendirdiği, üç kişi, sadece ve sadece, Turgut Özal, Necmettin Erbakan ve Tansu Çiller oldular ve aynı Demirel, sık sık, kendisinin Türk politikası için gerekliliğini, bu üç isimden daha "iyi" olduğunu iddia ederek kanıtlamaya çalışıyordu. Daha da önemlisi, kendisini bir askeri darbe ile başkanlık koltuğundan uzaklaştıran bir generali, cumhurbaşkanı olduğunda, devletin özel uçağıyla, misafirliğe çağıran başka bir politikacı da bulmanın mümkün olamayacağını düşünüyorum; kendi-

sini deviren cuntanın yazdığı anayasayı bir muska olarak cebinde taşıyan bir politikacıdır.

Bütün bu çizgileri, Demirel'in, bu istikrarsızlık döneminde en istikrarlı unsur olmasının, kendi kişiliğiyle bağlantılı olmadığını göstermek için sıralıyorum. Bu istikrarsızlık döneminde Demirel'in kişiliğinin en istikrarlı unsur olduğu doğrudur; ancak, bu kişilik çizgileri istikrarlı olmaktan uzak duruyor. Ortaya çıkması gereken nokta budur. Acaba bu dönemde ülkemiz yönetiminde Demirel adında birisi olmuş mudur yoksa olmamış mıdır; soru budur. Benim çözümlemelerim, olmadığı yönünde gelişiyor.

Bu noktayı bir çizgi çözümlemesinin başlangıcı olarak alıyorum. Erdal İnönü adında bir yönetici ülkemize uğradı mı, Murat Karayalçın var mıydı, Tansu Çiller bakan veya başbakan oldu mu, Mesut Yılmaz adında birisinden söz etmek zahmete değer mi? Necmettin Erbakan bir insan mıydı, yoksa le Nouvel Observateur'ün[5] bir haber-yorumundaki başlığıyla bir bukalemun mudur? Bir tek hukuk sözü olmayan bir anayasa doçenti, Deniz Baykal, politikada yaşadı mı? Şu anda ülkemizde meclis başkanlığı koltuğu dolu mudur, yoksa boş mudur; asıl gerçek soru budur ve ben boş olduğu kanısını taşıyorum.

Bu dönem, olağanüstü bir dejenerasyon peryodudur ve bu nedenle ülkemizin olmayan-insanlarla yönetilmesi kaçınılmazdır. Altmışlı yılların ortası ile doksanlı yılların ortasında ülkemiz nul'ler tarafından yönetilmiştir ve bütün kurumlar kırılmış, ülkemiz, kan gölüne çevrilmiştir. Bu, bir iç savaş dönemidir.

İç savaş, devletin "meşru" kabul edilen otoritesinde boşluk coğrafyalarının teşhisi ve bunun "meşru" kabul edilemeyen yollarla yeniden kurulması çabasıdır; Demirel, başbakan olur olmaz, akademisyenler ile üniversite gençliğinin, bu arada basının bir bölümünün, otoritesini kabul etmediğini görmekte gecikmemiştir. Demirel'in üniversitelere bir kurum olarak savaş açması ve önde gelen gençlik liderlerinin "yargısız infaz" ile ortadan kaldırılması sürecini başlatması bu yüzdendir. İç savaş, '70'li yıllarda gecekondu mekanlarına yayılmıştır.

Kavramsal olarak zordur, sürekli tanımlara sığmayan bir yanı var; ancak, ben şimdiye kadar izleyicilerime ulaştırabildiğim çözümlemelerde, tarihimizin anlaşılması için iki büyük iç savaş dönemi daha önermiş bulunuyorum. Becerikli "Rusçuk Yaranı" ihtilalcilerinin harekete geçmesiyle başlayan yıllar, ondokuzuncu yüzyılın hemen başıdır, Vak'a-i Hayriye denilen esnaflaşmış ordu karargahlarının topa tutulduğu 1826 tarihine kadar geçen zaman bir büyük iç savaş dönemidir. Tanzimat, bir uzun iç savaş sonu ile başlıyor. Rusya'nın Japonya'ya yenilmesi ve Rusya Burjuva Revülosyonu'nu, hemen izleyen zamanlarda, ülkemizde, ikinci bir iç savaş döneminin açıldığını görüyoruz; bin dokuz yüz yıllarının başlarında da hem ihanet ve hem kahramanlık vardır, hem sokakta "yargısız infaz" hem de dağda Enver ve Niyazi adında kahraman subaylar vardır ve değerlendirmelerime göre Sait-Musul tarih noktasına kadar geçen zaman, ikinci uzun iç savaştır. Cumhuriyet'in de bir uzun iç savaşı izlemesi şaşırtıcı bulunabilir ve ben de öyle buluyorum.

Daha da şaşırtıcı bulunabilecek olan, hem birinci ve hem de ikinci iç savaş dönemlerinin Türkiye'nin en "demokratik" dönemleri olmasıdır; bu, kısmen, altmışlı yıllar ve özellikle yetmişli yıllar için de geçerli bir saptama olarak ortaya çıkıyor. Çok acılı ve çok kayıplı olsa da, belki de bu sayede, yetmişli yıllar gecekonduları, kütle katılımının ve halk yaratıcılığının en yüksek tepelerine tırmanabilmiştir. "Spontane" ilk yerel yönetimlerle karşılaşıyoruz.

Burada bu paradoksu ayrıntıyla irdeleyebilecek durumda değilim; hem zaman ve hem şu andaki hazırlığım böyle bir irdelemeye imkan vermiyor. Söyleyebileceğim, artık sermaye sınıflarının, kütle katılımı ve halk yaratıcılığına aşılması zor surlar çekmekten geri

Geniş kütleler, büyük bir yanılgıdan uyanıyorlar; şu anda, topraklarımızın insanlarının, yönetenlerin yönetebileceklerinden tam kuşkuya düştükleri bir döneme girmiş bulunuyoruz. Daha da önemlisi, kütleler, Türk ve Kürt solunun otuz yıllık kelâmının tümden doğru olduğunu düşünmeye başlıyorlar; bu, bizim açımızdan, yepyeni bir durumdur.

kalmadıkları ve bu surların aşılmasının çok zahmet gerektirdiğidir. Görebildiğim, artık Türk yöneten sınıflarının kuruduklarıdır. Ben, Demirel'i, Ciller'i, Baykal ve Erbakan ile Yılmaz ve Erdal İnönü'yü Türk yöneten sınıflarının tükenmiş halleri olarak görüyorum.

Birinci iç savaşın Tanzimat ve ikincisinin Cumhuriyet düzenleri ile sona ermesi de başlı başına düşündürücüdür; altmışlı yılların ikinci yarısında ilan edilen iç savaşın, ülkemizde "tekelli polis devleti" düzenini yerleş-

tirmeyi amaçladığını ileri sürebiliriz. Bu alanda, oligarşik taraf, önemli mevziler elde etmiş ve hatta nihai zaferlerine yaklaşmışlardır; ancak, bizim açımızdan açıklanması zor bir mucize ile, düzenlerini kalıcı olarak koyamadılar ve şu anda da bir panik içindeler.

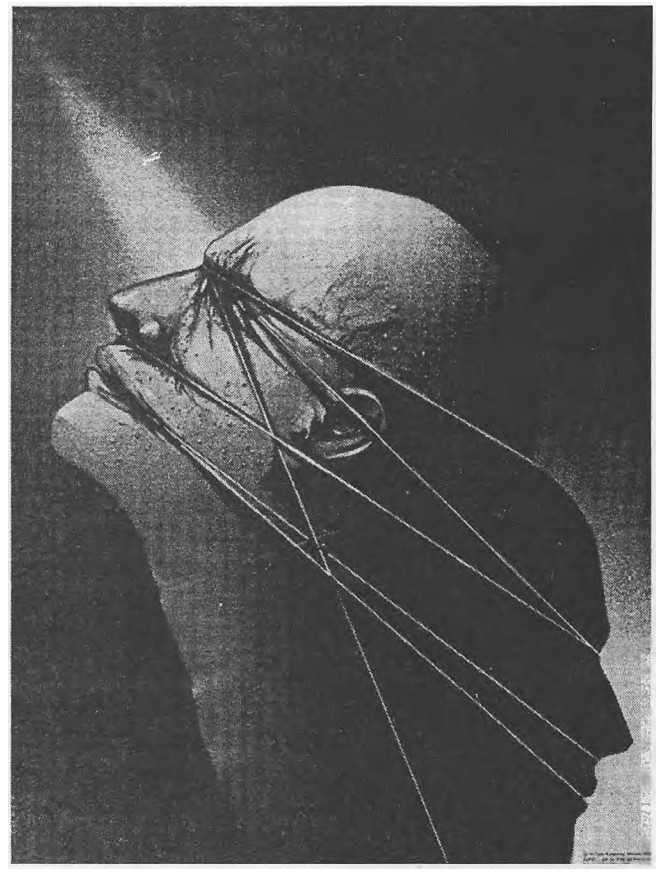

Bir parantez açmak zorundayım; Türklerin sorunları ve kanları, Kürtler'in sorunları ve kanlarıyla beraber yoğruluyor. Bu son iç savaş döneminde de bunu görüyoruz; iç savaş ile birlikte, Kürt sahnesinde zaman zaman örtülü ve zaman zaman apaçık bir savaşın iç içe girişini yaşıyoruz. Bugün gelinen nokta, her iki kan dökümüne aynı ruh ve irade birliğiyle son vermek isteyenleri haklı çıkarıyor.

Ülkemiz mülk sahibi sınıflarının, hasis ve hain çıkarlarını korumak ve sürdürebilmek için, topraklarımızda kötürüm politikasını seçmeleri, emekçi iradesinin inanılması zor dayanaklılığı ve kütlelerimizin acıyı dürüm yapma alışkanlığıyla, şu anda bir barajla karşılaşmış durumdadır. Daha önemlisi, ülkemiz düzeni, "destabilize"(6) olmuştur; ülkemizin bir stabilizasyon sürecine girişinin ilk haberini, bizlerin dışında, Amerikan Kara Kuvvetleri'nin Türkiye uzmanı binbaşı Stephen H. Button'un vermesi ayrıca düşündürücüdür. Biz ve bu arada ben 1995 ve 1996 yılında, Türk yönetenlerinin, bir "restorasyon" arayışına gireceklerine, öncesinden işaret ediyordum; bugün planlı bir kaza olduğuna çok daha fazla inanmak durumunda olduğumuz susurluk çarpışmasından önce de, yönetiminin üzerinde bugün "rp" diyebileceğimiz, bir restorasyon partisinin oluşumunu ve icra kurulunu duyuyordum. Çünkü, burada yapılan tanımlar ışığında, Türkiye'nin kendisi uluslararası kaygıların merkezi haline gelmeden Kürt Sorunu'nun uluslararasılaşamayacağını hissediyordum. Bölge ve Türkiye, şu anda revizyonist haritaların konusudur.

Dolayısıyla, 1960'ların ortasından itibaren başlayan bu dönemin, '90'ların ortasından sonra kapandığına hükmedebiliriz; önümüzde, nereye açıldığından emin olamadığımız bir yeni dönem var. Bu dönemin başında, en belirgin olarak ortaya çıkan çizgiler, yöneten sınıfların kendisine güvenini çok kaybettiği ve sürekli kendi mikyasını küçültme süreci içine girdiğidir. Bunun doğruluğuna inanabilmek için çok karışık ispatlara ihtiyaç duymamalıyız; üç gün öncesine kadar, Sovyet düzeninin bir aparatciki olan ve Moskova'da başbakan yardımcısı olduğu zaman, Rusça adının Gaydar yazılıp okunmasına kanarak, Gaydar Aliyev diye çağırdığımız, Haydar Aliyev'e kendimizi beğendirmek için ulusça içine girdiğimiz alçalmayı hatırlamak yeterlidir. Artık anlaşılmıştır, Demirel'in "bütün bankaları satalım" demesi, "hepsini emir-eri Cavit'e peşkeş çekelim" anlamındadır; emir-eri Cavit'in Azerbaycan'a göz diktiği ve bu nedenle Aliyev'i "dünya birincisi" seçtiğini çoğumuz biliyoruz. Aliyev'in Cavit'ten mükafaatını almak için İstanbul'a geldiğinde, Türk devlet başkanının uçağının merdivenlerine kadar koşması, Aliyev'in yüreğini hoplatmak için dansçı kızlara, uçağın merdivenlerinde, göbek attırılması ve Ailyev'in oğlunun kumarbaz Topal Ömer ile düşüp kalkmasının Kutlu Raporu'nda yazılışının, Gaydar'ın hüzün duymasına yol açtığının öğrenilmesi üzerine, Türkiye'nin ağır başbakanı Yılmaz'ın çok hızlı davranarak ve tam bir zehir hafiye olarak bunun doğru olmadığını anlaması, ilan ederken de, sadık sosyal papazı Kutlu Bey'i dikkatsizliği nedeniyle azarlaması ve Demirel'in başbakanı ağır Yılmaz'a, Gaydar'ın gönlünü almak için telefon etmesini söylemesi üzerine, günde üç öğünlük telefonu az bularak, "daha çok telefon ediniz sayın başbakan" demesi, artık tüm "büyüklük" iddialarından vazgeçtiğimizin işaretidir. Türkiye mülk sahibi sınıfları ve yönetenleri, şu anda ufuk daraltma operasyonu içine girmiş görünüyorlar; sirk-

lerden küçülten aynalar sipariş ediyorlar. "Adriyatik'ten Çin Duvarı'na kadar Türklük" lafının tedavülden kaldırılması bu nedenle olmalıdır; yönetenler, kafkaesque bir operasyon'dan geçiyorlar.

Mülk sahibi sınıfların piyonu gazetelerde tam bir panik var.

Asıl önemlisi, geniş kütleler, büyük bir yanılgıdan uyanıyorlar; şu anda, topraklarımızın insanlarının, yönetenlerin yönetebileceklerinden tam kuşkuya düştükleri bir döneme girmiş bulunuyoruz. Daha da önemlisi, kütleler, Türk ve Kürt solunun otuz yıllık kelâmının tümden doğru olduğunu düşünmeye başlıyorlar; bu, bizim açımızdan, yepyeni bir durumdur.

"Birlik Programı" üzerinde denemelerimi işte böyle bir durumda ve yeni dönemin başında formüle etmek durumundayım. Topraklarımıza daha büyük güven verme, programın, en önemli hassasiyetidir. Kütlelerimizi, tükenmiş yöneten sınıfların kuyruğundan almamız gerekiyor; bu, ancak bize olan güvenlerini tazelemekle mümkündür.

İki bölümden ibaret oluyor; birincisi, Kürt sahnesini ve ikincisi ise Türk cephesini içine alıyor. Çok basit olduğunun görüleceğini umuyorum. Tümü uygulanabilir niteliktedir ve bunu gösterebilmek için bazı deneyimlerimden söz etmek durumundayım. İki bölüm bir bütündür ve ben ilk bölümle başlıyorum.

Bir: Şimdi aramızdan göçük sevgili Vedat Dalokay, Ankara Belediye Başkanı olduğu zaman, güvendiği bir takımı, başkanlık danışmanı olarak topladı; şimdi Tarih Vakfı Başkanı Profesör İlhan Tekeli, Önder Şenyapılı, Profesör İrem Acaroğlu, şu anda bir yayın tröstünün yöneticilerinden Dr. Adil Özkol ve ben bu ekipteydik. Profesör Ergun Türkcan, Dalokay'ın müdürlerinden birisiydi, zaman zaman çalışmalara katılıyordu. Bu, resmi bir çalışmadır ve ekip kamu yönetimi, şehir planlaması ve idare hukuku alanında yetkin ve güven vericidir; çalışmalarının tamamı "devlet" arşivlerinde vardır.

Ankara Belediye Başkanlığı yüksek danışmanlar kurulunun en önemli bulgusu, '70'li yılların ortası itibariyle, artık valilik kurumunun ömrünü tamamladığıdır; bu saptamam, bugün çok daha net olarak ortada duruyor. Bugün bu o kadar öyle ki, bazen, içlerinde sınıf arkadaşlarım da olabileceği için, yeni vali atamalarını gazetelerde izlemeye çalışıyorum; yeni valileri, gazeteler artık haber saymıyor.

Biz şunu öneriyorduk; artık, illerde valilere ihtiyaç yoktur ve seçilmiş bir "başkan" il yönetimini üzerine almak durumundadır. Bayındırlık, maliye, eğitim müdürlükleri türünden merkezi idare antenleri, mutlaka yerelerde de bulunmalıdır; ancak bunların bağlı olacakları bir "vali" artık tarih olmalıdır, yönetim seçilmiş halk yöneticilerine aktarılıyor.

İki: Devlet arşivlerinde bu çalışmamızın raporları bulunabilir; ancak, ülkemizde valiler yerine emniyet müdürlerinin tayinleri büyük olaydır ve bugün nerede ise karakol komserlerinin tayini bile ülke çapında haber olmaktadır. Bu, ülkemizdeki en acı anormaliklerden birisidir; "Birlik Programı" içinde emniyet müdürlerinin seçilmiş başkanlar tarafından atanması esastır. Güvenlik güçlerinin eğitimi ve özlük hakları, tümüyle merkezi idarede kalmalıdır; ancak seçilmiş başkan yörenin emniyet müdürünü kendisi seçmelidir. Ayrıca emniyet müdürünün meslekten "emniyetçi" olması daha uygun sözcüklerle, karakollarda halkı döve döve veya dallarda işkence yapa yapa, şimdi lüks daireler bağışlanan tescilli işkenceci Kemal Yazıcıoğlu örnektir, bu göreve gelmesini bir zorunluluk olarak düşünmemiz mümkün değildir; bir muvazzaf ya da emekli albay, bir yargıç, bir savcı ve hatta belli deneyimleri geride bırakmış bir avukat, yöre emniyet müdürlüğüne atanmalıdır; emniyet müdürlüğü yönetim yeridir ve müdürün işkence uzmanı olmasına veya Hınzır'da, Taşanlar'da, Yazıcıoğlu veya Hasan'dan hatırladığımız mafya özentisi bıçkın bakışlar çakmasına ihtiyacımız kalmamıştır. Emniyet müdürü ve amiri, öncelikle

bir halk yöneticisidir ve önümüzdeki uzun süre, bunları meslekten polislerden seçmemeyi bir ilke kabul etmeyi öneriyorum.

Üç: Lise dahil "ulusal" eğitim, seçilmiş başkan ve meclislerden oluşan yerel yönetimlerin yetkisi içinde olmalıdır; öğretmenlerimizin eğitimi ve özlük hakları da, tıpkı güvenlik mensupları türünden, merkezi idarenin elinde kalmak durumundadır. Artık ulaştığımız olgunluk düzeyi, eğitimi, yerel yönetimlere bırakmaktan kaygılanmamızı çoktan geride bırakmış olmalıdır; ayrıca, bir devlet kurumu olan "Galatasaray Lisesi"

modelini, bölgemizin bütün dil ve kültürleri için örnek almaktan korkmamalıyız. Galatasaray Lisesi'nden mezun olanlar, ülkemizi, Fransızlar ve diğerleri olarak bölmeye mi kalktılar; Fransızca ağırlığın, bazı okullarımızda Kürtçe ile yer değiştirmesinden korkmak, tarihimize büyük bir güvensizlik ve halklarımıza ise hakarettir. Aynı biçimde, aynı "Galatasaray Lisesi" modelini, Fransızca yerine Arapça ve Farsça için de düşünmekten hiç kaygı duymamamız gerektiğini düşünüyorum. Bu arada, Arapça ve Farsçayı orta eğitimde seçmeli ve zorunlu dersler olarak okutmaktan yana olduğumu tekrarlıyorum.

Devlet idaresinin her sektöründe, emekçi bakışını güçlendirmek ve halkını seven dürüst emekçilerin sayısını artırmak, sandığımızdan çok daha önemli ve düşünebildiğimizden çok daha büyük bir devrimci görevdir.

Dört: Birinci Türkiye İşçi Partisi kapatılmıştı ve ikincisinin program çalışmasında ilk taslağı hazırlama görevini arkadaşlarımız bana vermişti; bu arada, şimdi aramızdan göçük yiğit kadınımız Behice Boran, yeni bir kapanma tehlikesini bertaraf ederek, Kürt Davamız'da yapılacaklar için özel araştırmalar yapmamı da, bana tembih etmişti. Kemal Burkay, Mehdi Zana gibi Kürt yoldaşlarımızla birlikte ikinci kez kurduğumuz Türkiye İşçi Partisi, Türk anayasal sisteminde var olan, yerel yönetimlerin "birlik" kurma projesi üzerinde yoğunlaştı; Türk yönetim sisteminde yerel yönetimler, kendi sınırlarını aşan projeleri gerçekleştirmek için geçici veya kalıcı birlikler kurabilirler. Bu yol, sonuna kadar denenmeli ve geliştirilmelidir.

Beş: Ülkemiz, planlama ve bu arada "bölge planlaması" alanında büyük deneyimlere sahiptir; hem İmar-İskan Bakanlığı'nda ve hem de Devlet Planlama Teşkilatı'nda büyük deneyimler biriktirilmiş ve yöntemler geliştirilmiştir. Birçok üniversitemizde "bölge planlama bölümleri" kurulmuştur; benim devlet kadrolarında olduğum zamanda, Antalya ve Adana Bölge Planlama çalışmaları da yapılmıştır. Ben, bir ara, Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı mensubu olarak; Antalya Bölge Planlaması'nda, Birleşmiş Milletler tarafından atanan yabancı müdürün Türk karşıtı müdürü olarak da çalıştım; kişisel düzeyde bu çalışmaların varlığından haberdar bulunuyorum.

Yerel yönetimlerin oluşturacağı büyük birliklerin, bölge planlama otoritelerine kavuşmasından kaçınmamak durumundayız. Antalya ve Adana'da biriktirdiğimiz deneyimleri, Kürtlerimizin yoğunlukla yaşadığı yöre ve bölgelere taşımaktan korkmamız için hiçbir neden göremiyorum. Ayrıca, ülkemizin bütün tutucu partileri ve hükümetleri, Kürt Sorunu'nun temelinde ekonomik gerilik olduğu iddiasındadırlar ve bunun için, "kalkınma" vaad ediyorlar. Planlama olmadan ve burada bölge planlaması ve bölge planlama otoritesi başlatılmadan Kürtlüğün yoğun olarak bulunduğu bölgeleri kalkındırmak mümkün değildir; bazı yatırım ve ekonomik önlemleri tek tek il ve yörelerin sınırlarının ötesinde ve bölgenin bütünlüğü çerçevesinde düşünmek gerekeceği artık planlama sürecinin alfabesi düzeyindedir.

Bölgeler, halkçı ekonomik açılımlarını hem kendi aralarında ve hem de merkezi devlet ile koordinasyon içinde geliştirmek durumundadır; bunun ayrıca birlik düzeyinde politik kadro okulu olabileceğini de kaydedebiliyorum.

Altı: İçim sızladı; Gaydar Aliyev'e ödül törenini özellikle izledim, Türk yönetenlerin kendilerini küçük görmeye başladıklarını burada bir kez daha gözledim. Emireri Cavit'in göçmen duygularını tatmin için değilse, Gaydar'ın düğününe, bir de Bulgar kadınlar korosunun çağırılmasını ülkemizin çevresinde, sadece Azeri ve Bulgarlar ile gözgöze bakabildiğine bağlıyorum. Ancak ben, Bulgar kadın korosunun söylediği, dağ türkülerine, ağıta ve yanık havaya dağ insanının çaresizliklerini türküyle haykırışlarına pek vurgunum; Gaydar'ın Düğünü'nde kulaklarımı kapattım ve içimden, muhtemelen Sofya'nın en batak barlarından toplanan bu kadınları dinlemek herhalde "Türk yönetenlerine ilahi bir cezadır" diye düşünüyordum, kadınlar ve Sezen Aksu söylemiyor, sadece hırlıyorlardı. Türk yönetenleri, düne kadar dinleyenlerin, dallarda işkenceden geçirdikleri Bulgar türkülerinin en kötüsünü uyuklayan Gaydar Aliyev'in horultularının eşliğinde ninni sayıyorlardı; peki güzelim Kürtçe türküleri dinleseler ne olur? Ben tümünü beğenmemekle birlikte, böylesine bir ikiyüzlü tutumu, ülkemiz yöneticilerine hiç yakıştıramıyorum. Sofya barlarından toplanan kadınlar korosunu ninni saymak ve buna karşın, Kürt ağıtlarını mermi kabul etmek, bizlere, hiç yakışmıyor.

Bu, halkımız için, büyük bir yakışıksızlıktır.

Türk halkımız, bütün halkları seven, bütün halkların türkülerini söyleyen bir halk'tır.

Yedi: Koşulsuz bir genel af, Birlik için vazgeçilmez, olmazsa olmaz, bir koşuldur.

Bugün, bütün hükümet üyelerinin "Kürt Devleti" üzeri-

ne her gün konuştuğu bir zamanda, Sevgili Hocamız Beşikçi'nin hapiste kalmasını anlamamız ve anlatmamız mümkün değildir; bu, bir vicdan cinayetidir. Uzatmak istemiyorum, Beşikçi 1993 Haziran Ayı'nda, Madam Çiller'i başbakanlığa oturtan darbeden sonra hapse konmuştur. Dr. Gerger, bu darbe zamanındaki bir yazısından ve son zamanlarda hükümet üyelerinin konuşmalarının yanında son derece masum sayılması gereken kelâmından dolayı şimdi hapistedir. Masum "Kürt" sözcüğünden dolayı Doktor Gerger'i hapse atma ve her gün "Barzani Kürtleri ile buluştuk, düşmanı çeviriyoruz" diye bayram yapma arasındaki acı çelişkiyi görmezlikten gelmek ancak kör olmamızla mümkündür. Biz kör değiliz ve körlerden yöneten istemiyoruz. Ülkemizdeki, asıl kütle inisiyatifini ve halk yaratıcılığının temsilcileri olan genç yazarlarımız zındanlarda tüketilmek istenmektedir; halbuki gençlerimiz, bu acımasız iç savaşın sonucunda hapse girdiler. Her türlü birlik arayışının başında, bu haksızlığa son vermek gerektiğini düşünüyorum. Bu nedenle, "genel af" benim düşünceme de "olsa iyi olur" dediği, "olmazsa olmaz" bir koşul yerindedir.

Eğer bir ülkede "Kutlu Raporu" yazıldıysa, böyle bir yazımın tek mantıksal uzantısı, bir genel af'tır.

Ölenlerimizi geri getiremeyiz. Ancak hapistekiler bizim canlarımızdır ve hepsi, siyasal ve adi ayrımını yapmadan, bir genel af kavramı içine alınmalıdır. Tekrarlıyorum, genel af, Birlik Programı'nın temelidir ve burada, bir pazarlığı imkanlı görmüyorum. Ayrıca kemalist cumhuriyetin tarihinde genel af vardır; genel af sadece, Demirel'in sözlüğüne ve dünyasına giremiyor; bu nedenle bunu gerçekleştirmek için Demirel'i çıkarmamız gerektiğini biliyorum.

Görülüyor, Birlik Programı'nın, Kürt yanı son derece mütevazıdır ve hepsi, mevcut sistem içinde, en azından bir kez uygulanmış veya en azından uygulanabileceği gösterilmiştir. Bu programı reddetmenin Birlik'i reddetmek olacağını düşünüyorum.

Türkiye sahnesi için önereceklerim daha da mütevazi ve daha da geleneksel görülebilir. Bunu, önerilemin bir zaafı saymıyorum. Tam tersine, ulaşmış olduğumuz düzey, önümüzdeki problemlerin bir bölümünün çözümünü, son derece naif ve son derece kolay hale getirmiştir; bunu açıklıkla ortaya koymaktan geri kalmamamız gerektiğini tekrarlıyorum.

Bir: Subayı özel giysilerinin dışında görevde görmek mümkün mü? Yargıç, üzerine cübbeyi geçirmezse yargıç kapasitesinde hareket edebiliyor mu? Peki, öyleyse, bir öğrenci veya parti yürüyüşü ya da toplantısı izlemeye gelen polisin, "sivil" ya da hırpani kıyafet ile görev yapmasını nasıl açıklamalıyız? Bu sivilin bir ülkücü katil veya bir boğaz kesmeye düşkün yobaz olmadığından nasıl emin olabiliriz? Soruları uzatmak mümkündür; uzatma sayılmaması gereken, bunun, sorumsuz ve her türlü kamu hizmeti anlayışıyla bağdaşmayan bir operasyon olduğudur. Polis, polis olmalıdır ve bir yeniçeri güruhu olmaktan çıkartılmalıdır. Bir yandan yeni polis giysileri ile övünmek ve diğer yandan, "sivil" görevlere polisleri bir mafya koruması tertibinde göndermek, artık bizlerin alıştığı, ancak hiçbir zaman kabul etmememiz gereken bir büyük ayıp'tır.

Buna ek bir nokta daha var; benim üniversite yıllarım polis ile karşılaşmalarla geçmiştir, bizim o zamandan beri bildiğimiz, polislerin görülebilir yerlerinde "yaka numaraları" olmasıdır ve bizler, yaka numarası okunmayan polisleri kamu görevlisi saymamayı öğrenerek bugünlere geldik. Kimdir bu öğrencilerimizi ve memurlarımızı coplayanlar, birbirinden ayrılamayan görüntülerle foklar mı yoksa yunuslar mı; kimliği olmayan veya kimliğini saklayan fok ya da yunusların cop kullanmasını kabul etmememiz gerekiyor. Polislerin, halkımızın üzerine üniformalarıyla ve yaka numaralarını görünebilecek bir yerlerine asarak gelmelerini istemek durumundayız. Aksi, devleti tüketmek ve sorumsuz yapmaktır.

Kanunsuz ve sorumsuz kamu görevi kabul edilemeyeceği açıktır; bütün kamu görevlileri yaptıkları işlerin hesabını er veya geç vereceklerini bilmek zorundadırlar. Üniforma ve yaka numarası olmadığı takdirde polisi, bir ülkücü cinayet şebekesinden ayırma imkanımızın olabileceğini sanmıyorum.

İki: Anayasa Mahkemesi eski başkanı Yekta Güngör, yakın bir zamanda, devlet başkanı, başbakan dahil

pek çok görevliye bu arada Eğitim Bakanı Hikmet Uluğbay'a, kendisine ulaştırılan bir saptamayı, kendisinin de doğru bulduğunu ekleyerek aktardığını açıklıyordu; aktardıkları bizlerin öteden beri görüp yazdık-

larımızdandır; burada önemli olan, bunun, söz uygunsa, "yüce mahkeme" başkanı tarafından devletin en üst sorumlularına ulaştırılmasıdır. Aktarılan, özetle şudur: Ülkemizde iki bakanlık şeriatçıların kontrolündedir. Üniversite öğretim üyelerinin ise en az üçte birisi, şeriatçı ve yobazdır. "Yüce mahkeme" başkanının sadece şeriatçılarla ilgilendiği, ülkücülerden pek rahatsız olmadığı anlaşılıyor; beraber ele alındığında, devletin ülkücü-şeriatçılar tarafından işgal edildiğini söylemek durumundayız.

Türk Solu ve Kürt Solu bunu görmek durumundadır.

Bu, bir devlet politikasıdır ve Amiral Güven Erkaya'nın kısmen açıkladığı üzere, en azından General Evren'in Genelkurmay başkanlığından itibaren bir "ordu politikası" olmuştur. Başkaları da olabilir, ben bu uğursuz

gelişmeden, bıktırıcı ölçüde sözettiğimi biliyorum; bu felsefi planda en çok kemalizm sözü edenlerin bile, kemalizmin sürükleyici bir gücüne inanmadıklarını da göstermektedir. Kemalizm üzerine en çok yemin edenlerin en önemli kamu dairelerini şeriatçı ve ülkücü katillere bırakmalarını sadece ve sadece kemalizmde bir dinamizm görmemeleriyle açıklamak durumundayız. Daha önceki zamanlar bir yana eylülist cuntanın, içişleri ve adalet bakanlarının nakşibendi tarikatına ve üniversiteler ile kültür bakanlığını ülkücü güruha teslim etmesini başka nasıl açıklayabiliriz? Genelkurmay Başkanı Evren'in Ankara Üniversitesi rektörlüğüne atadığı, faşist Tarık Somer'di; Gazi Üniversitesi'ni "bana olsa olsa mhp'li diyebilirler" diyen, toprak ağası faşist Şakir Akça'ya ve Odtü'yü bir başka ve amerikancı faşist olan Mehmet Gönlübol'a teslim eden, diktatör Evren'dir. Örneklerini artırmak istemiyorum, bu uzun süre bir devlet ve aynı zamanda genelkurmay politikası olmuştur.

Dahası ve özellikle öncesi var; Başbakanlık Planlama Müsteşarlığı ile başlayarak, kamu yönetiminin tarikatlara peşkeş çekilmesi de Demirel ile başlıyor;(7) "takunyalılar" adıyla bilinen bu yobaz şebekesinin ve teşvik yolsuzluklarının çoğalması eş zamanlıdır ve aynı anlama gelmek üzere Demirel zamanlıdır. Öte yandan, Genelkurmay, adalet ve içişleri bakan tayinlerine duyarlıdır; iç savaş zamanında, içişleri bakanlığına, "mimar" Oğuzhan Asiltürk'ün, "su mühendisi" Korkut Özal'ın, vali Abdülkadir Aksu'nun atanmaları dikkat çekicidir, bunların üçü de nakşibendi tarikatı mensubu olarak biliniyorlar. Bugünkü içişleri bakanını ben davranışlarından teşhis edebildim ve daha sonra Aydınlık dergisinde okudum; ülkücü olduğu netleşiyor. Bundan önceki adalet bakanı nakşi Şevket Kazan, ondan önceki cinayet sanığı Mehmet Ağar ve şimdiki yine nakşi ve faşist Mahmut Sungurlu'dur; bunların da rastlantı ve Genelkurmay'dan tümden bağımsız olduğunu düşünmek zordur. İç savaşta, devlet kadroları, faşistleştirilmiş ve yobazlarla donatılmıştır; bu, önümüzde duruyor.

Yekta Güngör'ün önüne gelen bilgilerden, üniversitelerdeki yobaz çöreklenmesi de kesinlikle doğrudur; bu çöreklenmenin bir devlet politikası olmasının yanında başka dinamikleri de bulunuyor. Bugün üniversitelerdeki pek çok yobaz ve faşist olmayan, ancak yetersiz ve çıkarcı profesörler de yobaz ve faşistleri kariyere almayı tercih ediyorlar; çünkü, bunların bilimde yetkinleşmek türünden bir çabaları olmamaları bir yana, bu durum çıkarcı profesörleri muhtemel rakiplerin tehdidinden korumuş oluyor, kendileri de makam sahibi oluncaya kadar, profesörlerinin her türlü kirli işlerini yapıyorlar, "ders ağası" profesörlerinin derslerini üzerlerine alıyorlar, öğrencilere bilmedikleri derslerini kıraat ettirip, ders paralarını kendilerini koruyan profesörlerine teslim ediyorlar, faşist ve yobaz asistanlar üniversitelerin, her türlü ilkeden yoksun esirleridirler. Bunlara ek olarak, öğrenciliklerinde solculuk bir yana sadece dürüst bir öğrenim görenlerin bile, faşist "güvenlik soruşturması" nedeniyle akademik kariyere girmeleri çok zorlaşıyor; bu iç savaş döneminde, kamu idareleri, güvenlik soruşturma engelini, her türlü emekçi bilincini taşıyan adayın karşısına bir bariyer olarak çıkardılar. Tam bir ağ var; üniversiteler faşist ve yobazlara teslim ediliyor.

Sanıyorum, Hepileri'de yayınlanmıştır; Mhp başkanı Devlet Bahçeli-Chp başkan yardımcısı Onur Kumbaracıbaşı ilişkisi burada bir model-örnek'tir; profesör Kumbaracıbaşı'nın yobaz ya da faşist olduğu söylenemez, ancak, faşist Bahçeli'nin, Gazi Üniversitesi'ndeki koruyucusu olduğu kesindir. Çatlı-Kırcı çetesinin solcu kestiği sırada, Beşevler Koruyucu olan bu faşist Bahçeli'yi, bu tembel ve bilgisiz ülkücüyü, bütün üniversitenin tepkisini çekecek bir biçimde haketmediği halde, doktor yapan Kumbaracıbaşı olmuştur.

Buna bir de, "ilerici" öğrencilerin bir bölümünün yaka-

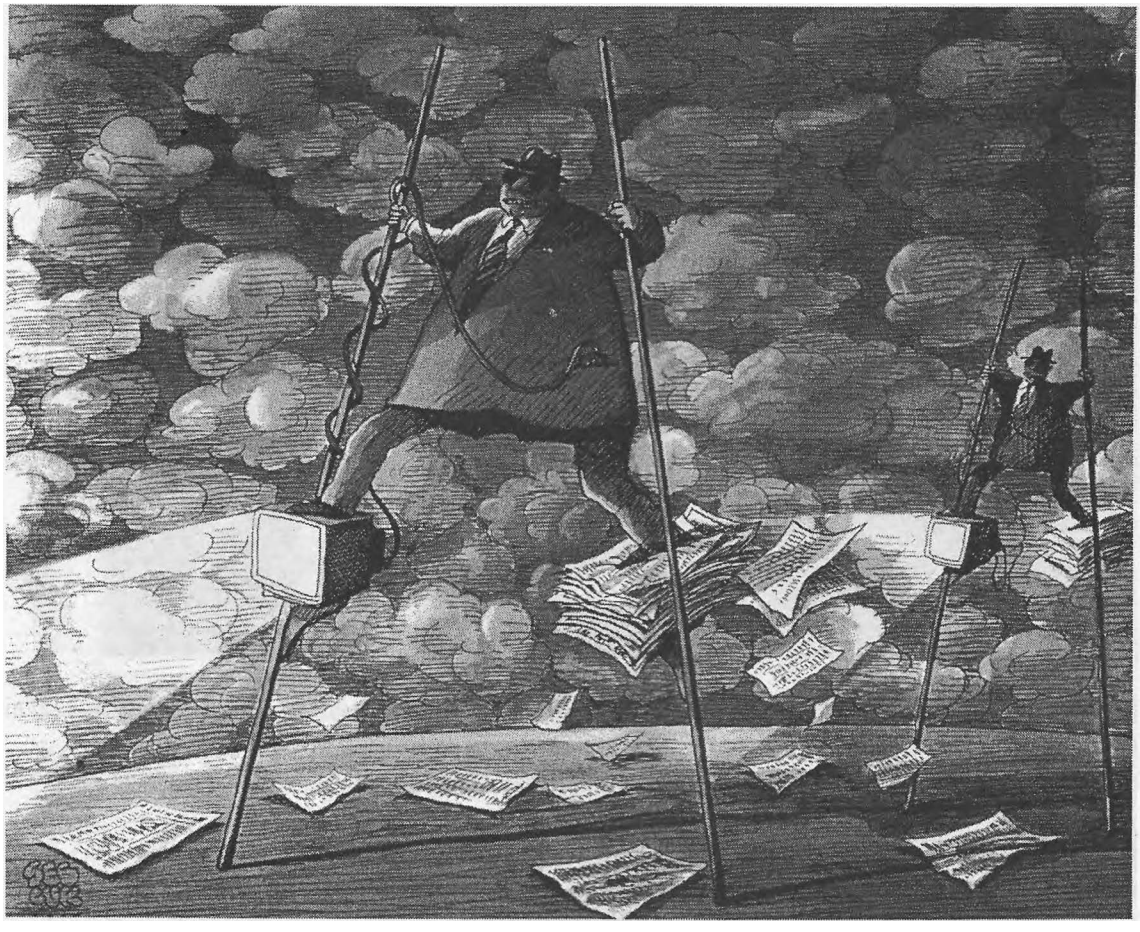

landığı hızlı para kazanma hastalığını da eklemek zorundayım; toplumumuzda değer sisteminin yıkılmasının bir tahribatını da burada görüyoruz. Yetenekli, çalışkan, toplumunu ve halkını seven gençlerimiz, hem reklamcılık, borsacılık türünden parazit ve hem de televizyon gibi çalışanını aptallaştıran işlere meylediyorlar ve hem de kamu kesiminde görev almayı küçümsüyorlar; bu, hem kabul edilemez bir hastalık ve hem de ülkemizin geleceği açısından büyük bir tehdit olmaktadır. Benim önerdiğim "Birlik Programı" içinde bu hastalığa karşı gençlerimizi uyarmak önemli bir yer tutuyor. Çünkü bütün bu etkenleri bir araya getirdiğimizde, kamu yönetiminin, şeriatçı ve faşistlerin elinde kalması kaçınılmaz olmaktadır; bugünkü acı durum budur.

Kamu kadrolarındaki şeriatçı ve faşist yuvalara karşı mücadele, düşünebildiğim "Birlik Programı" içinde son derece önemlidir. Bugün ilerici sayılan kamu sendikalarının bunu farketmemeleri büyük bir gaflettir; tarikat örgütlenmelerini savunan ödep ideolojisinin bu gafletin oluşmasında etkili olması imkan dahilindedir. Ancak nedeni ne olursa olsun, kamu idarelerinin faşistlerden ve yobazlardan temizlenmesi gerçekleştirilmediği sürece, ülkemizin, diğer gereklerin hepsi yerine getirilse bile, aydınlığa doğru yol alması imkansız görünüyor; bugün kamu idareleri kangren oldukları için, çok köktenci müdahaleler dışındakilerin şansını abartmıyorum, ancak yine de, "Birlik" için bu alana büyük bir dikkat yoğunlaştırmasını gerekli görüyorum.

Devlet idaresinin her sektöründe, emekçi bakışını güçlendirmek ve halkını seven dürüst emekçilerin sayısını artırmak, sandığımızdan çok daha önemli ve düşünebildiğimizden çok daha büyük bir devrimci görevdir.

Üç: Basın ve televizyonun hali, bir skandal'dır.

Çok kısa yazmak istiyorum, en çok tirajlı üç gazeteden ikisinin bir ailenin ve diğerinin başka bir ailenin, ancak üçünün de holdinglerin elinde bulunmasını basın özgürlüğü bir yana, herhangi bir özgürlük anlayışı ile bağdaştırmak imkansız olmalıdır. Ülkemizde büyük sermayenin gerçekleri hep tahrif ettiği ve tahrif etme içgüdüsünün esiri olduğu konusunda sağlam ve yerleşmiş bir inanç bulunuyor; bu inanç yerindedir. Büyük sermaye bugün ülkemizdeki en gerici ve en kan dökücü iktidarla aynı çizgide konum almaktadır. Bunun basın ve televizyonların yayın çizgilerine doğrudan doğruya yansıdığını görüyoruz.

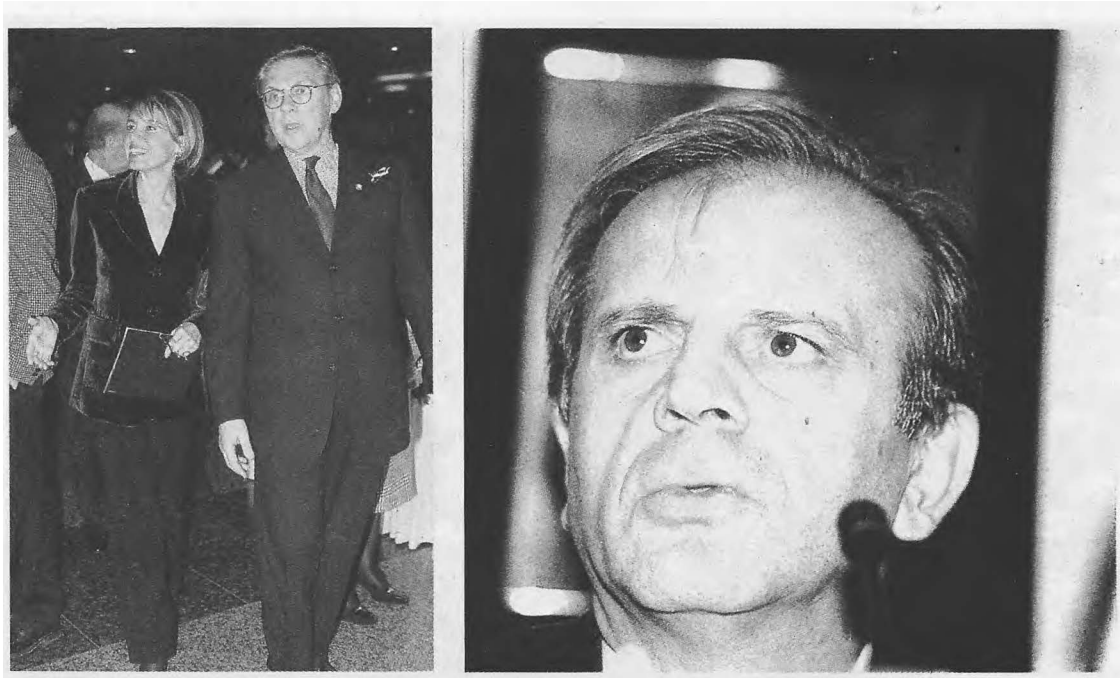

İktisatta geliştirilen oligopol modellerine göre bir sektöre girebilmek için, sektörde bir deneyim sahibi olmak önemli ve zorunludur; ancak, Türk basın ve televizyon sektörü bu modeli altüst ediyor. Emir-eri Cavit bugün televizyon piyasasına girmiştir ve yakın zamanda, ülke çapında yayın yapan gazete sahibi olmasını da beklemek gerekiyor; Cavit, televizyon sektörüne girdiğinden beri, iş alanlarını daha da genişletmeye başlıyor, şimdi emir-eri Cavit, hem inşaat işine hem de banka kesimine el atmış bulunuyor. Demirel ile Baykal ikilisinin "bankalar hızla özelleştirilsin" fetvaları her duyuldukça, Cavit'in banka sayısı artıyor ve Alaatin Çakıcı'nın son açıklamalarından öğrendiğimize göre, emir-eri Cavit, üzerine bir banka daha yazmak üzeredir ve bu yüzden Çakıcı ile anlaşmak zorunda kalmıştır.

Burada bir soru? Cavit, Uluç Gürkan'ın karısının tellalığında, devletin Etibank'ını eline geçirirken, bunun daha önce, bir başkasına satıldığı, ancak bu başkasının son anda almaktan vazgeçtiği veya vazgeçirildiği açıklanmıştır. Acaba "bu başkasının" vazgeçirilmesinde Çakıcı'nın bir yardımı oldu mu? Son ihtilaf da bunun ödeme sorunlarının etkisi olabilir mi? Bir ülkede cumhurbaşkanını arada bir uçağında gezdiren bir emir-erinin, Çakıcı'yla arada bir telefon muhabbetleri yapması doğru mu? Soruları burada kesip devam ediyorum.

Televizyon işine girdiğinden beri, Cavit'in inşaat ruhsatı almadan, taş yığını çalıştırdığını öğreniyoruz. Aynı Cavit'in, Necdet Hınzır'dan özel bir bakan ve Orhan Taşanlar'dan da özel bir vali sahibi olduğunu da görüyoruz. Bütün bunlar, televizyon ve basının, bugün ne işe yaradığını çok iyi gösteriyor.

Televizyon ve büyük basın bugün asıl mafyadır.

Bir holding televizyona sahip olunca, gazeteyi de kurunca, hem politik gücünü artırıyor ve hem de banka-şirket tahsilatında yeni imkanlara sahip oluyor.

Tgrt'ın da durumu aynıdır; eylülist cunta zamanında, Mit tarafından geliştirilen, Işıkçı tarikatının kurucusu Albay Hilmi'nin Tgrt'si, şimdi, hem inşaat, hem banka ve hem de otomobil sektörüne girebilmiştir. Hilmi'nin damadı Enver'in yönetimindeki bu tarikat-holding'in adı genelkurmay listesinde tehlikeli şeriatçılar arasında sayılmasına karşın, holding televizyonunun başına Mit'ten Ali Baransel'i getirmesi ve "iha" adıyla bir polis-film merkezine kamuflaj vermesi, işlerini düzeltmesine imkan veriyor. Emniyet ve Genelkurmay, devlet kameraları ve polisler tarafından çekilen filmlerin, "iha" adıyla, bütün televizyonlara enjekte edilmesine büyük önem veriyor. Basın Konseyi ve Gazeteciler Cemiyeti türünden örgütler, iha'nın kamera ve kameraman sayısının polis karakolu sayısına eşit olmasında hiçbir sakınca görmüyorlar ve belki de bunu basın özgürlüğü sayıyorlar.

Işıkçı tarikatının kamufle ettiği "iha" yoluyla bütün "özel" televizyonlar, polisin kontrolüne girmiş oluyor ve halkımızın her akşam sofrasına, türlü türlü parçalanmış vücutlar, insan mezbahaları ulaştırılmış oluyor. Şiddetin, tekelli polis devletinin temel yönetim aracı olduğu bir zamanda, halkımızı kan dökümüne alıştırmak, çok önemlidir ve "iha" buna büyük katkılar sağlıyor.

Burada da kalmıyor, banker Erol Aksoy'un hangi bilgiyle birkaç televizyon işletebildiğini sormak gereğini duyanlar kaç kişidir? Erol Aksoy, hangi mantıkla, Show ve diğer televizyonlara ve bazı gazetelere sahiptir; bankalardan başka bir gerekçe bulabilir miyiz?

Emir-eri Cavit, utanmış veya ülkücü mafya reisi Çakıcı'nın, "telefonla konuştuk, hallettik" sözünün yayılmasını istememiş olabilir; emir-eri Cavit'e "suikast", diğer kanal ve gazetelerin en önemli haberi olmayı sürdürürken, "özgür" ntv'de hiçbir iz bırakmamıştır. "Özgür" ntv, özgür patron ve emir-eri Cavit'e bu suikast hikayesinde haber değeri görmemiştir.

Bu, oligarşi'nin kanal ve gazetelerinin dürüstlük ölçüsüdür.

Ancak gerçek dünyamızda gerçeklerle yaşamak istiyorsak, bu skandala son vermek zorundayız; "Birlik Programı" çerçevesinde, holdinglerin, bankaların, inşaat şirketlerinin, işi basın ve yayıncılık olmayanların, televizyon ve gazete işletmelerine son vermek için mücadelede yer almalıdır, öyle düşünüyorum. Hem inşaat holdinglerine, bankacılara ve diğerlerine, bu onurlu işi kapatmalıyız ve hem de, basın ve televizyonda, sermaye payını, onda birleri geçmeyeek bir ölçüyle sınırlandırmalıyız; bunu yapmadığımız takdirde, haber aktarmada, doğruluktan söz etmek imkansızdır.

Dört: Fark edileceğini umuyorum, "Birlik" için, Türkiye sahnesinde önerilerimin tümü, eski sol terminolojimizde, "alt-yapısal" sayıp önemli bulduklarımız arasında yer almıyor; tam tersine, üstyapıyı ve daha açıklıkla politik alanı kapsıyor. Bu, son otuz yılda, ülkemizin kötürümleştirme sürecinde, politik alanın en ön planda yer almasından kaynaklanıyor; politik alanımız, sonsuz duvarlı bir hapishaneye çevrilmiştir. Burada ben öncelikle, bu karanlık duvarlar silsilesinin, ilk önce yıkılmasını zorunlu gördüklerime değiniyorum.

Bir hatırlatmaya ihtiyacım var; Deniz Baykal'ın, siyasi peygamberlerini sayarken, İsmet İnönü'yü unutup, Demirel ve Turgut Özal'ı hiç unutmaması, pek çok yorumcunun dikkatini çekmiştir, bunun, çok yerinde bir özen olduğuna inanıyorum. Demirel ile Özal'ı Baykal'a bağlayan zincir, Washington'dan geçiyor; bir de üçünün, siyasal kötürümleştirme işinde, çok kolay anlaşmaları var.

Hem eylülist cuntanın ve hem de buna Özal'ın yaptığı eklemelerle seçim yasasının, Türkiye'de partiler sistemine sokulmuş bir kanser mikrobu olduğundan hiç kuşku olmamalıdır; biz, bu noktaya, on yıl öncesinde, Toplumsal Kurtuluş'ta ısrarla işaret ediyorduk. Bugün Türk partiler sistemi tümüyle bürokratlaşmıştır ve böylesi, bir "tekelli bürokratik devlet" doktirinine çok uygundur. Oyların üçte birini almak hükümet kuracak kadar milletvekili çıkarmaya yetiyor; Türk sistemi ise, ön seçimlerden vazgeçtiği için, milletvekillerinin tamamı, tayinle meclise giriyorlar. Parti merkezlerinin aday listelerini istedikleri gibi yapmaları bir yana, geçmiş seçim istatistiklerine bakarak, süprizsiz kazanma yerlerini bulmak hiç zor olmuyor; Hatay'da birinci sıra chp için kesindir. Buraya kim konulursa, milletvekili tayin edilmiş olmaktadır; Adana'da birinci sıra chp için garantilidir ve bu nedenle, Amasyalı Erol Çevikçe'yi, belki de hiç görmediği, Adana'da bir bölgede ilk sıraya koymak, Çevikçe'yi milletvekili tayin etmektir. Hikmet Çetin de hep milletvekili tayin edilmiştir; bu yüzden, liderler oligarşisi tarafından; bir kez İstanbul'a, bir kez Diyarbakır'a, bir kez de Antep'e salma çıkarttılar, meclise gönderilmiştir.

Bu fiili mekanizma ile ülkemizde bir "partiler demokrasisi" olduğuna hükmetmek gerçeklerle alay etmekle eş anlama geliyor; inşaatçıların, otel sahiplerinin, tekstilcilerin il örgütlerine egemen olmasıyla birleşince, en kabiliyetsiz liderin bile, bir parti kongresinde değiştirilmesi bir yana, liderliğinin tehdit edilmesi olgusuyla bile karşılaşmıyoruz. Bugün parti liderleri feodalite dönemindeki baronlara benziyorlar ve televizyon farelerinin "kurmay" dedikleri hempalarıyla birlikte günlerini sürdürüyorlar. Eğer yakın zamanlar terminolojisini kullanacak olursak, parti yönetimleri, bir mafya örgütlenmesini hatırlatıyor; eleştirinin günah ve sadakatın en büyük sevap sayıldığı hain oluşumlardır.

Bu durum, ülkemizdeki, tükenmenin bir başka görüntüsüdür.

Sistem tükenmiştir. Osmanlı düzenin son zamanlarında, daha sonra tahta çıkacak veliahtların kafeslerde yetiştirilmesine benzer, bir dejenerasyonla karşı karşıya bulunuyoruz. Üstelik, sistemin içinde, bu dejenerasyonu, rejenarosyona dönüştürecek hiçbir dinamik de görünmüyor.

Ne yapılabilir? Ben, bütün sistemi silip ve sıfırdan yeniden başlamadıkça, pek bir açılım kapısı göremiyorum. Sadece bir kapı var ve bu kapı, bir şanstır, ülkemizde tartışılıyor.

Tek milletvekili seçimini yapan dar bölgeli ve yüzde ellinin üzerinde oy alanın seçilmiş sayılmasına imkan veren iki turlu seçim sistemini öneriyorum. Bu öneri hiç kuşkusuz, dinamik partiler sistemine dönüşü sağlayamaz; ancak, politik kadroların ve milletvekillerinin parti oligarşisinin hegemonyasından kurtulmalarının tek yolu budur. Böyle bir sistemin yararlarını şöyle sıralayabilirim; a- Seçim, halkının sevdiği bir liderin, li-

der sultasına tabi olması için baskılar ortadan kalkabilecek ve partiler, politik kadroların örgütlerine dönüşecektir. b- Dar bölgeli seçimde, her türlü halk ittifakları mümkün olabilecektir; öyle sanıyorum, tutucu bazı çevrelerin, bu sisteme itirazlarının temel nedeni budur ve bu itirazların da kendileri açılarından, haklı olduklarını kabul etmiyorum. Çünkü bu sistemle bütün yöreler yeniden politize olacak ve halk inisiyatifinin çıkışının önündeki bazı barajlar yıkılmış olacaktır; halkçı ve emekçi güçlerin her türlü ittifakının kapısı açıktır.

Ben bu mekanizmayı Türkiye ve Kürdistan Solu'nun iktidara açılan kapısı olarak görüyorum.

c- Bu sistemle, Baykal Kliği, politikadan ve özellikle chp'nin başından temizlenecektir. Baykal Kliği'nin, bu seçim sisteminin en kör muhalifi olması ve bunun sözüne bile tahammül etmemesi, bizim gördüklerimizi bu kliğin de görmesinden kaynaklanıyor. Ayrıca, emperyalizmin aynı anlama gelmek üzere Washington'un Türkiye'nin yeni "eyalet" sistemini sürdürmede, bu tükenmiş partiler sistemine ve özellikle, Baykal Kliği'ne büyük bel bağladığı açıktır; bunun değişmesini istemiyor ve Baykal Kliği de buna göre hareket ediyor.

Politikamızdan Baykal'ı ve Kliği'ni temizlemek, "Birlik" Programında çok önemli bir yere sahiptir.

Bitirmiş durumdayım ve sadece bir özet yapıyorum.

Bugün halklarımızın inançlı temsilcileri olarak, umudu yeniden yakalamış bulunuyoruz.

Bugün en yüksek "politizasyon"u sağlamak temel hedefimiz olarak önümüzdedir.

Böyle basit bir programla Sol Birliğimiz'i kurmada önemli adımlar atabileceğimize inanıyorum.

Böyle bir programla, halklarımız arasındaki birliği daha da güçlendireceğimizi görüyorum.

Bu programla, sosyalistler ile kemalistler arasında yepyeni birliklere yöneleceğimizden kuşku duymuyorum. Kemalizm, has anlamda, laisizm, büyük devletlerden bağımsız halk politikaları ve kamu işletmecilerinin öncülüğüdür; bunlar hepimizin ilkeleridir, ancak, tarih olarak kemalizmin adına yazılıyor. Böyle bir birlik önümüzde açıktır; kemalistlerin de, "bölünme kabusu" dönemini geride burakması zorunludur. Ülkemizde, Sevres'in hortlatılması üzerinde politika yapacak akılsızlar olabilir, ancak, bunlar, Türkiye ve Kürdistan Solu değildir; evhamlara son vermeye çağırıyorum.

"Birlik", bölge halklarımızla birlik'tir. Bu program, aynı zamanda, halk sevgisine ve iknaya dayalı bir büyük İskender Programı'dır.

Talihimizi yapmak için tarihimizi de elimize almayı öneriyorum■

NOTLAR

1- Bu belgeler, benim bir çalışmamda, yayınlandılar.

Y. Küçük, Kürtler Üzerine Tezler, İstanbul 1990, s.296 ve sonrası.

2- Yalnız, Ecevit'in çizgisinin bir "bıçak sırtı" tutumu olduğunun açıklıkla ortaya konmasına ihtiyaç var; Ecevit, Türkiye'nin bağımsızlığına uzak güçlerin, Güney'inde, bağımlı bir Kürdistan Devleti peşinde olduğunda ısrar etmektedir. Bu ısrarın bağımsızlıkçı bir yanı olduğu açıktır; ancak, buradan, diğer noktaya, "mademki, Washington bu çizgidedir ve mademki Washington bu çizgide bizi emr-i vaki karşısında bırakacaktır, öyleyse, güvenlik, bu bölgelere daha önce bizim gitmemizi ve söz konusu bölgeleri kontrol altına almamızı gerektiriyor" politikasına mesafe, sanıldığından çok daha kısadır. Bu nedenle, Ecevit'in çizgisi ile, Türkiye'de yaygınlaşan, "Musul ve Kerkük'te kahvaltı yapma" hevesleri arasındaki adımın büyük olmadığını yazma gereği duyuyorum.

3- Avrupa kamusunda, bugün, "Türk" olan ne varsa, fiyatını düşürmüştür; Türkiye'de kendi kendini öven televizyon ve gazetelerin, artık cuma ayinlerine benzettiği, "dünyaya parmak ısırtan" başarılarımız bir yana, ülkemizle ilgili haber ve yorumlar, bu zamanlarda, düzenin muhaliflerini bile utandıran bir tona bürünmüştür. Artık televizyonların ana haber bültenlerinde bile, bir gün, Türkiye'de yönetimlerin kendi Türkler'ine, bir gün kendi Kürtler'ine, bir başka gün, çocuk işçilere ve bütün bunlar bittiğinde, kendi ayılarına kötü muamele ettiğini kanıtlayan film ve röportajlar gösterilmektedir. Avrupa'da en son seyrettiğim Türkiye film-röportajı, Türkiye'de ayılara yapılan zulüm üzerineydi ve sokaklarda oynatılan, dağlarda vurulan ayıların trajik yaşamı konu ediliyordu. Şimdi dünya ölçüsünde Türkiye'deki "Ayı Hakları" konusunda bir kampanyanın hazırlanmakta olduğunu öğrenmiş bulunuyoruz.

4- Biz Türkler'de bölge halklarımızı küçümseme ve aşağılama yeni bir hastalıktır; daha önceki zamanlarda, tam tersine hayranlık vardı. Bu hastalığımızdan kurtulma yolunda çok hızlı adımlar attığımızı sevinerek saptayabiliyoruz.

5- "Necmettin Erbakan, le caméléon de l'islam", Le Nouvel Observateur, 21 Ocak 1998, s. 62

6- Geriye baktığımızda, Türkiye için bu sözcüğün ilk formülasyonunun, Amerika Birleşik Devletleri Ordusu'nun teorik yayın organı Military Review'de yapılması, dikkat çekicidir; 1994 yılı sonunda-1995 başı sayısında, Türkiye'nin "a period of extreme political instability", bir had safhada siyasal istikrarsızlık dönemine girmek üzere olduğu açıklıkla kaydediliyor.

"Turkey may enter a period of extreme political instability if and civilian casualties continu to mount and public support for the goverment dwindles throught disillusionment; skepticism, frustration or pkk propaganda success."

Major S. H. Button, US Army, Turkey Struggles with Kurdish Seperatism, Millitary Review, Dec. 1994-Feb 1995, s. 82

TARİHTEN DÖRT BUÇUKLA GEÇER COĞRAFYADAN SIFIRLA İKMAL

✓ Fikri Sağlar, politikayı bırakarak, doktoraya mı başladı? Enis Berberoğlu, gazeteciliğin, gününe tanıklık etmek olduğunu ne zaman öğrenecek?

✓ Her ikisi de, tarihteki cinayetleri, çok büyük bir titizlikle inceliyorlar.

✓ Hangi coğrafyada yaşıyorlar? Yaşadıkları coğrafyadaki günlük cinayetleri görmemeyi sürdürürlerse, tarihte cinayetlere meraklarının, sadece akademik veya sadece kariyerist olmadığına nasıl inanacağız?

Fikri Sağlar, politikayı bırakarak, doktoraya mı başladı?

Enis Berberoğlu, gazeteciliğin, gününe tanıklık etmek olduğunu ne zaman öğrenecek?

İkisi de çok iyi iş yapıyorlar; her ikisi de, tarihteki cinayetleri, çok büyük bir titizlikle inceliyorlar. Gerçi tarihe çalışmaya da yeni başladılar ve bu nedenle, ancak dört buçukla sınıfı geçebilirler.

Peki coğrafya? Sağlar ve Berberoğlu, hangi coğrafyada yaşıyorlar? Eğer Sağlar ve Berberoğlu, yaşadığı coğrafyadaki günlük cinayetleri görmemeyi sürdürürlerse, tarihte cinayetlere meraklarının, sadece akademik veya sadece kariyerist olmadığına nasıl inanacağız?

Fatih'te bir emekçi Kürt kızı, on beş yaşında bir fidan, öğle yemeğine gelmiş, İstanbul polisi tarafından kurşunlanıyor. Üstelik, polis, kurşunlamaya, daha sonra bütün televizyonlara dağıtılan, polis-film merkezi ekipleriyle gidiyor. İçeriden silah sıkıldı diyorlar? Bu kameralar bunu neden göstermiyorlar? Neden içeriden sıkılan seslerin seslerini, bizler, televizyon başında duymuyoruz? Yoksa, Yeşil'in bilmem hangi pasaportundaki ismin bilmem neredeki isimle aynı olduğunu keşfeden büyük titizimiz, Fikri Sağlar, bunları duyuyor mu? Sağlar nerede yaşıyor? Ölülerimizden prim çıkarmayı bırakacak mı, yoksa coğrafya çalışmaya da başlayacak mı?

Sağlar ve Berberoğlu hangi coğrafya ve tarihte yaşıyorlar?

Sağlar, Hürriyet'te Ersin Kalkan'ın, Murat Karayalçın ile yaptığı ve Karayalçın'ın, "çeteden haberim yoktu" sözlerinin başlıkta yer aldığı mülakatı iyice okumalıdır. Kalkan'ın karşısında, adı Parayalçın'a çıkan Shp ve Chp'nin başbakan yardımcısı Kara Murat, tam bir zavallı durumundadır.

Mersinli Sağlar, Adana'da gazetecilik yapan gençlerin, bir mahalle

kuşatılarak öldürüldüğünü görmeyecek mi? Berberoğlu, Adana ve Fatih katliamlarıyla ilgili iddiaları duymuyor mu? Duyuyor da bunları yanlış buluyorsa, bize bildirmelidir. Tarihte titiz çalışıyor, gayretle ama, biraz da coğrafya dersine önem vermelidir.

Berberoğlu, galiba, Boğaz'daki Amerikan üniversitesi'nden mezundur, burada, hukuk ve idare okutulmadığı kesindir. Bilmezler ve bilgisizliğine veriyoruz, bu bilgisizlikle, İstanbul polis şefi Hasan Bey'i, desteksiz övüyor. Söz uygunsa, Boğaziçi, diliyle "yağlıyor." Berberoğlu'nun yazdığına göre, "İstanbul Emniyet Müdürü Hasan Özdemir, emrindeki yöneticileri polis marifetiyle gizlice izletiyor." Berberoğlu, İstanbul Polis Şefi'nin bu marifetini çok beğeniyor; Şef'in, bir gizli polis ekibi varmış. takip ediyormuş, Berberoğlu, "gönül isterdi ki Hasan Özdemir'in kişisel inisiyatifiyle oluşturduğu özel ekip örnek olsun, kurumlaşsın" buyuruyor. İdare dersinden de sıfır ve belki de eksi biri hak ediyor.

Berberoğlu, bunun kepazelik olduğunu da öğrenmelidir. Bir hukuk devletinde, idare içinde, özel ekip kurulmaz. Polis denetimi, müfettişler ve halk yapar; bunun dışındaki ekipler zaptiyede bile yoktur. Polis mi, çiftlik mi?

İstanbul, Polis Hasan Bey'in çiftliği değildir.

Çok hoş! Elazığ'da, bir doktor ve avukat, hunharca katledildiğinde, herkes bunun "yeşil" kodlu bir katil tarafından yapıldığını söyledi. Günlerce yazıldı. Sağlar ve Berberoğlu, bunu duymadılar. Sonra öğrendiler. Zamanındaki bütün hunhar cinayetlere seyirci kaldılar, cinayetler tarih olunca peşine takıldılar.

İstanbul'da onbeş yaşında emekçi bir kız evine öğle yemeğine geliyor ve Polis Şefi Hasan Bey'in polisleri, kameralar eşliğinde bu gencecik emekçiyi hayatından ediyorlar. Cenazesini bile vermiyorlar. Büyük cinayet, tarihçilerimiz, Sağlar ve Berberoğlu susuyorlar. Berberoğlu, üstelik emekçi kızı ortadan kaldıran polisin başına övgüler düzüyorlar.

Bizimle alay mı ediyorsunuz?

Coğrafyadan sıfır. Sıfır. Yan yana on iki sıfır■

ÖZGÜR HALK: BORAN'A SAYGI

Kürt Rönesansı şu sıralarda tarihinin en yüksek noktasındadır.

Bu yepyeni bir durumdur. Kürtler'e büyük sorumluluklar yüklüyor.

Söylendiği gibi hareket etmek ve hareket ettiğini söylemek; gereklidir.

Özgür Halk'ın hatırlaması gerekenler var. Bir: Kürtler'de başkanlık yapan Yaşar Kaya, otuz yıl devlet hastahanelerine dişçi sandalyesi satarken, Behice Boran, Türkiye'de sosyalizm mücadelesini ve Kürt halkının demokratik özlemlerini yüksek tutuyordu. İki: Kürtlerde başkanlık yapan Murat Bozlak, sokakta beştaş oynarken. Behice Boran, genel başkan olarak, tarihte ve dünyada ilk kez, bir partinin kongresinde, "Kürt Halkı Vardır" kararını geçiriyordu. Pek çok Kürt ikbal peşindeyken, Boran ve arkadaşları, Kürt halkının varlığını savundukları için, onbeş yıl hapse mahkum edildiler ve zindanlarda onurla yattılar. Üç: Bozlak, bir ilçe yöneticisi iken, cinayetlerin işbirlikçisi bir shpli ve chpli başbakan yardımcısını olarak, Boran sürgündeydi.

Behice Boran, sürgünde ölen yiğit bir kadınımızdır.

Şubat tarihli Özgür Halk'ta ise şunlar yazıyor: "Akşam ise Behice Boran'ın öldüğünü radyolar söyledi. Bir arkadaşın belirttiği gibi insanın içinden 'allah rahmet eylesin' demek bile gelmiyor. Ne demeli bir ömrü böyle tüketenlere?" Biz de şunu söylüyoruz: Ne demeli bunları yazan Kürtler'e.

Boran'ınki bizim için onurlu ve iftihar edilecek bir yaşamdır. Boran, ömrünü tüketmemiş büyük bir ömürle yaşamıştır.

Özgür Halk, yanlışını düzeltmelidir. Bunun bir gerillanın anısı olduğunu söyleyerek bu Türkiye Devrimi'ne karşı saygısızlıktan kurtulmak mümkün değildir. Çünkü sunuş yazısında, anılar için "kısaltarak yayınlıyoruz" deniliyor. Eğer bu bölümü kısaltılmadıysa, nedenini bilmek durumundayız.

Sadece Türkler, Kürt değerlerine saygı göstermeyecekler ve aynı zamanda, Kürtler, Türk değerlerine saygı göstermek zorundadır.

EMİR-ERİ CAVİT'İN SON SERÜVENLERİ

✓ Tezgahtar Cavit, henüz başbakan olamadı ama ödül vermeye başladı. Hem dünyada ve hem ülkede mükafat dağıtıyor.

✓ Tezgahtar Cavit'in, Azerbaycan'da bir gözü var. Halkımız da Cavit'i ve Haydar Aliyev'i çok beğendiği için kıramadı, Aliyev'i Cavitlerin dünya birincisi yaptı. Gizli oylarını Cavitlerin Aliyev'e verdi.

✓ Tezgahtar, orada bir banka mı alacak? Yoksa, tit Cavit, bir de petrol işine mi girecek? Bu bir devlet sırrıdır ve bunu bilse bilse, Cavit'in iki bir numarasından Aliyev ve Demirel bilir, biz bilemeyiz.

Cemal Paşa'nın emir-eri olmuş, elpençe durmaya talim etmiştir.

Beyoğlu'nda tezgahtarlık yapmış, tezgah işlerini öğrenmiştir.

Şimdi talim ve terbiyesinin nimetlerini topluyor. Demirel'i bir uçağa bindirdi, mebus oldu ve iki tane de devlet bankası aldı, üçüncüsünü almak üzeredir. Şimdi kruvaze ceketinin içinde, başbakanlığı planlıyor.

Tezgahtar Cavit, henüz başbakan olamadı ama ödül vermeye başladı. Hem dünyada ve hem ülkede mükafat dağıtıyor. Mükafat dağıtırken halkımız ve Cavit'in isimleri saklı jüri üyeleri, Cavit'i çok seviyorlar ve tam kalbinden geçenleri, mükafata layık görüyorlar.

Bir: Emir-eri Cavit, Demirel'i çok seviyor ya, halkımız telefonla, faksla, emayla hiç ihmal etmiyor ve emir-eri Cavit'in çok sevdiği Demirel'i birinci seçiyor. Hayırlı olsun!

İki: Tezgahtar Cavit'in, Azerbaycan'da bir gözü var, ohal bölgesinde polis çıraklığı yaparken, Cavit'in dünya büyüğü diplomatik ve politik muhabiri olan Kürt halkından Yunus'u Bakü'ye göndermişti, Cavit'in Azarbeycan'da bir tezgahı olduğu belliydi. Halkımız da Cavit'i ve Haydar Aliyev'i çok beğendiği için kıramadı, Aliyev'i Cavitlerin dünya birincisi yaptı. Gizli oylarını Cavitlerin Aliyev'e verdi.

Cavit çok demokratiktir. Cavit'te oy gizli ve tasnif gizlidir. Öyle jüri adları ilanı da yoktur. Ne gereği var? Siz de emir-erimize güvenmiyor musunuz?

Bu arada devlet ortadan kalkıverdi, Azerbaycan'dan Aliyev, tezgahtar Cavit'e misafir gelirken, devlet töreni yapıldı, Cavit'in oylarının diğer birincisi Demirel, Aliyev'in merdivenlerine kadar seğirtti ve halı açtı, genç kızlara raks yaptırdı. Böylece, Cavit'in bir numarası için, Cavit'in diğer bir numarası devlet töreni yaptı.

Tezgahtar, orada bir banka mı alacak? Yoksa, tit Cavit, bir de petrol işine mi girecek? Bu bir devlet sırrıdır ve bunu bilse bilse, Cavit'in iki bir numarasından Aliyev ve Demirel bilir, biz bilemeyiz.

Üç: Cavit, solu ve sanatı ihmal etmez; televizyonunda da solcu çalıştırır. Ancak tezgahtar olduğu için ikinci ele düşkündür, solun da eski solcularını ve biraz da döneklerini seçer. Jürileri de Cavit'i kırmazlar, Paris'te ununu asan ve ülkeye dönünce, simyacı ile Mevlana'yı karıştırarak keten helvası yapan Mehmet Ulusoy ile "Ölmeye Yatmak" yazarlığından Viyana Valsları'na düşen Adalet Ağaoğlu'nu seçer. Ağaoğlu, Ölmeye Yatmak'ı öldürdükten sonra mükafat alma rekoru kırmaya başladı ve mükafatların da mali tarafı okkalıdır.

Dört: Emir-eri veya tezgahtar olduğuna bakılmasın, kurnazdır; ne de olsa, muhacir çocuğudur. Şim-

dilik, Koç Grubu'nun himayesine girmiştir ve oligopol politikasında da bu geçerlidir. Rahmi Koç'a Demirel'den fazla saygı göstermektedir. Aslında Demirel'in bile üstünden bakmaya başlamıştır, ancak Rahmi Koç'a "abi" diyor ve önünde hep eğiliyor.

Cavit'in bu hissiyatını bilen saygın ve isimsiz jürileri, memleketimizin en büyük işvereni olarak, Rahmi Koç'u seçerek, Cavit'i yine sevindirmiştir.

Beş: Aydın Doğan, Koç'un çamaşır makinalarını, buzdolabını sata sata Koç Ailesi'nin bir Truva Atı olarak önplana çıkmıştır. Şimdi Koç'u tutmak, Doğan'ı tutmaktır; Cavit buna rağmen Doğan'a ve gazetelerine bu sene mükafat vermeyi doğru bulmamıştır.

Ancak Aydın Doğan gazetecileri, Cavit'in natava'sının gülüdürler. Doğanlar'ın Çölaşan ve Doğanlar'ın Yavuz, Doğanlar'ın Sedat Ergin, her hafta Cavit'in natava kahvesinde kahve sohbeti yaparlar. Doğanlar'ın teneke sesli dahisi Zülfü ise her hafta, yakalayabildiklerini Cavit'in natava'sında kendisinin yüksek fikirlerini dinlemeye mahkum etmektedir. Doğan'ın Doğan'ı ise gün geçtikçe efemine bir hal alan sesiyle, her hafta, günceli yakalamaktadır. Doğanlar'ın pek kültürlü ve pek kritik kızı Nilüfer ise her hafta, natava'da, "aman tanrım" ya da "olamaz" türü laflar ederek amerikano-türkçesini geliştirmekle ve yakaladığı bütün sanatçılara aşkını göstermektedir, Doğanlar'ın Nilüfer'in sanatçılara bir bakışı var ki, kimse dayanamaz. Doğanlar'ın marksizm uzmanı eski faşist Taha Akyol da, Cavit'in ekranını çağırdıklarını vesile ederek ne kadar derin olduğunu anlamakta ve bu arada, seyyar Vaiz Fethi'ye, bir zamanlar Faşist Albay Türkeş'e yaptığı, gibi tapınmaktadır. Bu Taha Akyol, cehaleti bilgi diye satmaktadır; normal, Aydın Doğan, taksitle buzdolabı satarak ve Cavit, tezgahtarlık yaparak bu hale geldiler. Türkeş'in en kanlı döneminde yardımcısı Taha yakışık almaktadır.

Kaldı mı? Tezgahtar Cavit'in ne kadar tezgahçı olduğu anlaşılmıştır. Cavit'in natava'sı, Hürriyet ve Milliyet'in vitrinidir. Cavit, şimdilik, bankalarını artırır, Bursa'da taş yığınını, yapı satarken, Hürriyet ve Milliyet'in de himayesine girmiştir. Şimdi, Koç Ailesi, Doğanlar, Tezgahtar Cavit, ittifakı vardır. Günlük politikamızda etkilidir.

Sabah mı? Fatih Çekirge kahve sohbetlerinden çekildi. Geriye, bir İzmirli olağanüstü cahil ve bozuk diksiyonlu Murat ile her kapıya emir-eri ve şimdilerde "voice of cia" jingo Cengiz kaldı; ama, bunları saymasak da olur. Ha varlar, ha yoklar!

Muhacir çocuğu, emir-eri ve tezgahtar dememek gerekiyor; Cavit, mükafat törenine, devletimizin, tek dostu, Azerbaycan'ı ve Bulgaristan'dan da hışırtı sesli şarkıcıları çağırıyor. Devlet orada ve devlet başkanı ve meclis başkanı ve hükümet başkanı oradadır. Cavit, memnundur.

Yanında da, eski koruma polisi, bakanlar kurulu'nda Cavit'i temsil eden öksürüğü natava'da haber olan Necdet Hınzır var. Biraz yatıyor, kaykılıyor, demek doğrudur; Alaattin Çakıcı da, bu Hınzır için, "dünyayı rakı şişesinde gören" adam tabirini yapıyor. Hınzır'ın rakıya düşkünlüğünü polis arkadaşları da söylüyorlar. Cindoruk'un milletvekili ve Cavit'in bakanıdır. Çakıcı fazla büyütür, sadece rakıcı, Hınzır mı? Çakıcı, ayrıca, emir-eriyle telefon görüşmeleri yaptığını da söylüyor; devlet başkanının dostu, hükümet başkanının büyük destekçisi, belki de birbirinin halefi, Cavit'in bir kanun kaçağıyla telefon sohbeti yaptığını söylemek ayıptır. Ancak Çakıcı, Cavit'in oğlunun uçkurunu hiç bağlamadığını iddia ediyor. Belki de kıskanıyor ve Çakıcı, Hınzır'ın yerine bakan olmak istiyor.

Bunu mu söylüyor? İstanbul'un, Enis Berberoğlu'nun göklere çıkardığı polis şefi derhal harekete geçiyor ve Cavit'i öldürecek bir çeteyi suçüstü ve kıskıvrak yakalıyor. İyi de yapıyor.

Azerbaycan'dan Aliyev, tezgahtar Cavit'e misafir gelirken, Cavit'in oylarının diğer birincisi Demirel'in de katıldığı bir devlet töreni yapıldı.

Cavit ölürse, devletin bankalarını kime veririz? Evet, devletin çok bankası olmasın ve bütün bankalar Cavit'e verilsin!

Bu Demirel'in ve Baykal'ın ve Ecevit'in sağkolu, Uluç Gürkan'ın karısının son şiarıdır. Cavit'e devlet bankaları verilirken, bu işleri, törenleri, Gürkan'ın karısı Hırsiye yapıyor ve bihakkın pek süslenerek, yapıyor, Cavit'in natava'sı da Uluç Gürkan'ı çok övüyor.

O kadar öyle ki, Uluç Gürkan birisini dövmeyi aklından geçirir geçirmez, bu natava'da haber oluyor.

Telefonun mu yok; artık politikada adam değilsin!

Bursalı Doğan Avcıoğlu'nun yanında devrim stajı yapan Uluç Gürkan, bir başka Bursalı sayesinde televizyona da kavuşmuştur.

Cavit'in serüvenleri uzundur. Ancak bu birinci tefrikadır.

Tezgahtar Cavit'i mi merak ediyorsunuz, bizi izleyin!

Biraz gülünç oluyor, ama, bu Cavit macerası karşısında ya ağlamak ya gülmek gerekiyor.

Biz gülüyoruz■

GÜNAYDIN, HİKMET ÇETİNKAYA

Cumhuriyet Yöneticisi Hikmet Çetinkaya, bizi, pek şaşırttı. 10 Şubat tarihli yazısında, Milliyet'in Washington muhabiri Yasemin Çongar için, "acaba Milliyet'in muhabiri CIA'nın sesi midir" diye soruyor ve biz de "günaydın" diyoruz.

Çetinkaya'nın, bizi, dergilerimizi, Toplumsal Kurtuluş'u ve Hepileri'yi, kitaplarımızı hiç izlemediğini anlıyoruz. Değerli bir arkadaşımızdır ve özet yapıyoruz, yazdıklarımız şudur: a. Basında Amerikanlaştırmak, Ankara Büyükelçisi, Amerika'da sağ kampanyalar uzmanı R.Strause-Hupe ile birlikte başladı. Strause-Hupe'nin Amerika'nın çizgisine kaydettiği ilk gazeteci Hasan Cemal'di. Hasan Cemal o zamanlar Cumhuriyet'i yönetiyordu. b. Hasan Cemal'den sonra, Ufuk Güldemir aynı gruba katıldı. Güldemir o sırada Cumhuriyet'teydi ve şimdi, "voice of cia" kanallardan, Star'ı yönetiyor. c. Güldemir, Milliyet'te çalışırken, kişisel yakınlığından da yararlanarak, Yasemin Çongar'ı Amerika'ya yatırdı. Biz bunları yazdık ve zaman bizi doğruladı. Zincirin devamı var, ama burada bizi ilgilendirmiyor.

Herkes gerekeni yapıyor: Hasan Cemal, Amerika'ya yazılmadan, önce Avcıoğlucu ve sonra Ecevitçi oldu. Ama şimdi Allah'ı Washington'dur. Nitekim Çetinkaya'nın yazısının çıktığı gün, "Saddam'ın sözcüsü sayıp" Ecevit'i bir güzel tersliyordu. Sabah'ta ve işte böyledir.

Çetinkaya, "günaydın", ancak bunlar biraz eskidi.

Siz şimdi, Aydın Engin ile Oral Çalışlar'ı nasıl transfer ettiğinizi bir inceleyin! On yıl Frankfurt'ta taksici, meslekten tuluatçı Engin ve Doğu Perinçek'i terk ettikten sonra İshak Alaton'a aşık, Çalışlar'ı nasıl büyük gazeteci yaptınız? Şimdi güncel olan budur. Yoksa sonra yine şaşırırsınız.

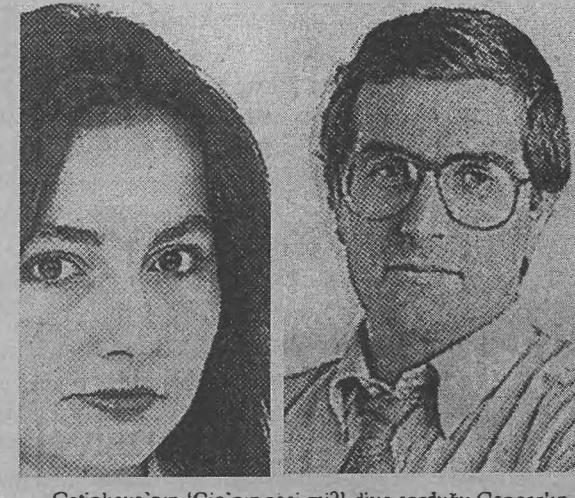

Çetinkaya'nın 'Cia'nın sesi mi?' diye sorduğu Çongar'ın dışında Straus-Huppe'nin Amerikan çizgisine ilk kaydettiği gazeteci Hasan Cemal'dir.

'ADAM' NASIL ADAM OLACAK?

HASIP AKGÜL

Eski güzellik kraliçelerinden İnci Asena'nın sahibeliğini yaptığı Adam Sanat dergisi önemli yazarı Fethi Naci'yi Yeni Yüzyıl'a kaptırdığından bu yana edebiyat polemiklerinde düzeyini günden güne düşürüyor.

Titiz, çalışkan ve sözünü sakınmaz Fethi Naci, Şubat sayısında yine yok. Peki neler var? Şunlar: En başa yazmasına rağmen, salt bununla başyazar olmanın mümkün olmayacağını bir kez daha kanıtlayan Memet Fuat, vasatın ve sağduyunun ideolojisini sunmaya devam ediyor. Fethi Naci'nin eleştiri ve polemik boşluğunu dolduracak başka ne var?

Yahya Kemal'den ve onu göklere çıkaran islamcı kanadın estetiğine soyunan Beşir Ayvazoğlu'ndan övgüyle söz eden bir yazı var. Ülkesinde olup biten çatışmalardan habersiz bir sanat dergisinin sorumsuz bir seçimi olarak değerlendirseniz geriye başlığı itibariyle okunmaya değer göreceğiniz tek polemiği kalıyor Adam Sanat'ın: "Yalçın Küçük'ün Sabahattin Ali'nin Ölümü ile İlgili Tezleri Üzerine Notlar"

Okumaya başlayınca bu çocuğun da Adam ve sanat olabileceğini gösterecek bir izine rastlayamıyorsunuz. Adam olacak çocuk bu kadar kabız olmamalı. Öncelikle bir eli yağda bir eli balda solcu tipini eleştirmek için 1979'dan beri aralıklarla Sabahattin Ali'yi tartışan Yalçın Küçük'ün sıraladığı yüzlerce olguya ve olguları birbirine bağlayan onca kanıtına karşı bir tek şey söylenemiyor yazıda.

Gerçekten okur olarak bu yazıyı bir Hepilerici bile iyi niyetle okumaya başlar. Çünkü Yalçın küçük'ün yazdıklarının çürütülmesi bize Sabahattin Ali'yi kazandıracaktır. Bunu kim istemez. Ama ne yazık adı geçen yazı Sabahattin Ali'nin en yakınında olmuş insanların değerlendirmelerine bile ulaşamıyor. Üç buçuk sayfalık yazıya birbuçuk sayfa kaynakça koyan bir yazı komik bile olamıyor. Sabahattin Ali'nin en son dönem Marko Paşa'da birlikte çalıştığı Aziz Nesin'in Yalçın Küçük'ün yazısı için "gerçeğe en yakın" yargısını görmemesi Adam yazarının genel geçer tutumunu ortaya koyuyor.

1950 tarihinden hemen önce Sabahattin Ali'nin öldürülmesinin, hiç gerek yokken ve bütün çevrenin Sabahattin Ali'nin yurtdışına çıkmayı başardığına inandığı bir sırada ve ilkel bir senaryo ile tüyler ürperten anlatımlarla açıklaması Yalçın Küçük'e göre kemalist solcuları korkutmak içindir.

Aziz Nesin bu kurguyu onaylarken Çetin Altan ve Faruk Erem'in de bu konuda bilgili olduğunu söylemesine Çetin Altan'ın yanıtı bir köşe yazısında "bunlar artık tehlikeli konulardır" şeklinde olmuştur.

Faruk Erem ise Bir Ceza Avukatının Anıları başlıklı yazısıyla 11 Eylül 1984 tarihli Cumhuriyet'te Sabahattin Ali'nin ismini vermeden sınırdaki öldürme olayını Yalçın Küçük'ü doğrular tarzda anlatmış ve olayın üzerine gidememesini o yıllar genç ve tecrübesiz oluşuyla açıklamıştır.

Ya bunlar araştırılır, başka argümanlarla başka tanıklarla çürütülür ya da bilgili ve erdemli zekaya şapka çıkartılır. İkisi arasında tabi ki bir yol daha vardır: Vasatın, orta yolculuğun ve keçiboynuzu ideolojisinin patikasını oluşturmuş Memet Fuat yolu.

TEOMAN KOMAN İNTERBANK'TA

Jandarma Komutanlığı ve Mit Müsteşarlığı yapmış emekli generalin kan ve cinayet dolu Başbakanlık Teftiş Kurulu Raporu üzerine sorulan "nasıl buldunuz?" sorusuna verdiği soğukkanlı yanıt ürkütücüdür: "Çok edebi buldum, başka da birşey bulamadım."

Ancak çok sıkıştığında "r"leri "ğ" olarak telaffuz etmeye başlayan generalin aslında çok soğukkanlı olmadığı artık soğukkanlı görünmeye çalıştığı farkediliyor. Yalnız bundan değil; şu İnterbank yönetim kurulu üyeliği de bunu gösteriyor.

Emekli olur olmaz, Güven Erkaya'ya verildiği türden ciddi bir devlet görevi verilmemesi, Teoman Koman'ın da birden, sabırsızca, gelen ilk teklifle Cavit Çağlar'ın İnterbank yönetim kuruluna girivermesinde bu açıkça görülüyor.

On beş yıl gibi kısa bir sürede dünya tekelleri arasına giren Cavit Çağlar bu tür yetenekli insanlara büyüyen işleri dolayısıyla sürekli ihtiyaç duyacaktır.

Ancak Türkiye'nin de emekli olduktan sonra toplumsal sorumluluklarını unutmayacak ve elinde pazar filesiyle alışveriş yapmaktan çekinmeyecek Celil Gürkan Paşa türü insanlara ihtiyacı vardır. Paşa'nın fakir ve zenginler karşısında boynu dik olanı makbuldür.

Bir Jandarma Genel Komutanı'nın banka yönetim kurulunda çalışmasına uygun nasıl bir eğitimi, ne tür bir birikimi

olabilir? Buna emekli paşanın "r"leri "ğ" olarak telaffuz etmeden bir yanıt vermesi mümkün değildir.

Aşağıda kardeş örgüt Cia'nın eski başkanını Mit'in eski müsteşarını bizzat makamında ziyaret ettikten sonra görüyoruz. O dönem yeni başlayan Gladio skandalının Türkiye'ye sirayet etmemesi üzerine konuştuklarını ve önlemler aldıklarını fotoğraf altı yazısından öğreniyoruz.

Ne yazık, önlemler yeterli olmadı ve Gladio'nun Türkiye'deki en kanlı en paramiliter birimleri dağıldı. Yeniden yapılandıralacakları aklımızın bir köşesinde hep olmalıdır.

Bizim her sayı şu Cavit Çağlar ve çevresinde toplananların üzerinde bu kadar durmamız bu örgütlenmenin yeni yapılanmalarına karşı uyanık olmak ve mücadele etmek içindir. İnterbank'a, Çağlar'ın etrafındaki polis şeflerine, eski komutanlara, mitçilere dikkat!

KATIR REŞO'YA LÜKS ARPALIK

PKK operasyonlarında kullanılmak üzere önce itirafçı yapılan, sonra gösterdiği sayısız başarıdan dolayı madalya alan ve peşinden emekli edilen Katır Reşo'nun Genelkurmay'da bir de heykeli olduğunu biliyor musunuz?

Bu Katır Reşo'nun Türkiye'deki son gelişmelerden sonra bir özelliğini daha söylemek istiyor ve bunun altını çizmek için onun vakur portresini tekrar gündeme getiriyoruz.

PKK operasyonlarında mayınlı bölgelerde kulaklarını dikerek geri geri giden ve canlı bir mayın dedektörü görevi yaparak güvenlik güçlerine büyük yararlar sağlayan bu aziz hayvan, bilindiği üzere kahramanlık madalyası takılarak emekli edilmişti.

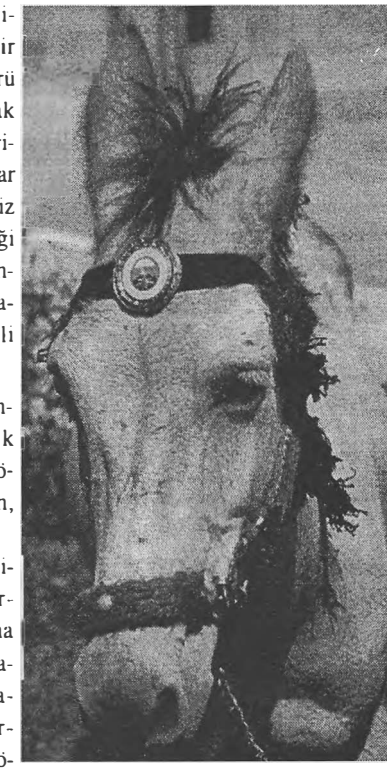

Fotoğrafta alnında kahramanlık madalyasıyla görülen Reşo'nun, Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel ve Genelkurmay Başkanı'na hediye edilen paha biçilmez Kazak atlarıyla birlikte, yarış ve tören atlarıyla aynı koşullarda ölene kadar yaşaması garanti altına alınmıştır.

Ancak bilindiği üzere bu tür büyük kahramanlar emekliliklerinde daha çok banka yönetim kurulu üyelikleriyle ödüllendirilmektedirler.

Katır Reşo böyle bir imkanı toynağının tersiyle iterek lüks bir ahır ve arpalığa tamah etme erdemliliğini göstermiştir ■

Prof. Dr
Yalçın KÜÇÜK
Paris

1 Mart B.Y

BASIN AÇIKLAMASI

İLERİCİ GENÇLİĞİN, GERİCİ AYAKLANMASINA DESTEK OLMASI GAFLET'TİR.

İLERİCİ GENÇLİĞİMİZ, YOBAZ VE FAŞİSTLERLE, ANCAK VE ANCAK MÜCADELE İÇİN KARŞI KARŞIYA GELEBİLİRLER.

Bugün bir erkek turistin bir camiye şort ile girmesi mümkün değildir. Bir kadın turistin başını örtmeden ve üzerine cübbe geçirmeden camiye adım atması mümkün değildir. Bir müslümanın bağlı ayakkabısını caminin kapısında bırakması zorunludur. Camiye girerken giysi ve ab-dest adını verdiğimiz el-yüz yıkama koşulları aranırken, üniversitelere girerken, üniversite yönetiminin koyduğu kuralları "zulüm" saymak, çifte standarttan da öte ikiyüzlülüktür. Bu, yobazlara ve faşistlere yakışmaktadır,

İstanbul Üniversitesi Rektörü Profesör Doktor Kemal Alemdaroğlu'nun genelgesi yerindedir. Bugün, üniversite öğrencilerinin sayısının arttığı bir dönemde öğretim üyelerinin, derslerde ve sınavlarda öğrencilerine tanımaları imkansızlaşmaktadır. Bu nedenle, tanımayı engelleyen sakal veya eşarp ile kimlik belgesi, kimlik belgesi olmaktan uzak ve sahtekarlıklara elverişli bir durumdur. İlerici gençliğimiz dürüstlükten yana ve yanıltmaya imkan veren uygulamalardan uzak olmak zorundadır.

Böyle bir durumda, bazı "ilerici" gençlerin, şeriatçı ve faşist öğrencilerin kıyımına, "öğrenci birliği" gerekçesiyle ortak ve destek olmaları gafletten öte bir gelişme olmuştur. Bu gençliğimizden daha çok, "tarikatlara özgürlük" diyen veya "ne darbe, ne şeriat" şaşılığından kurtulamayan, emperyalist ve damat feritçi bazı sözde sol örgütlerin sorumluluğudur. Bunlar, damat feritçilerin ektikleridir.

İlerici, devrimci ve sosyalist gençliğimizin, yobazlar ve faşistlerle ortak hiçbir eylemi olamaz.

Devrimci gençliğimiz, yobaz ve faşistlerle ancak kavga etmek için yanyana gelebilirler. Karşı karşıya gelmek esas'tır.

Hiçbir gerekçe, devrimci ve sol gençliğimizin yobazlarla ve faşistlerle veya hem yobaz veya hem faşistlerle, bir eylem birliği içinde olmasını haklı gösteremez.

Solculuk ve devrimcilik, okul müsameresi değil, tutarlılık ve süreklilik isteyen bir yaşam biçimidir. Bahçelievler'de, İstanbul Üniversitesi'nde gençlerimizi boğazlayan faşistlerdir. İstanbul hapishanelerinde ve Diyarbakır hapishanelerinde candaşlarımızı, katleden yobazlardır. Bunları unutup, Amerika'nın fetvasıyla, yobazların eşarplarını savunmak gençlerimize düşmez. Gafillerimizi, gafletten uyanmaya çağırıyorum.

Erbakan liderliğindeki yobaz hükümet, Türkiye yobazlığının, hiçbir özgürlüğe layık olmadığını kanıtlamıştır. Gençlerimiz, genç yobazlardan önce özgürlüğe layık olduklarını kanıtlamalarını istemelidir. Faşistler, babaları ve amcaları katil faşistlerin hesabını ödemelidir. Bu, özgürlükte içtenlik sınamasıdır.

Sakala gelince, ben, eylülist dönemde, yök üniversitelerinde, Gazi Üniversitesi'nde öğretim üyelerinin "sakal özgürlüğü" için mücadele ettim ve sakal talimatnamesine uymadım. Bugün üniversitelerimizde pek çok hocamız sakal bırakabilmektedir. Sakal bırakmak ayrıdır, kimlik belgesinde, temiz bir yüzle fotoğraf vermek ayrıdır.

Ayrıca sakallarımızın kestikçe güzelleştiği tarimizde yazılıdır.

Gençliğimizi, yobazların-kestanesini ateşten alma gafletinden dönmeye çağırıyorum. İlerici gençliğimiz, kendi mücadelesini kendisi vermek durumundadır ve mücadelesinde, yobaz ve faşistlere muhtaç değildir.

Devrimci ve sosyalist gençliğimize, aydınlık ve ortakçı geleceğimiz için, şanlı mücadeleler diliyorum.

DOĞAN-ÖZKÖK

ÖZÜR VE TAZMİNAT BEKLİYORUM

Y.K

Benim ihaneti, Sirkeci'de taksitle beyaz mal satarak zenginleşen Aydın Doğan'dan öğrenecek durumum yoktur.

Kızının evliliği nedeniyle, faşizme dünür olan Ertuğrul Özkök'ün de kimseye ihanet dersi verme gücü yoktur.

Avukatım Dursun Ermiş, şu anda, davayı ya açmıştır ya da açmak üzeredir. Doğan ve Özkök'ten hem istenen tazminatı ödemelerini ve hem de özür dilemelerini bekliyorum. Uygunu budur.

Bir: Ben Kıbrıs Savaşı'na katıldım. Pek çok "sol" bundan dolayı beni yerden yere vurdu. Onlara verdiğim cevabım şu oldu: "Ne yapmalıydım, Ethem olup, Yunanistan'a mı gitmeliydim? Ne yapmalıydım, Nazım olup Sovyetler'e mi gitmeliydim?" Her ikisini de kınamıyorum, ikisini de önemsiyorum ve ancak benim yolum ayrıdır. Ben, halkıma sözlerimden dönmemek için, bu şansı kaçırmamak için bu savaşa katıldım. Şansımı elimde tutuyorum. Hislerim bana yönelik cinayet tehlikesinin yaklaştığını gösteriyordu, çıktım. Dönüyorum.

İki: Başka yolum yoktu, katıldım. Ancak katıldığım için memnunum; çünkü savaş, çok büyük bir deneyimdir. Aşk ve savaş, kişiliğin en büyük üç öğretmeninden ikisidir. Üçüncüsü, inziva'dır.

Üç: Çok memnunum ve savaştan sonra, yakınlarıma hep söyledim, tekrarlıyorum. "Türk Ordusu'nda çok yurtsever, insancıl, bizim gibi insansever insanlar da vardır, kimse, bu ocağın kuruyacağına beni inandıramaz." Faşistler, Erdelhun, Saltık türünden Amerikan uyduları da gelmiştir. Canlıdır ve her zaman etkiye açıktır.

Kıbrıs Komutanı Bedrettin Demirel Paşa, çok insancıl bir komutan olmuştur. Bunu Elen televizyonunda da söyledim. Bedrettin Paşa'nın, faşist Rauf Denktaş için, daha 1974 yılında söylediklerini daha yazacağım. Bedrettin Paşa'nın, konuşmasın diye, faşist general Evren'in yanına aldığını ve Evren'e de, "biz, sadece solcuları tutu klamak için mi hükümeti aldık" dediğini duyuyordum, Kıbrıs'ta da savaş yürütüyordu, ancak hırsızlığa, ganimete, Denktaş mafyasının zulümlerine karşı koymaya çalışıyordu. Kurmay Başkanı Hakkı Paşa hayattadır.

Dört: Denktaş mafyası'nın zulümlerini ve halklarımıza yakışmayan açgözlülüklerini, savaştan, zamanın başbakanı Ecevit'e ulaştırıyordum. Hikmet Çetin, bazan bana, kurye oluyordu. Devlet arşivlerinde olmalıdır.

Yalçın Küçük'ün büyük ihaneti

18-ŞUBAT-1998 HÜRRİYET

KIBRIS Barış Harekatı'na subay olarak katılan sol görüşlü yazar Yalçın Küçük, Rum Televizyonu'nda şov yaparak Türk askerlerini barbar gibi gösterdi. Küçük, önceki gece Rum Antenna Televizyonu'nda yayınlanan "anılarında" 1974'te emrindeki iki askerin özürlü bir Rum kadınını acımasızca öldürdüğünü iddia etti.

1974 Barış Harekatı'nda topçu üsteğmen olarak görev yaptığı belirtilen Küçük, Fransa'da gerçekleştirilen röportajda Kıbrıs'a niçin geldiğini bilmeden kendisini savaşın içinde bulduğunu söyledi. Küçük, savaş sırasında Ercan Havaalanı yakınlarındaki Timbu Köyü'nde yaşadıklarını şöyle anlattı: "Timbu boşaltılmıştı. Terkedildiğini sandığım bir evin bahçesine girdik. Bahçede özürlü yerken içeriden 'Öldürdüm. Öldür dünü' naraları duydum. Askerler, silahlarındaki tüm mermileri mongol kadının üzerine boşalttılar. Askerlere mezar kazdırarak zavallı kadını orada gömdük."

Röportaj boyunca sık sık ağlayan **Küçük**, harekat sırasında Türk Ordusu'nun işlediği **"kitlesel cinayetlere"** tanık olduğunu öne sürdü, ancak hiç toplu mezar görmediğini anlattı. Antenna Televizyonu'nun önceki akşamı haber bülteninin arasında "Attila'nın itirafları" başlığıyla yayınladığı röportaj Güney Kıbrıs'ta **büyük tepki yaratırken, Türk tarafında öfkeye neden oldu.**

Hüseyin AKAN/ LEFKOŞA

Beş: Benim kendime sözüm vardır: Bunları ilk önce Elen halkına anlatacağım. Bu sözü tutmaya başladım. Daha bu başlangıçtır. Sonunda kitap olmasını diliyorum.

Benim anlattıklarım ve anlatacaklarım, Türk-Elen Dostluğu'na büyük katkıdır ve daha da olacaktır. Halklarımızın dostluğu, gerçeklere ve hakka dayanmalıdır. Halkla-

rımızın dostluğu, gerçeklere ve hakka dayanmalıdır. Halklarımız, Türk ve Elen halkları dostluğu layıktır.

Bizim yolumuz, zahmetlidir. Bizim dostluk yolumuz teneke sesli şarkıcıların ve seyahat düşkünü aydıncıkların trafiğine benzemez. Ben, söyleyeceklerimi söyleyip, geliyorum. Her mahkemede söylediklerimi savunmaya hazırım. Ömrümü hapishanede tamamlama ihtimalini de bilerek geliyorum. Benim Sirkeci esnafından veya belkemiği olmayan aydınlardan alacak dersim yoktur.

Altı: O kadının ölümüne imkan veren yüzbaşı faşistti. Mamak'tan gelmişti ve bana, "Deniz Gezmiş'e tokat attım, iktidara gelirseniz, bana ne yaparsınız" diyordu. Adı mahfuzdur.

Yedi: İlk görüşmem, Atina Televizyonları'nın birisinde ve dört gün, ana haber bülteninde onar dakika olarak yayınlandı; büyük yankı uyandırdığı bana söylendi. Doğan ve Özkök'ün Atina'da muhabiri yok mu? Neden Atina'dan almadınız?

"BU TÜRKLERDEN ARADA SIRADA ADAM ÇIKIYOR"

"Hayko'yu hep Sultanahmet Cezaevi'nin havalandırmasında Selimiye'ye götürülmek üzere kapıaltı'na çağırılmasını beklerken hatırlıyorum. Kuzey Afrikalı bir müslüman anne ile Türkiyeli bir ermeni babadan dünyaya gelen bu melez güzelinin gözleri hep parlıyor. O gün daha çok parlıyordu; uzaktan görüyordum. Henüz tanıştığımı hatırlamıyorum. O gün' altı yıl sekiz aya mahkûm olacağı için seviniyor; çünkü bu mahkumiyetin gerektirdiği zamanı İstanbul'un ünlü hapishanelerinde geçirmiş bulunuyor. Askeri Savcı'nın istediği en yüksek hapis cezasıdır; alacak ve hapisten çıkmayı bekliyor.

(...) Annemden ve babamdan ermeni komuşuları hakkında hep güzel öyküler dinledim. Bu acılı günlerde karşılıklı üstün dostlukları öğrendim. Annem mi anlattı, yoksa Temren'in annesi mi, hatırlamıyorum. Yine bir zor durumada bir ermeni komşuları evlerine sığınmak istemiş, kurtaramamışlar. Ermeni kadın, açılmayan kapının önünde öldürülmüş; hep içim yanıyor.

(...) Ben bazı işleri yapmak istemiyorum; ancak yapmamak elimden gelmiyor. Böyle bir durumda Hayko ile dost olmamak elimden gelmedi. Riskini düşünmediğim söylenemez; Ermeniler Türkler'i öldürüyor ve Türkiye Cumhuriyeti bir Ermeni Rahip'i hapse koyuyor. Köpeğine Atatürk adını vermiş; iddianame burada düğümleniyor. Doğru mu, değil mi; beni hiç ilgilendirmiyor. Türkiye Cumhuriyeti için önemli olan Rahip Efendi'nin çökmesidir ve kendisini reddetmesidir. Bir propaganda malzemesi olabilir. Benim için önemli olan ise hiçbir insanın çökmemesidir.

İnsanların hep yücelmesini istiyorum.

Doğanın en güzel ve en çok özene layık yaratığının insan olduğuna inanıyorum.

(...) Rahip Efendı şimdi patrikhanede görevine devam ediyor. Sevgisi ve özlemi ile mutlu sonu yaşıyorlar. Bir kez görüştük. "Happy End" olunca Patrik Kalutsyan Efendi ile sohbet etmiş; "beni hepiniz bıraktınız, hocam olmazsa ne yapardım" demiş. Kalutsyan Efendi'nin tepkisini aktarıyorum: "Bu Türklerden arada sırada adam çıkıyor." Bu sözü de çok seviyorum ve her aklıma gelişte gülüyorum.

(...) Hayko'nun şimdi bu ülkenin insanlarını daha çok sevdiğine inanıyorum.

Bildiğim şudur: Hayko, dünyanın neresine gıderse gitsin Türkiye hapishanelerinde yeşeren sevgi ve kardeşlik filizlerini unutamaz. En büyük acımasızlıklar içinde yalnızca insan büyüyor.

Karşılaştığımız acımasızlıklar, insanlığımızın gübresi değilse nedir?"

Sevgili Hocam,

Merhaba,

Göndermiş olduğunuz kıymetli mektubunuzu aldım ve çok sevindim, Bayramdan önce size bir mektup yazmıştım umarım elinize geçmiştir, Bayram için size ve Gülçin Hanım'a haber verecektim. Fakat burası o kadar kalabalıktı ki hatta gelip iki gün görüşemeyenler dahi oldu, onun için size yazmak istemedim. Çünkü uzun bir yoldan gelecektiniz, oteller dolu yorgun argın bekleyeceksiniz saatlerce ve ben bunu istemedim. Ben de sizi özledim hocam ama herhalde bundan sonra Savcı Bey'le konuşup sizin uygun bir zamanınızı bildirirseniz ona göre görüşme izni alabilmeye çalışırım. Sonra dediğiniz gibi soyadı meselesi de var. Zorlukları düşünebilirsiniz. Fakat bizim burası çok iyi, anlayışlı ve insancıl kişilerli dolu, bir pürüz çıkacağını sanmam.

Öznur Hanım vekâletimi alırsa ben de çok sevinirim, hiç değilse arada bir görüşüp sizle dertleşir ve bazı yaptığım hediyeleri size yollama imkanım olur.

Sayın Hocam:

Yollamış olduğunuz 10.000 lirayı aldım ve çok sevindim, sağolun. Bana resim ve fotoğraf dergileri gönderecektiniz fakat hala göndermediniz.

Sizden tek ricam hocam, şu üç sene arasında bir dil daha öğrenmek, Latince ve Yunanca da olabilir. Bunun için kitaplar bulursanız göndermeniz. Çıktığımız zaman kendimizi yenilemiş bir insan olarak, durmuş zamana yeniden adım atmak ve daha çok çalışmaktır.

Af konusunda sizin düşüncenizdeyim. Benim af konusuna takmadığım tek düşüncem 1988 Mart 31'inde dışarı sağlıklı, neşeli ve kültürlü biri olarak çıkmak. Bu arada unutmadan PLAİN TRUTH dergisinden veya Time Newsweek de olabilir. Eski sayılarından olursa gönderirseniz sevinirim. İngilizce okuyacağımız makale veya dergi yok, İngilizcemizi de unutmayalım.

Sizin davanızı yakından izliyorum gazetelerden. İyi olacağını ve öyle sonuçlanacağını umuyorum. Hayırlısı olsun Allah büyüktür hocam. Çoktan beri sevgili'den haber de alamadım. Görüyorsunuz hocam hapishane neler yıkıyor, neler söndürüyor eğer İstanbul'a gidip işiniz az olduğu bir zaman onunla konuşursanız sevinirim.

Biraz kilo aldım gibi, havası yaradı galiba, koğuşumuza renkli bir televizyon da aldık ne yapalım çoğunu yattık şu kalan kısmı da yatmaya çalışacağız.

Korkmayın hocam beni tanırsınız inançlarım ve topluma bağlılığım sarsılmayacak. Ben de ülkemi çok seviyorum. Bunu ancak birkaç kişiden fazla bilen ve anlayan da yok. Bunlardan biri de sizsiniz. Ermeni de olsak, Rum da olsak, Yahudi de olsak, burada doğmuş bu toprakların kokusunu duymuş havasını teneffüs etmişiz. Kendimizi bir Türk'ten daha çok Türk hissetmemiz de normaldir. Bu ülkenin güzelleşmesi için de elimizden geleni yapmaya çalışacağız.

Devamlı moralimi yüksek tutmaya ve üzülmemeye çalışıyorum. Umarım bunu başarırım. Tek içimdeki ateş sevgi bağlı olduğum aşkın karşılıklı olup olmaması. Onu ne de olsa sevdim seveceğim.

Satırlarıma istemeyerek son verirken size başarılar ve sıhhatli günler dilerim. Gülçin Hanım'a ve diğerlerine selamlar, ellerinizden öperim.

Sevgiler ve saygılar.

Hayko

Yalçın Küçük, "Ermeni Rahiple Mektuplar" adlı çalışmasının Önsöz'ünden ve mektuplardan alınmıştır. (Hepileri)

Televizyonunuz yok mu, ben ihanet ettiysem, neden göstermediniz?

Sekiz: Kıbrıs'ın Türk kesiminin "Susurluk Adası" olduğunu yazan siz değil misiniz? Bu yeni mi böyle oldu? Denktaş'ın faşistlerine mi güveniyorsunuz?

Dokuz: Hukukçularımız inceliyorlar, ben de hukukçuyum, ayrıca, haberinizin metni, "Yalçın Küçük'ün Büyük İhaneti" konusunda hiçbir kanıt taşımıyor. Haberiniz, özür dilemeniz ve tazminatı ödemeniz için yeterlidir.

On: Ben bunlara fazla aldırış etmem, hakkımda yazılanlara cevap vermem. Şimdi mahkemeye başvurmamın iki nedeni var: Bir; artık dikkat etmeyi öğrenmelisiniz.

Bize, Madam Çiller'e veya Yılmaz'a davrandığınız gibi davranamazsınız. İki: İyimserim.

Bunun, Doğan ve Özkök'ün bilgisi dışında, faşist bir gece sekreterinin işgüzarlığı sonucunda yayınlanması ihtimali vardır.

Bu taktirde daha içten özür dilersiniz, tazminatı da sevinerek ödersiniz■

Erkek Politikalar

Ogün KIRTIL

1857 yılında New York'ta kadın emekçilerin başlattıkları direniş, kadınların kadın olmaktan kaynaklananan ezilmişliklerine ve erkek egemen dünyada uğradıkları ayrımcılığa karşı verdikleri mücadelenin sınıfsal eksene taşınması olarak yorumlanabilir mi? Bu soruya sosyalistlerin ve feministlerin farklı iki yanıtı olacağını düşünüyorum.

Sosyalistlerin önemli bir kısmının kadın eylemlerinde vurguyu sınıf mücadelesine yaptıkları biliniyor. Bunun da politik anlamda yadırganacak bir yanı yoktur. Yani ideolojik bir arka planı ve politik bir programı olan hareketlerin dünyaya, topluma kendi mücadele çizgilerinden bakmaları, karşı çıkılsa da beğenilse de, hayatın gerçekliğine oturan bir olgudur. Bu yöntemi dışarıdan eleştirenlerin de böyle bir olguyu kabul edip etmemeleri kendi tercihleri olmakla birlikte, en azından politik mücadelenin güç dengeleri ve kuralları çerçevesinde bir bakışa sahip olmaları beklenir.

Baştaki soruya dönecek olursak, 8 Mart'a sosyalistlerin ve genel olarak kadınların iki ayrı isim vermiş olmaları bile ayrımı göstermek açısından yeterlidir. Benim ilgilendiğim nokta sosyalistler için cinsiyet farklılıklarının ne anlama geldiği ve bu farklılıkların teorik açılımları ile birlikte sosyalist bir programa nasıl yerleştirilebileceğidir. "Dünya Emekçi Kadınlar Günü"nün adının karşısına "Dünya Kadınlar Günü" çıkarılması bir farklılıktan öte, bir soruna işaret ediyor. Sorunun sosyalistler tarafında iki yönü var. Sosyalistler genel olarak ataerkilliği kabul etmiş olmakla birlikte, cinsiyete dayalı bir sömürü ilişkisinin emek sermaye çelişkisinde teorik olarak nereye oturduğunu ve sınıf mücadelesinin, cinsiyete dayalı mücadele ile nasıl bir ilişki içinde olacağını programlarına almış değiller. Kadınların, erkeklerden farklı bir cins olarak, ayrımcılığa uğruyor olmaları insanlık tarihinde ne zaman ve nasıl ortaya çıktı? Biyolojinin, cinsiyete dayalı toplumsal iş bölümünün, mülkiyetin ya da birikimin cinsler arasında eşitsizliğe etkisi nedir? Yoksa insanlığın ortaya çıkışından itibaren cinsler arasında eşitsizlik var mıydı? Doğrusu bu sorular antropologların, feministlerin ya da başka herhangi bir disiplin alanının tam anlamıyla yanıtlamış olduğu sorular değil. Bu sosyalistler için de geçerli.

Sosyalistler için ikinci önemli sorun, çoğunun politik bir programa sahip olduklarını düşünüyor olmaları. Anlatmak istediğim şu; sosyalist olduklarını söyleyen grupların hepsinin kendilerine göre bir kadın politikaları olabilir. Kaç tane kadın eylemliliği düzenlediklerini ya da kadınlara yönelik yazılar yayınladıklarını önümüze serebilirler. Hatta, burada tartışmak istemediğim bazı gruplar kadınları çok önemli görevlerde istihdam ediyor olabilirler. Ama bunların hiçbiri teorik olarak "kadın sorunu"nun sağlıklı bir çerçeveye oturtulduğunun kanıtı değildir. Tam tersine, teorik arka planı üzerinde çok düşünülmemiş politikalar her zaman zararlı sonuçlara yol açma olasılığını barındırır. Feministlerin sosyalistlere ve sosyalizme karşı edinmiş oldukları olumsuz önyargının nedenlerinden birinin bu politikalar olduğunu düşünüyorum. Olumsuz önyargılar, çok fazla irdelemeye ve düşünmeye gerek duymadan sosyalizmin ka-

pitalizm ile aynı kefeye konularak cinsiyet körü ilan edilmesine neden oluyor. Yine benzer bir şekilde sosyalist ülkelerde yaşanan uygulamaların olumlu yönleri görmezlikten gelinip, olumsuzluklar kapitalist sistemin içkin ve genel özelliklerinin izdüşümü gibi ele alınıyor. Feministlerin yaklaşımı ne olursa olsun, sağlıklı bir bakış açısı sosyalist olmanın kendi mantığının dayattığı bir zorunluluktur. Bu nedenle, öncelikle hangi konular üzerinde düşünüp, hangi referans noktalarına göre hareket edeceğimize karar vermemiz gerekir.

KÖKEN SORUNU

Cinsiyete dayalı bir eşitsizliğin tarihte ne zaman ve hangi koşullarda ortaya çıktığı ve bunu belirleyen nedenlerin ne olduğu bugün cinsel bir analiz açısından çok önemli görünmeyebilir. Ancak köken sorununa bakış ile bugünkü "kadına bakış" programı arasında bir tutarlılık olması, hem sorunun çözümü, hem de gelecekte kurulacağı öngürülen toplumda cinsler arası ilişkilerin nasıl olacağının beklendiği noktasında önemlidir. Sorunun önemini kabul eder etmez bir zorlukla karşı karşıya kalıyoruz. Köken sorununun sağlıklı bir analizi oldukça geniş ve disiplinli bir antropoloji çalışmasını gerektiriyor. Yani Engels'i ve Morgan'ı okumakla herşey çözülmüş olmuyor. Cinsiyete dayalı eşitsizliğin ortaya çıkışına ilişkin çok bilinen üç yaklaşıma değinmek istiyorum.

Sınıfsal çözümleme ile cinsiyete dayalı çözümleme aynı düzlemde ve aynı terminoloji ile yapılabilir mi sorusu, üzerinde en çok tartışılan sorulardan biridir. Bilimsel olmak, bir yöntemi herhangi bir kategoriye uygulayabilmeyi gerektirir. Bu anlamıyla, nasıl ki temel çelişkinin sınıf çelişkisi olduğu belirtildikten sonra diğer çelişkiler (ulus, din, toplum-birey vb.) tanımlanıyor ve aynı düzlemde ele alınıyorsa, cinsiyet çelişkisinin de benzer şekilde ortaya konması ve çözümlenmesi gerekir.

Birincisi tarihin ilk dönemlerinde eşitlikçi toplumların varolduğu ve cinsler arasındaki eşitsizliğin Orta Neolitik Çağ'da (İ.Ö-6000- İ.Ö 3000) ortaya çıktığı şeklindedir. Bu görüşe göre Paleolitik Çağ'da avcı ve göçebe topluluklar içinde bir işbölümü vardı. Erkekler avcılık, kadınlar toplayıcılık yapıyordu. Ama bu işbölümü bir eşitsizliğe yol açmıyordu. Birinci Neolitik Devrim'in yaşandığı (İ.Ö-10.000) yıllar ise çapa tarımının el sanatlarının keşfedildiği yıllardır vardı. Bu keşiflerin kadınlara ait olduğu düşünülüyor. Bu nedenle de daha ileri tekniklerin, hayvan, rüzgar ve su gücünün kullanılmaya başlandığı Orta Neolitik Çağ'a kadar belli bir kadın üstünlüğünden söz etmek olanaklıdır. Ancak tarımsal üretimde ve ulaşımda yeni yöntemlerin kulanılması erkeğin denetim gücünü arttırdı ve göçebe toplumdan yerleşik topluma geçişi, özel mülkiyetin gelişimi ve birikim izledi.

Engels'in de benzer bir bakışı olduğunu biliyoruz. Ailenin, Özel Mülkiyetin ve Devletin Kökeni adlı eserinde Engels, Morgan'ın Eski Toplum'undan yararlanarak bir geçiş teorisi oluşturur. Yabanıllık, barbarlık ve uygarlık dönemlerinden söz ettikten sonra, dönemler arasındaki geçişin nasıl olduğunu açıklar. Engels'e göre soyun analık hukukuna göre belirlendiği toplumlarda cinsler arasında doğal bir işbölümü vardı ama bir cinsiyet uzlaşmazlığı yoktu. Cinsler arasındaki çatışma özel mülkiyetle birlikte ortaya çıktı. Kadının ezilmişliği de aile içinde kalmasından ve üretime katılamamasından kaynaklanıyordu. Dolayısıyla çözüm kadını özel olan ev işlerinden kurtarıp toplumsal üretime katmaktır.

"Üretim araçları toplumsal mülkiyete geçtikten sonra, karı koca ailesi, toplumun iktisadi birimi olmaktan çıkar. Özel ev ekonomisi, toplumsal bir sanayi haline dönüşür. Çocukların bakım ve eğitimi bir kamu işi olur; toplum, meşru ya da gayrimeşru bütün çocukların bakımını üzerine alır. Kendini sevdiği erkeğe kayıtsız şartsız vermekten bir gençkızı alıkoyan –ahlaki oduğu kadar da iktisadi– başlıca toplumsal neden 'sonra ne olacak?' kaygısı da, aynı biçimde, ortadan kalkar." (F. Engels, Ailenin, Özel Mülkiyetin ve Devletin Kökeni, Çev. Kenan Somer, İstanbul: Sol Yayınları, 1979, s. 91)

Toplumsal üretimde çalışma ile ev içinde çalışma arasındaki çelişkiyi gören Engels, eski toplumlardaki cinsel işbölümüne bir eleştiri getirmiyor. Ayrıca bir yandan da "gerçek tek eşli ai-

le"yi savunduğu için, kadının toplumsal üretime katılmasıyla bu çekirdek aile içindeki cinsel işbölümünün otomatik olarak nasıl ortadan kalkacağı çok açık değildir.

Üçüncü olarak radikal feministlerin bakışına değinmek istiyorum. Radikal feministler kendi içinde ayrılmakla beraber (biyolojiyi, psikalinizi ya da ideoloji ve kültürü öne çıkaranlar var) köken sorununa daha ilginç ve değişik bakıyorlar. Biyolojik farklılık nedeniyle eşitsizliğin başlangıçtan beri varolduğunu söylüyorlar. Bu bakışın da "kızkardeşlik" kavramını doğurması ve zaman zaman erkekleri dışlayan bir toplum ütopyasına kadar gitmesi doğal karşılanmalı. Ancak radikal feministler, pek yakın bulmadıklarını düşündüğüm liberal teori ile aynı konuma düşüyorlar. Özellikle çok eleştirdikleri "akılcılık" ve "doğalcılık" anlayışlarına göre kadın doğal olarak erkekten eksiktir. Bu düşüncenin kökleri Aristo'ya kadar uzanır. Liberal iktisadın da benzer bir anlayışı kabul etiğini rahatlıkla söyleyebilirim. Zaten siyasal iktisadın yerine birkaç tane grafiği ve "marjinal verimlilik" tezini ikame eden Walras'ın yaptığı da "doğal" bir şekilde kadın emeğini ve kadını yok saymaktır.

SINIF CİNSİYET İLİŞKİSİ

Sınıf cinsiyet ilişkisine geçerken, köken sorununun ve yukarıda değindiğim görüşlerin her birinin çok daha geniş bir çalışmada ele alınması gerektiğini belirtmek istiyorum. Sınıfsal çözümleme ile cinsiyete dayalı çözümleme aynı düzlemde ve aynı terminoloji ile yapılabilir mi sorusu, üzerinde en çok tartışılan sorulardan biridir. Bilimsel olmak, bir yöntemi herhangi bir kategoriye uygulayabilmeyi gerektirir. Bu anlamıyla, nasıl ki temel çelişkinin sınıf çelişkisi olduğu belirtildikten sonra diğer çelişkiler (ulus, din, toplum-birey vb.) tanımlanıyor ve aynı düzlemde ele alınıyorsa, cinsiyet çelişkisinin de benzer şekilde ortaya konması ve çözümlenmesi gerekir. Buna yönelik en önemli eleştiri ise cinsiyet çelişkisinin özgüllüğü ve bu özgüllüğün ayrı bir alan oluşturduğu, bu alanın tanımının ve çözümlemesinin de ancak farklı bir terminoloji gerçekleşebileceği yönündedir. Bu alanın özgüllüğü konusunda tatmin edici bir yanıt bulduğumu söyleyemiyorum. Çünkü bir yandan sınıfsal eşitsizliklerin tasfiyesinin cinsel eşitsizliklerin tasfiyesi anlamına gelmeyeceğini düşünüyorum. Dolayısıyla bu alanı farklı kılan bir dinamik olmalı sonucuna gidiyorum. Diğer yandan ise böyle özgül bir alanın tanımlanması, hiçbir zaman kesişmeyecek olan iki düzlem ortaya çıkarıyor. Birbirinden bu kadar ayrı iki düzlemin varlığı ise biri içinde ne yapılırsa yapılsın diğerini etkilemeyeceği anlamına gelebilir. Yani, sosyalistlerin kadınların ezilmişliği konusunda yapabileceği

Birlikte örgütlenme ya da birlikte eylem gönüllüdür. Bunun tersi mutsuz birlikteliktir. 8 Mart'ın Dünya Emekçi Kadınlar Günü olarak anılması kadınların tarihi açısından daha anlamlıdır. Ama "kadın bilinci"ne sahip bütün kadınların kendi eylemlerini yapma hakkına saygı gösterilmelidir. Bunun ötesinde sosyalistler yaşamla ilgili kendi bakışlarının sonuçlarını değerlendirip, politika yapmaya devam edeceklerdir. Kimsenin tedirgin olmasına gerek yoktur.

bir şey yoktur sonucu elde edilebilir. Bu sonucu elde etmemenin bir yolu, sınıfsal çözümlemeye ilişkin terminolojiyi geliştirip, zenginleştirmek, iki düzlem arasında bir teğet noktası oluşturup düzlemleri ayrı ayrı analiz etmek diye düşünülebilir. Bu sorunun özellikle sosyalist feministler için çözümü zor bir sorun olduğu açıktır. Radikal feministler bu konuda da ilginç bir yaklaşım sergiler. Özgüllük sorununun burada ele aldığım şekliyle ortaya koymuyorlar. Çünkü onlara göre zaten tarihin itici gücü olan belirleyici çelişki, sınıf çelişkisidir, ama bu sınıflar burjuvazi ve işçi sınıfı değil, kadın ve erkek sınıflarıdır. Marksist terminolojiden çok şey aldıklarını düşünüyorum. Onlara göre kadın erkek çelişkisinin temel, belirleyici çelişki olmasının nedeni, bütün tarihsel, ırksal, dinsel yapıları aşan ve insanlığın başlangıcından itibaren varolan bir çelişki olmasıdır. Biraz yapısalcı bir anlayışla ortaya konan bu çelişkinin nasıl ortadan kaldırılacağı konusunda ise radikal feministlerin çok net ve tatmin edici bir yanıtları yoktur. Mülkiyet ilişkileri ve mülkiyete dayalı bir toplum modeli asıl sorun olarak görülmediği için, çözümler de erkek egemen ideolojinin bir şekilde tasfiye edilmesine yönelik oluyor. Radikal feministlere yönelik eleş-

tirilerim olmasına rağmen saldırgan üsluplarına her zaman sıcak baktığımı söyleyebilirim. Çünkü, bu yöntem kadınların insanlık tarihi boyunca, zorunlu olarak uyguladıkları pasif direnme yönteminden farklıdır. Erkek egemen ideolojinin kendisini sorgulamasına neden oluyor. Dolayısıyla radikal bir örgütlenme modeli de kadınların kurtuluşu çin olumlu bir modeldir diye düşünüyorum.

EYLEMDE ORTAKLIK

Genel olarak örgütlenme ve eylem konusundaki düşüncelerim de çok farklı değil. Yıllar önce Beşiktaş'ta Anıl Düğün Salonu'nda solcuların tartışmalarına gelenler hatırlayacaktır. Solcu kadınların bir kısmı toplantıya çocuklarıyla birlikte gelmişlerdi ve erkeklerden biri kadınları "çocuklarına sahip olmaları" konusunda uyarmıştı. Buna tepki gösteren az sayıda erkekten biriydim. Ne kadar iyi niyetli ya da ilerici olursak olalım "ciddi ve teorik" işlerimizin arasına kadınların bir şekilde "burnunu sokmasına" dayanamıyoruz. "Önemli işlerimizi" konuşurken kadınlara ayak işlerini havale etmekten kurtulamazsak, kafa yapımızı değiştirmemiz olanaklı değildir.

Bir başka örnek ise 1997 8 Martı.Kadınlar istemedikleri halde erkekler kadınların gününü kutladılar. Daha sonra feminist dergiler erkeklerin bu tutumunu kınayan yazılar yayınladılar. Oradaki kadınların hepsinin bu görüşe sahip olmadığı, emekçi kadınların böyle düşünmediği söylenebilir. Emekçi kadınların sadece örgütlü ya da işçi kadınlar olmadığını, örneğin ev kadınlarının da emekçi olduğunu unutmamak gerekiyor. Birlikte örgütlenme ya da birlikte eylem gönüllüdür. Bunun tersi mutsuz birlikteliktir. 8 Mart'ın Dünya Emekçi Kadınlar Günü olarak anılması kadınların tarihi açısından daha anlamlıdır. Ama "kadın bilinci"ne sahip bütün kadınların kendi eylemlerini yapma hakkına saygı gösterilmelidir. Bunun ötesinde sosyalistler yaşamla ilgili kendi bakışlarının sonuçlarını değerlendirip, politika yapmaya devam edeceklerdir. Kimsenin tedirgin olmasına gerek yoktur ■

Prof. Dr.
Yalçın KÜÇÜK
Paris

8 Mart B.Y

Sosyalist İktidar Partisi
8 Mart Emekçi Kadınlar Günü
Toplantısına,

Hepinizi sevgiyle kucaklıyorum.

Beraber olacağımız, aydınlık ve ortakçı mücadelemizi, birlikte, daha da yükselteciğimiz günleri sayıyorum.

Emekçi kadınlarımızın, mücedele inacını tazeledikleri bu günde, emekçi kadınlarımızdan, erkeğe yetişmek ve erkeği taklid değil, tekellerin emperyalizmin çürüten darbe izlerini bağırlarında barındıran biz erkekleri aşmalarını diliyorum. Bekliyorum.

Kadınlarımıza,

Kapitalizmi de, erkeği de model sayan görüşleri, artık, reddetmeyi öneriyorum.

Güzel torpaklarımız her cephede sıçrama ve önderliklere gebedir. Toprak kadar üretken, doğa kadar sevgi dolu kadınımıza yakışan budur. Bizim, ortakçı ve özgür dünyamıza yürüyüşümüzü hızlandıracak olan da budur.

Çürümüşü reddetmek, az'a razı olmamak, yeni'yi büyük yaratıcılık ve özgürlük ile kurmak; işte emekçi kadınımızın önünde akan yol budur.

Sömürüsüz, egemensiz, özgür ve yaratıcı dünyamız, sanıldığından yakındır. Kalplerimizdedir. Ellerimizdedir.

Kalpleriniz coşkun, elleriniz becerikli olsun!

Sizleri yoldaşça kucaklıyorum.

Çok yaşayın, yoldaşlarım!

İsrail-Türkiye Ekseni*

Alain GRESH

Yakındoğu geçtiğimiz on yıllar boyunca SSCB ve ABD dostları diye bölündü. Bundan böyle bölünme haritasının yeni çizgileri ABD dostları arasına çekilecek. Son durumda İsrail-Türkiye askeri ittifakı Suudi Arabistan, Mısır ve Suriye'yi yakınlaşmaya itiyor. Oslo anlaşmalarının işletilmesinde olduğu gibi, Irak ve İran'a karşı yürüttüğü Haçlı Seferi'nde de başarısız kalan Washington, bu bölünmeden rahatsızlık duyuyor.

İsrailli diplomat hep de şaşırmıyor değil. Yine de uzun yıllar Türkiye ve Türkiye'nin on yılı aşkın bir süredir görüştüğü yetkilileri üstüne geniş deneyim sahibi. Türkiye dışişleri müsteşarı Onur Öymen'in söyledikleri olağan diplomasinin dışına çıkıyor: "Suriye ile nasıl müzakere yaparsınız? Çıldırdınız mı? Bunu hemen durdurmalısınız. Hükümetimin resmi tavrı budur." 1996 yılının başlarında Kudüs'te İzak Rabin'in öldürülmesinden birkaç hafta sonra İsrail'in yeni başbakanı Şimon Perez tereddütte. Şam'la yapılan görüşmeler, karşılıklı sözler verme aşamasında. Ekim ayında öngörülen genel seçimlerden önce mi imza atmaya çalışmalı, yoksa görüşmelerden çekilip seçim tarihini mi öne almalı? Perez, sonucu itibariyle tam bir fiyasko olan bu ikinci şıkta karar kıldı: 1996 Mayıs'ında Benyamin Netenyahu'nun seçim zaferi "barış süreç"inin derin koması.

Türkiye'nin bir İsrail-Suriye anlaşması konusundaki çekincelerini Şimon Perez tarttı mı? Belki, ama Türkiye'nin bu çekinceleri özellikle Yakındoğu'nun günümüzdeki durumunda İsrail-Arap anlaşmazlığının çözümünden ziyade, bölgede yeniden oluşturulması söz konusu olan düzenle ilgili: Şam ve Tahran ittifakı ne olacak? Ya Irak ve Kürdistan'ın geleceği? Türkiye'nin yeri ne olacak? Bölgenin baskın güçleri kimler olacak? ABD müttefiklerini Sovyet müttefikleri ile karşı karşıya getiren eski düşmanlığın yerini, bu kez, Washington'un müttefiklerinin kapışmak için karşılıklı ayrılacakları eksenler alıyor. Suriye-Mısır-Suudi Arabistan ekseni yarın bir gün İsrail-Türkiye eksenine meydan okuyabilir.

Moşe Arens savunma bakanıydı, sonra da İsrail dışişleri bakanı oldu. '80'lerde Benyamin Netenyahu'nun siyasetteki hamisi olan Moşe Arens kendi tedrisatından bu isimle aynı safta hiza aldı. Sağın bu itibarlı simasının sözleri bugünkü iktidarın kararlarındaki anlayışı sergiliyor: "Yakındoğu daha uzun yıllar boyunca istikrarsız bir bölge olarak kalacak. Suriye ile imzalanan bir anlaşma Norveç'le imzalanan ile aynı kefede değil. Şah İran'yla mükemmel ilişkilerimiz vardı ve akşamında sabaha bozuldu. Bu bölgede iş başındaki iktidarların geleceğine oy pusulası değil mermiler karar veriyor." Sağın, karşılığında barış anlaşması dahi olsa Golan Tepeleri'ni vermeyi reddedişini şöyle doğruluyor: "Böyle bir vazgeçişi pahalıya ödeyebilirdik. 1973 Ekim'indeki savaşta Golan, Suriye birliklerince neredeyse bütünüyle ele geçirilmişti -ki ilerlemelerini Hayfa'ya dek sürdürebileceklerdi- yedek kuvvetlerimiz son dakikada yetişti. Ya Golan bizim için bir kalkan olmamış olsaydı?"

GÜCE DAYALI BİR BARIŞ

Moşe Arens için günümüz Yakındoğu'sunu tıpkı 19. yüzyıl Avrupa'sında olduğu gibi güçler arasındaki kuvvet dengeleri oyunu çekip çeviriyor. O halde İsrail de elinde büyük kart tutmalı: Ezici bir askeri üstünlük, güvenlik mevzuatları, askerden arındırılmış bölgeler. Benyamin Netanyahu'nun bir ifadesine geri dönecek olursak "güce dayalı barış"[1] kurmak gerekiyor.

(*) Sözkonusu inceleme, Le Monde Diplomatique dergisinin Ocak-Şubat 1998 özel sayısından alınmıştır.

1995'te İzak Rabın tarafından müzakere edilen İsrail-Türkiye ittifakı Arens'e göre "bölgedeki kuvvet dengelerini değiştiriyor." Bazı maddeleri gizli kalan iki anlaşma metni 1996 Şubat ve Ağustos'unda imzalandı. Bu metinler ortak hava, deniz tatbikatları, liman kolaylıkları ve İsrail Hava Kuvvetleri'ni da Anadolu semalarında idam yapma olanağı öngörüyor. Bu idamlarla kazanılmış yetenekler, özellikle de dağlık arazide uçuş deneyimi, İran'a karşı, İsrail'de gitgide daha sık düşünülen bir askeri operasyonda işe yarayabilecek.(2) "Terörle mücadele"deki zaten eski olan işbirliği de güçlenmiş görülüyor. Ankara ise, sınırlarının denetimi için İsrail devletinin özellikle de Güney Lübnan'daki "güvenlik kuşağı"nda edindiği "tecrübe"den yararlanacak. ABD'nin de yardımıyla bir sınır gözetleme sistemi yerleşmekte; kameralar, duyarlı alıcılar, uydular vs. Yüksek düzey subay alışverişi yoğunlaşmasıyla birlikte ekim ayında İsrail Genelkurmay Başkanı General Lipkin Şahak Ankara'da çok sıcak bir biçimde karşılandı.

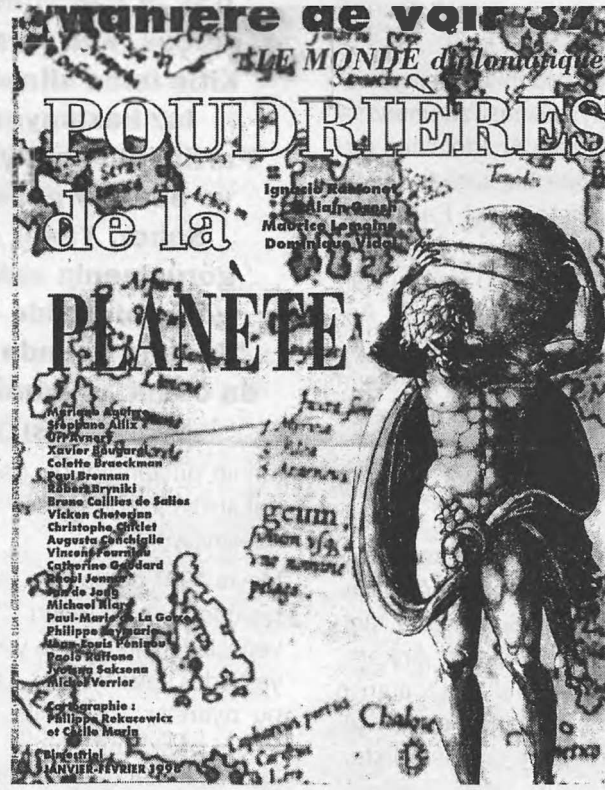

Arap dünyasının ve özellikle de Şam'ın düşündüğünün aksine, bu ittifak girişiminin startı İsrail tarafından değil, Türk generalleri tarafından verildi. Protokolde savunma bakanından önce gelen bir ülkede askerin eli dış politika ve ülke güvenliğine de uzanıyor. Dışişleri Bakanlığı'nda, generaller ve diplomatlar Irak, Kıbrıs, Yunanistan vs. bütün sıcak konularda karşılık birbirlerine danışıyor. Haziran 1996'dan Haziran 1997'ye kadar olan Necmettin Erbakan ve onun islamcı partisi Refah iktidarı askerin bu her yerdeki varlığını daha da vurguladı ki aynı asker milletvekillerine baskı yaparak kendi "köktenci" düşmanının yıkımını yönetti. Kasım '97'de Genelkurmay'ın isteği üzerine Refah'ın yasaklanması davası açıldığında, Ankara'da bu konuda ironik bir şekilde "tarihin ilk post-modern darbesi" deniyordu.

Türkiye'nin seçimi İsrail'den yana yapmasını anlamak için soğuk savaşın bitimine geri dönmek gerekiyor. Uzun yıllar boyunca Türk ordusu "Sovyet tehlikesi"ne karşı en ön saftaydı. Türkiye ABD ve NATO'nun maddi yardımını güvence altına alan bu "rant"ı akşamında sabaha kaydetti. Öte yandan AB'de Ankara'nın birliğe girme ısrarları karşısındaki çekincelerini saklamıyor. İsrailli bir diplomatın da dediği gibi "Avrupa için Çek Cumhuriyeti Türkiye'den daha önemli hale geldi." ABD'nin Ermeni-Yunan ve insan hakları lobileri de Ankara'ya silah satışında tıkanıklık yaratmada ortak hareket ediyorlar.

Türkiye'nin giderek safdışı kalmasını görmekten kaygı duyan Türk genelkurmayı batı stratejisi çerçevesinde ülke için üstlenilebilecek yeni bir rol aradı. Türkiye, önemini artırma olanağını ABD'nin kesin kararlı olduğu Yakındoğu ve Körfez'de buluyor. Bir Türk gazeteci "Türkiye islam köktenciliğini bir iç düşman olarak tanımlanırken aynı zamanda İran karşıtı bir strateji içine giriyor. "Türkiye, İsrail'le ittifak kurarak ABD ve ABD Kongresi nezdinde ağırlığı olan bir destek sağlıyor kendisine" ifadesiyle konunun altını çiziyor. Kongre'nin İsrail'ci (pro-İsraelien) lobisi bundan böyle Ankara'nın sözcüsü durumunda.

PKK'YE KARŞI İŞBİRLİĞİ

Diğer taraftan İsrail'le olan yakınlaşma -Pentagon'un da hayır duasıyla- Türk ordusunun, insan haklarının durumuna veya Yunanistan ile anlaşmazlığa ilişkin nedenler yüzünden Avrupa ve ABD'den elde etmeyi umamayacağı silah ve teknolojileri edinmesine olanak sağlıyor. İsrail'le imzalanan ilk sözleşme bu bakımdan taahhüt edici. Ankara'da olduğu gibi Tel Aviv'de de, iki ülkenin yakınlaşmasının hiçbir surette "bir üçün-

cü"ye yönelik olmadığı tekrar ediliyor. Yine de dilin kemiğinin altından, jeopolitik konumun basit bir getirisi olarak başka bir gerçeklik sırıtıyor. Haritaya şöyle bir göz atmak yeterli. Perez hükümetinin eski savunma bakanı yardımcısı Uri Or'a göre "Türkiye'nin bizim safımızda katıldığı bir savaş yok. Buna rağmen Suriye'nin kuzeyde bir düşmanının olduğu bizim için açık ve anlaşılırdır." Uri Or ekliyor: "Suriye hiçbir zaman Türkiye'ye saldırmayacaktır. Ancak bunun tam tersi ihmal edilmemeli." Türkiye'nin, özellikle de Irak'ın kuzeyinde olmak üzere, sınırları dışında uzun bir harekat deneyimi var.

Ankara'nın Şam düşmanlığı tarihi bir anlaşmazlık olan Fırat suyunun paylaşılması sorunundan ve özellikle de BAAS rejiminin Anadolu'nun güneydoğusunda 15 yılı aşkın bir süredir silahlı mücadele yürüten Kürdistan İşçi Partisi'ne (PKK) verdiği destekten ileri geliyor. Başbakan Mesut Yılmaz'a göre "3000 ila 4000 militanı olan PKK dünyadaki en tehlikeli örgütlerden biri. Ancak, Türkiye'de Kürtler'in sempatisini ve yine ülke içinde gücünü yitiren örgüt komşu ülkelerin desteği olmaksızın faaliyetlerine devam edemeyecektir."

İlk sıradaki komşu ülke de Suriye, Türk yetkililer Şam'ın PKK'ye verdiği desteği 1995 yılı içerisinde ikili ilişkilerin ölçütü olarak almaya karar verdi. Kürt örgütün Hatay'da yerleşme isteği ki Hatay'ın Türkiye'ye katılmasını[3] Suriye asla tanımadı, Ankara'da kaygı uyandırıyor. Ankara, 1996 başında PKK lideri Abdullah Öcalan'ın (DGM'de 1997 Ekim'inde gıyabında dava açıldı) resmi olarak iadesini Şam'dan istedikten sonra yine Şam'la olan bütün resmi ilişkilerini askıya aldı. Aynı yılın ilkbaharında ise Suriye'de, PKK bürosu olduğundan şüphelenilen yerlere pek çok saldırı oldu. 1996'nın 31 Aralık'ında Şam-Halep irtibatı sağlayan bir otobüste patlayan bomba sekiz kişi öldürdü. BAAS rejimi olayda Türk gizli servisinin parmağını görüyor. Gerginlik bir ölçüde yatışmış olduğu halde iki başkent arasındaki ilişkiler hala çok kötü.

Şam, Türk tarafının suçlamalarını sert bir biçimde reddediyor. 1984'den beri dışişleri bakanlığı görevinde bulunan Faruk El Şara "Biz PKK'yi barındırmıyoruz" diye belirtiyor. "Kürt sorunu, herşeyden önce Türkiye'nin askeri olarak halledilemeyecek bir iç sorunudur. Irak daha önce bunu askeri olarak denedi, başarısız oldu." Faruk El Şara'ya göre iki ülke arasındaki ilişkilerin askıya alınması "iki tarafın dışında, dışarıdan tahrik edildi." Bu da İsrail yönetimi demek oluyor. Tel Aviv'de sağın iktidara yerleşmesinden itibaren Türk-İsrail ittifakının Suriye karşıtı karak-

Irak'ın Körfez'de ezilmesinden altı ay sonra, ABD'nin vaad etmiş olduğu bir İsrail-Arap barışının umutları sönüyor. Savaş rüzgarları, barış rüzgarlarının üzerine çıkıyor. Irak'ın parçalanması artık bir gerçek. Kürdistan ateş içinde. Kitle imha silahlarındaki yarış hız kazanıyor. İsrail İşçi Partisi'nin eski yöneticilerinden ve eski bir general olan Oran Şahor, Yaser Arafat'la bir görüşmenin ardından gerçeği görür bir halde içini döküyor. "Tünelin ucunda bir ışık yok ya da o ışık, üzerimize gelen trenin ışığı."

terinin güçlendiği bir gerçek ki Türk savunma bakanının aşağıdaki seyirlik bir davranışı da bunu kanıtlıyor.

Mayıs 1997'de, İsrail'e yaptığı resmi bir gezi sırasında Turhan Tayan Golan'a çıkıyor. Yahudi yerleşimlerinin birinde yöre üretimi şarap tatmaya kadar vardırıyor işi. Türk savunma bakanına bu ziyaretin "ikili ilişkiler çerçevesinde gerçekleştiği başka bir anlamı olmadığı" izahı yapılıyor. Golan'ın işgal altında olduğu unutulmuş görünüyor burada.

Türk yetkililerinin söylemediği şey bu ziyaretin, İsrail'le söz konusu bir pazarlığın ziyareti olduğu. O ana dek, İsrail, anlaşmazlığı bulunmadığı, Kürt gruplarını[4] açıkça suçlamaktan kaçınmıştı. Oysa Turhan Tayan'ın Golan ziyaretinden birkaç gün sonra Benyamin Netanyahu bir Türk televizyonuna verdiği demeçte Kürt Devleti düşüncesini reddettiği gibi ilk kez olarak da PKK'yi kınıyordu: "Türkiye, PKK'nın terör saldırılarından zarar görüyor ve biz İsrail'in zarar gördüğü terörle PKK terörü arasında hiçbir fark görmüyoruz." Cevap da geç gelmiyor. 2 Haziran 1997 de PKK merkez komite üyesi Halil Aras Beyrut'taki bir basın toplantısında şunu açıklıyordu: "Amacımız Türk, Amerikan ve İsrail

hedeflerine saldırmak, ancak bunlar sivil olmayacak (...) Özellikle de Türkiye'deki turistik merkezleri vurmak." 1996'da Türkiye'yi ziyaret eden İsrailli turist sayısı 350.000...

Ankara'da olduğu gibi Şam'da da yüksek makamlar birbirlerinin sıkıntılarını anlayabiliyor gibi görünmüyor. Karşı tarafın kaygılarında kötü niyet veya yalan grup, bunları ellerinin tersiyle itiyorlar. Birinci Dünya Savaşı'nın hemen ardından birbirini izleyen uzun felaketler dizisi içinde oluşan bakış açısında sıkışıp kalmış durumdalar: Savaş sırasında, pek çok bölgesi elden çıkan Türk toprakları yıkımdan, Mustafa Kemal'in başkaldırısıyla kurtuluyordu. Suriye ise, daha İskenderiye sancağını kaybetmesinden önce Lübnan ve Filistin'i kaybetmişti. Bugün iki ülkeyle de, karşılıklı anlaşmazlıkları bulunan ülkelerin yer aldığı tehlikeli bir bölgedeler. Türkiye'nin Suriye, İran, Ermanistan, Yunanistan ile ilişkileri kötü, Kıbrıs'tan söz etmeye bile gerek yok. Suriye ise İsrail'le sıcak temas yaşıyor. Türkiye ve Ürdün ile de arasında soğuk savaş var. Hafız Esad ile Saddam Hüseyin arasındaki ilişkilerde berbat durumda. Tarih kefesinin ağır basmasının yanında bölge gerçekleri de Ankara ve Şam'daki yetkilileri, "diğeri" tarafından alınan bütün kararları "komplo" olarak yorumlamaya itiyor. Dolayısıyla, rejimlerin layık karakteri ve islami baskıya boyun eğmeyi reddeden tavrı gibi ortak noktalarını algılamaktan da uzaklar. Her iki başkentte, gerçekçi bir yaklaşımın, anlaşmazlıkları, özellikle de şu anlaşmazlığı çözmeye olanak tanıyabileceğini görüyor gibi değil.

SIFIRDAN MI BAŞLAMAK?

"Bölücülük"le mücadele çerçevesinde Türkiye, Fırat suyunun tekrar düzenlenmesini hedefleyen Güneydoğu Anadolu Projesini (GAP) ortaya attı. Bilindiği gibi Fırat Suriye ve Irak'ı dolaşmadan önce kaynağını Türkiye'den alıyor. 1990'da Atatürk Barajı'nın doldurulması sırasında Suriye ve Irak sudan mahrum kaldı. "Su silahı"nın GAP tamamlandıkça daha kaygı verici olduğu görülebiliyor; bugünden 2010'a GAP'ın tamamlanması Suriye için ağır sonuçlar doğurabileceği gibi (yılda 30 milyar m^3 olan sınırdaki debinin yarı yarıya düşmesi) su kontenjanını üçte bire indiğini gören Irak'ta bundan nasibini alacak. Bağımsız uzmanlar buna bir de, Güneydoğu Anadolu'nun tarımsal gelişiminde zirai ilaç ve gübrenin yoğun kullanımına bağlı olarak suyun kalitesinin bozulmasını ekliyor. Bununla birlikte, 1987'de Şam'la Ankara arasında Suriye'ye saniyede 500 m^3 debi garantisi veren bir protokol imzalanmış durumda. Şam'daki BAAS rejimi bu metnin, usulüne uygun bir anlaşmaya dönüştürmeyi ve kendi payını artırmayı umuyor. Birden fazla ülkeyi dolaşan nehir sularının kullanımı konusundaki hukuki boşluk karşılıklı anlaşmazlığı da canlı tutuyor. Ancak, 21 Mayıs 1997'de BM Genel Kurulu'nda kabul edilen metin bazılarına daha eşit kâr dağıtıyor. Metin, akış aşağısında kalan kullanıcıları suyun başındakilere göre ayrıcalıklı kılarken bu ikincilerin birincileri hiçbir suretle zararına yol açmamakla yükümlü olduklarını bildiriyor. Türkiye bu metni zaten hassas olan Kıbrıs ve Kürt sorunlarında giderek daha da yalnızlaşmayı göze almak pahasına bir kenara atmakla yetinebilir mi?

Bütün bu uyuşmazlıklara rağmen, Şam'ın gözleri güneyine çevrili. Zira kuzeyinde Türkiye'yle olan 820 km'lik sınır şeridi sakin durumda. Suriye tarafında devletin varlığı sadece birkaç polis karakolundan ibaret. Cumhurbaşkanı Hafız Esad için asıl tehdit Benyamin Netanyahu'nun seçilmesi ve barış umutlarına noktayı koyması. Bu tehdit giderek daha da kaygı verici durumda. "Barış süreci mi? Sadece kağıt üzerinde var. Aslında ağır bir kriz içinde." Yoksa, hala ölmedi mi? "Sürecin, bir çıkmazın kıyısında ya da komada olduğu söylenebilir. Dahası, donmuş olduğu." Barış görüşmelerinin yürütülmesi sırasında Hafız Esad'ın sürekli yanında yer alan Suriye dışişleri bakanı Faruk El Şara, fatiha okumak istemiyor. Hatta "barış sürecini kurtaracak küçük bir olasılık"ın varlığından ümitli. ABD Dışişleri Bakanı Madeleine Albright 1997 Eylül'ünde gerçekleştirdiği Şam ziyaretinin "durumdaki kötüye gidişi durdurduğunu" ise sözcükleri cımbızla seçerek söylüyor. Albright'ın, bölgeyi bu ilk ziyareti sırasında Şam'da durması bazılarının vaktinden önce öldürdüğü Suriye'yi rolünde devam ettirdi. Kasım ortasında, İsrailliler'in bütün protestanlığına rağmen ABD Hükümeti Suriye ve Lübnan'ı uyuşturucu üreten veya geçişine izin veren ülkeler listesinden çıkardı. Her ne kadar, Şam, barıştan yana stratejik bir tercihi doğrulasa da Netanyahu'nun iş başına geçmesinden bu yana önemli bir ihtilaf iki başkenti karşı karşıya getiriyor. İsrail'li yetkililerin istediği gibi görüşmeleri sıfırdan mı yoksa Suriye tarafının savunduğu gibi 1996 Şubat'ında askıya alındığı noktadan mı başlatmalı?

Benyamin Netanyahu'nun şimdiki danışmanı ve Jenusalem Post'un eski yazıişleri müdürü David Bar-Ilan şöyle diyor: "İmzalanmamış metinlerden sorumlu tutulamayız. Biz Suriye ile görüşmelere Madrid temelinde ve şartsız olarak başlamaya hazırız. Hatta 'önceki görüşmelerin sonuçlarını göz önünde bulunduracağız' türünden bir yaklaşımı kendimizde kabul ediyoruz." Bu taviz Şara için oldukça yetersiz ki durumu şöyle açıklıyor: "İsrail hükümeti daha önceki iktidarların taahütlerine uymayarak sadece hukuku çiğnemiyor, aynı zamanda, geçmiş iktidarların, ki bu hangi iktidarların olursa olsun inandırıcılığında da kuşku yaratıyor. Bu kuşkular, bu hükümetin bizzat kendisinin vereceği tahriplerin inandırıcılığını da gölgeleyecektir."

Önceki görüşmeler boyunca hiç olmazsa iki nokta kesinleşmişti: 1- İzak Rabin tarafından, tam bir anlaşmaya varılması halinde İsrail kuvvetlerinin 4 Temmuz 1967'deki ateşkesin sınırlarına geri çekilmesi konusunda verilen taahhüt(5) 2- ABD'nin hazırladığı ve her iki tarafında 22 Mayıs 1995'te kabul ettiği "Aims and Principles of Security Arrangements" başlıklı güvenlik mevzuatı. Washington'daki görüşmeler sırasında, Suriye'yi temsil eden Valid El Mualem'e göre, iki delegasyon da mevzuatın 1996 yazından önce imzalanmasında görüş birliğine varmıştı.(6)

KAÇAN FIRSAT

Muri Savir bu noktaları teyid ediyor. "1996 Şubat'ında artık geri dönülmez bir noktada, bir anlaşmaya gidildiğinin hissedildiği bir andaydık." Savir, Oslo anlaşmalarının önde gelen ismiydi ve İzak Rabın'in 1995'te öldürülmesinin ardından Suriye dosyasını o ele almıştı. Şurası kesinki savir için barış yakındı. Peki o halde neden görüşmeler nihai sonuca varmadı? "Karşılıklı görüşmeler çok yavaş ilerliyordu ve biz bunu hızlandırmak istiyorduk. Rabin'in aksine, Perez anlaşmanın hayata geçirilme süresini indirmeyi kabul etmişti.(7) Biz, hızlı bir şekilde imza atılması için Perez ve Esad arasında bir zirve gerektiğini düşünüyorduk. Prensipte anlaşılmasına rağmen, Esad, bir tarihe güdümlenmeyi istemedi. Ekim'deki seçimlerden önce bize de az bir zaman kalıyordu. Sınırlı bir zamanın baskısı altında görüşme yapamayacağımız gibi seçim arifesinde kendimizi kamuoyuna ifade edecek zamanımız olmadan imzaya da gidemezdik." Yine de iki delegasyonun üzerinde ayrıldığı iki nokta vardı: Güvenlik ve su. İsrail, Suriye birliklerinin sınırdan uzakta yeniden konuçlandırılmasını -Türkiye bundan tedirgin olmuştu- istediği gibi, Golan Tepeleri üzerinde bir erken uyarı istasyonu tutmayı da istiyordu. Hatta İsrail bunlara karşılık olarak Suriye'nin, İsrail'e ait Safed şehrinde bir karakol bulundurabilmesini önermişti. Kendisinin ülke egemenliğine kasıt gören Suriye delegasyonu bu öneriyi kabul edilemez olarak cevaplamış, uyduların, elbette özellikle de Amerikan uydularının İsrail'e gerekli tüm güvenlik teminatını sağlayabileceğini belirtmişti.

Diğer bir nokta, ki bu şüphesiz en karmaşığı, doğrulanması çok zor bir tahminle İsrail'in su tüketiminin üçte birini sağlayan Golan suyunun kullanımını içeriyor. ABD 1996 yılı başında yeni bir öneri getirdi: Suriye'nin de su kullanım ihtiyacının büyük kısmı kuzeyden geldiğine göre neden Türkiye'de görüşmelere dahil olmasın? Üst düzey bir Türk diplomat bu soruya kızgın cevap veriyordu: "Suriye'nin İsrail'e vereceği Golan suyu için Suriye'ye bizim karşılık vermemiz öneriliyor. Bu kabul edilemez." İsrail-Suriye barış anlaşması çerçevesinde bakıldığında, "siyonist düşman"ı tanıyan bir Suriye'nin yol açacağı Suriye-İran eksinindeki olası kopuşu "telafi edecek" bir Suriye-Türkiye yakınlaşması geliyordu akla. Türk tarafının baştaki red cevabı Washington'u sarsmadı. ABD'nin Yakındoğu departmanın uzman koordinatörü Denis Rose, 1996 Mart'ında Ankara'yı ziyarete hazırlanıyordu.

Ancak, 1996 Şubat-Mart arasında İsrail'i hedef alan ve Şam'ın kınamadığı bir dizi saldırının ardından Şimon Perez görüşmeleri askıya aldı. Suriye'yle barış ümitleri de suya düştü. Bir daha da çok zor bulunabilecek böylesi bir fırsatın kaçtığından şimdi bile kimsenin kuşkusu yok. Pek çok İsrailli yetkili suçu karşı tarafa atmada elini çabuk tutuyor. Bunlara göre Hafız Esad Golan'ın geri alınmasından tarihi bir fırsat kaçırdı. Şam bu analize kesinlikle itirazlı. "Görüşmeleri ağırdan alanlar, İsrail hükümetleri oldu" diye açıklama getiriyor. "İzak Rabin, Filistin ve Suriye kanatlarını ayrı tutmak istiyordu. Bunun için de ikinsi Oslo üzerindeki görüşmenin (1995 Eylül'ü) sonunu beklemesi gerekiyordu. Rabin'in öldürülmesinden sonra, görüşmelerin son tarihinin 1996 Haziran olmasında anlaştık. İşte bu sıralardadır ki Perez seçimlerin tarihini öne çekti, ardından da bizimle olan görüşmeleri tek yanlı olarak askıya aldı." Perez ve hükümeti için ise

Suriye tarafının "ağırdan alışı" bir kötü niyet işaretiydi. Esad'ın tavrını anlamıyorlardı. Ancak şu tahmin edilebilir ki sadece Golan'ın değil ama Suriye'nin gelecekte bölgedeki yerinin ortaya konulması açısından bakıldığında Suriye cumhurbaşkanı bir imzayı atmayı reddetmiş oldu.

İsrailli yetkililerin en sık tekrarladıkları suçlamalardan birisi de Esad'ın İsrail tarafından görüşünü dikkate almadığı. İsrail'in eski Washington Büyükelçisi İtamar Rabinoviç "Esad, İsrail tarafına hitab etmeyi reddetti. Buna, onu biz cesaretlendiriyorduk" tespitini yapıyor. Suriye ise "biz böyle bir rol oynamadık. İsrail hükümeti onların işini bizim yapmamızı istiyor. Bizim kendimizle yeterince yapacak işimiz var" karşılığını getiriyor. Kabul etmek gerekir ki bu yönde gerçekten uğraşıldı. Suriye basınının Likud Partisi'yle İşçi Parti arasında hiçbir ayrım gözetmediği zamanlar geride kaldı. İsrail'deki Arap azınlıktan sorumlu yetkililerden oluşan bir delegasyonun -ki aralarında özellikle de İşçi Partisi veya Meretz (siyonizm referanslı örgütler) üyesi milletvekilleri de vardı- Ağustos '97'deki Şam ziyareti, İsrail'in durumundaki karmaşıklığın ortaya konulmasında medya için bir fırsat olmuştu.

AMERİKA'NIN KARARSIZLIĞI

Baas rejimi bir İsrail barış delegasyonunu davet etmeye hazır mı? Tişrin Gazetesi Yazılışleri Müdürü Muhammed El Vadi "Henüz karara varmadık. Ama bu konuda açığız" diye cevaplıyor. Faruk El Şara ise daha temkinli: "Barış anlaşmasının kapıları açık olmadan önce değil, İsrail'in siyasi tarafları arasında ayrım yapıyoruz. Ancak yine de bizi oyalayan bir İsrail devleti var." Şam, İsrail'le görüşmelere tekrar başlamak için, İsrail'in 4 Haziran 1967 sınırlarına geri çekilmesi konusundaki taahüdünün teyidini istiyor. "Netenyahu hükümeti sürekli tekrarladıkları gibi Golan'ı geri vermeyi istemiyorsa, bu neye yarayacak?" yorumları yapılıyor. Suriyeli yetkililer Madeleine Albright'ın ziyaretinden memnun kalmalarına rağmen Amerika'nın, İsrail hükümetine görüşmelere başlaması yolunda bir baskı yapılması konusunda kararsız kalmasından duydukları rahatsızlığı da saklamıyorlar. Hatta 1996 Eylül'ünde Warren Christopher Netenyahu'ya gönderdiği bir mektupta İsrail'in tutumunu destekleyerek, İsrail devletinin bir "taahüt"ten sorumlu tutulamayacağını söylemişti. ABD Dışişleri Bakanı son zamanlardaki bir röportajında[8] "İsrail'in uluslararası hukuk temelinde sağlam bir konumda" olduğunu açıklıyordu.

Faruk El Şara için durum şöyle: "ABD, biz onlardan İsrail ile olan ittifaklarına sırtlarını dönmelerini istemesek bile, onlar daha fazlasını yapabilirler.Üstelik Yakın Doğu-ABD ilişkilerinde bir parçalanma başlangıcı olduğunu kaydedebiliriz."

ÖNLENEMEYEN TIRMANMA

Birkaç ay içinde ABD kamçı gibi bir dizi başarısızlığa uğradı: Arap ülkelerinin 1997 Haziranı tarihli Libya'ya uygulanan yaptırımlarının hafifletilmesi kararı; "barış sürüce"ni yeniden başlatma girişimlerindeki başarısızlık; 16-18 Kasım 1997'de Doha'da toplanan Yakındoğu ve Kuzey Afrika Ekonomi Konferansı'nın Arap devletlerinin çoğu tarafından boykot edilmesi; Washington'un Irak'a karşı bir cezalandırma harekatı için Arap müttefiklerini bir araya getirmedeki başarısızlığı. Buna karşılık, Suriye, kazandığı bir dizi diplomatik başarıyla daha büyük manevra payına sahip görünüyor. En kayda değer diplomatik başarısı da Şam-Riyad-Kahire ekseninin sağlamlaşması. Bu üçlü ittifak, Suriye'ye, şu tutumda daha geniş bir Arap desteği sağlıyor; İsrail ile ilişkilerin normalleşmesi barışa yaklaşmanın sonucu olur, Türkiye İsrail'le olan askeri anlaşmasını yeniden düşünmelidir.

Bununla birlikte, Hafız Esad'ın 31 Temmuz-1 Ağustos 1997 tarihli Tahran gezisi –İslam devriminden bu yana gerçekleştirdiği ikinci gezi[9]– 1997'den beri bütün olumsuzluklara ve gitgellere direnen bir ittifakın varlığını ve iki ülke arasındaki ilişkilerin köklülüğünü kanıtlıyor. İttifakların sürekli değişen rüzgarlara göre dalgandığı bir bölge için bu bir rekor. Suriye, Körfez ülkeleri ve İran arasındaki gerginliklerin yumuşatılmasında aracı görevi gördü. Riyad'la Tahran arasındaki yumuşama ve Suudi Arabistan'ın aralık ayında Tahran'da yapılan İslam Konferansı Zirvesi'ne katılma kararı .bu aracılık girişiminin başarıya ulaştığının bir kanıtı. Zirvenin başarısı Amerikan stratejisi için yeni bir başarısızlık oldu. Washington ve Tel-Aviv'in İran İslam Devrimi'nin "konvansiyonel olmayan silahlanması"na karşı yürüttüğü çalışma pek az sonuç verdi.[10]

İsrail basınında çoğunlukla yer aldığı gibi Suriyeli yöneticiler bütün bunlara rağmen askeri çözümü kullanmayı mı düşünüyorlar? Faruk El Şara kesin bir dille yalanlıyor bunu: "Savaş açmak gibi bir niyetimiz yok. İsrail basınının ortalığı velveleye veren açıklamalarını okuyunca

aklıma şu geliyor: Netenyahu hükümeti hem kendi ve hem de uluslararası kamuoyunu bir maceraya hazırlıyor." Görüşmelerin farklı cephelerden tıkanması bütün korkuları güçlendirdiği gibi gerçekten de önlenemeyen bir tırmanışın yolunu açabilir. İsrail bunu kabullenmeye hazır. Bir askeri uzmanın dediği gibi, "Hasmımızdan gelen hareketi müzakere yapmak üzere olmana veya hiçbir temasınızın olmamasına göre farklı yorumlarsınız."

Suriye ve İsrail askeri kuvetlerinin ilişkisi uzlaşma zeminine hiç bu kadar elverişli olmamıştı. Suriye'nin 1973'teki benzer bir "sınırlı bir Golan harekatı"na girişeceği düşüncesi bu veriyi ihmal ediyor. Aynı şekilde İsrail'in Mısır'la olan barışı iki cephe üzerinden bir savaşı da şüpheli kılıyor. Buna rağmen, Şam, füzelerini ve Scud montaj hatlarını olduğu kadar özellikle de konvansiyonel olmayan askeri tesislerini geliştirdi. Suriye hükümeti bunu vazgeçilmez bir caydırma yolu olarak görüyor. Eğer Şam, İsrail'i belli bir askeri baskı altında tutmayı umabiliyorsa, bunun nedeni, Hizbullah'ın Şii olmayan gruplara doğru genişletmeye karar verdiği silahlı direnişinin işgalci İsrail kuvvetlerine ağır kayıplar verdirdiği Güney Lübnan. Lübnan ve Golan dosyalarını birbirinden ayırmayı Hafız Esad işte bu yüzden sürekli reddediyor. Suriye'nin Washington Büyükelçisi Valid El Mualem iki ülke arasındaki barış görüşmeleri sırasında "İsrail-Suriye ve İsrail-Lübnan anlaşmalarının eş zamanlı olarak imzalanacağı (...) bu iki anlaşmanın uygulanma takvimi birkaç ay arayla gerçekleştirilebileceği" konularının zaten kabul edildiğini belirtiyor. Netenyahu'nun öncelikle Lübnan'dan çekilme konusunu görüşme girişimleri pek yankı bulmadı.

SAVAŞ RÜZGARLARI

İsrail'deki tartışma "güvenlik kuşağı"nın tek yanlı olarak geri çekilmesi tartışması. Bu görüş hükümet tarafından reddedilmişti, öyleki bu geri çekilme İsrail kuvetlerinin yürekler acısı bir bozgunu gibi görünecekti. Geri çekilmeyle birlikte Galilee'nin güvenliği nasıl sağlanacaktı? "İsrail'in kuzeyini tanımıyoruz çünkü burasının adı işgal edilmiş Kuzey Filistin. "İsrail'in kuzeyini tanıyacağımız gün asla gelmeyecek."(11) Hizbullah lideri Şeyh Hasan Nasrullah'ın son zamanlardaki bu pek alışık olunmayan beyanatı Tel-Aviv'de Şam'dan gelen açık bir işaret olarak yorumlandı. Baas rejimi Lübnan'dan tek yanlı geri çekilmeyi dahi onaylamayacaktır.

Irak'ın Körfez'de ezilmesinden altı ay sonra, ABD'nin vaad etmiş olduğu bir İsrail-Arap barışının umutları sönüyor. Savaş rüzgarları, barış rüzgarlarının üzerine çıkıyor. Irak'ın parçalanması artık bir gerçek. Kürdistan ateş içinde. Kitle imha silahlarındaki yarış hız kazanıyor. İsrail İşçi Partisi'nin eski yöneticilerinden ve eski bir general olan Oran Şahor, Yaser Arafat'la bir görüşmenin ardından gerçeği görür bir halde içini döküyor. "Tünelin ucunda bir ışık yok ya da o ışık, üzerimize gelen trenin ışığı."

NOTLAR

1- Netanyahu'nun 14 Ağustos 1997 tarihli konuşması (İsrail Dışişlerinin İnternet adresinde ulaşabiliriz: www. - Israel Mfa. Gov.İl)

2- Micahael Einsenstadt, Turkish-İsraeli military cooperation an assessment Policywatch, no. 262, Haziran 1997, The Washington Intitute for Near East Policy, Washington.

3- Ankara'yı Almanya'dan uzak tutma amacıyla Fransa'nın Tkürkiye'ye 1939'da bıraktığı il.

4- '70'lerde İsrail, Irak Kürdistan ulusal hareketine yardım dahi etmişti.

5- Bu formül İsrail'de polemiklere yol açtı, zira 4 Haziran 1967 ateşkesi sınırları, Birinci Dünya Savaşı'nın hemen ertesinde belirlenen ulusal sınırlara denk düşüyordu.

6- Görüşme prosedürü ve Suriye'nin bakış açısı konusunda Walid el Mualem'in mükafatı: Journal of Paèstine Studies, no.2, Kış 1997.

7- İzak Rabin, imzalanacak bir İsrail-Suriye anlaşmasında, Suriye'nin anlaşma maddelerine uyup uymadığının sağlamasının yapılabilmesini gözeterek İsrail'in Golan'dan çekilmesinin yıllara yayılmasını istemişti. Oslo örneğinden güç alan Şam, anlaşmanını hayata geçirilmesinin bir yılı aşmasını isteyerek bu şartı sürekli reddetti.

8- Haaretz'le olan mülakatı: International Herald Tribune, Tel Aviv, 24 Ekim 1997.

9- İlk ziyaret, Irak'ın Kuveyt'i işgalinin hemen ardından 1990 Eylül'ünde gerçekleştirmişti.

10- Tahran, gızli bir nükleer ve kimyasal silah programı yürütmekle suçlandı. BU programların gerçek olup olmaması üzerine farklı tahminler bulunsa da, şu var ki İran askeri kuvvetlerini farklı menzilli füzelerle donatıyor. 1300 km. menzilli Şihab 3'leri denemeye başlayan İran, 2000 km. menzilli Şihab 4'leri geliştiriyor.

11- Der Spiegel, 20 Ekim 1997.

Resmî Fırka

Tevfik Fikret YORULMAZ

Mustafa Kemal Paşa Hazretleri, belki de bir numune tevlid eylerken bunun, müteakip yıllarda, devamlı merak mevzuu olabileceğini düşünmemişti; hakikaten, "resmî fırka" meselesi, Kemal Paşa'dan sonra da hep zihnimizi işgal etmiştir. Paşa, bir taraftan tüm dünyada ve bu arada, yeni pay-i taht Ankara'da kömünizm cereyanları pek cazip hale gelince, itimat ettiği zevata, bir Komünist Fırkası tesis emrini vermişti; öylece teessüs eden Parti'ye, tarihimizde ve siyasi edebiyatımızda, "Resmî Komünist Fırkası" adını veriyoruz.

Sadece vermekle iktifa etmeyip, daha sonraki zamanda da, mevcut fırkalar meyanında, hassaten hakikî fırkalar yanında, devamlı "Resmî" hizbi tarassud eyliyoruz. Ben de bugünkü kontribüsyonumda Paşa Hazretleri'nin devr-i iktidarında değil, bugün cereyan etmekte olan vukuat arasında, bir "Resmî" Hizib peşine düşmüş vaziyetteyim.

Paşa Hazretleri'nin bu istisnaî tecrübe-i amelinde, ehemmiyet arzeden iki husus vardır. Evvela, faaliyet halindeki Fırka'nın tıpkı bir içtimaiyün hizbi tarzında hareketle, ahaliye itimat telkin etmesi esasdır; amma, saniyen, kontrol, Kemal Paşa ve kadrolarının zir-i destinde olmak iktiza etmektedir. Hem, içtimaiyun fırkası intibaı arzedecek ve hem de, ipler, Paşa'nın taht-ı kontrolunda bulunacaktır; heman Kemal Paşa'nın pek mahir siyasi manevralarının biriyle dahi müşerref oluyoruz.

Şimdi memleketimizde işaret olunan tarzda bir içtimaiyun ya da amele hizbi var mıdır? Böyle bir suali tevcih eyliyorum ve tevcih ettiğim anda ki, bu suale cevap meyanında pek çok sol politikacının aklına evvela, Doğu Bey'in bizzat kendisi ve tesis etmiş olduğu fırkanın geleceğini tahmin edebiliyorum. Burada evvela, pek mütekâmil bu kanaatı, ameliyat masasına getirmek istemekteyim. Evvelin maruzatım buradadır.

Doğu Perinçek'in müteala ve fırkasının, "Resmî" fırka addedilmesinde, evvela, Perinçek'in kemalist ideolojiye yakın bir politik kelâm ve amele sahip olduğu kanaati müteesirdir. Karilerimi hemen haberdar etmek

isterim ki, bu pek çok şayi nazariyeye iştirak etmekte hayli müşkülatım bulunmaktadır; bir defa, Doğu Bey ve Refikanı, Reis Mao'nun ideolojyasını benimsemişlerdir. Reis Mao'nun nazariyesi ile par excellence kemalist addedildiği zamanlarda Kemal Paşa'nın tatbikatı arasında büyük bir paralel müşahede etmek zor değildir. Otuz yıllarında Kemal Paşa tatbikatı ile aynı zamanlarda Reis Mao nazariyeleri arasında, Reis'in marksist kelâma meyli nazar-ı dikkati celbetmektedir ve bu noktada bir fark tesisi etmenin iktiza ettiği aşikârdır. Bundan gayrisi ve bilhassa istinad ettikleri sınıflar nokta-i nazarından birbirine çok uzak durmadıkları dermiyan edilebilmektedir.

Amma velâkin, Perinçek Fırkası, Marx ve Engels ile Lenin ve hatta Stalin'i pîşdar addetmekte ve bunu devam ettirmektedirler. Bu Fırka Kemal Paşa Hazretleri'ni tarihin büyük pîşdarları meyanına koymaktadırlar; fakat, marksist literatürden kopmaktan da imtina

Doğu Bey riyasetinde İşçi Fırkası'nı, inkilâbi bir kemalist cereyanı şiddetle tahrik eyleyen bir hizb olarak tespit ediyoruz.Doğu Bey'in yaptıkları tarzda, halk realitesini ve sınıfi analizi kabul eyleyen bir kemalist cereyandan korkmamak gerektiği itikadındayım. Halî hazırdaki rapport de force, bize bunu dikte ettiriyor.

etmektedirler. Binnetice, Perinçek Fırkası'nın vaziyeti, kolaylıkla kemalist katagoriye girmemektedir. Perinçek Fırkası, Kemal Paşa amelini, methü sena eylemekle birlikte, marksist literatüre, bila şüphe, kendi itikatları mesabesinde bağlıdırlar.

İşçi Fırkası, düvel-i muazzamanın memleket meselelerine müdahale etmesine karşı son derece hassasiyet göstermektedir. Bilhassa, dünyamızın emperyalizm lideri ve zulm-ü azim sahibi, Amerika Devletleri Müttehidesine karşı, son derece haşin bir mücadele vermektedirler. Bu, memleketimizde, müdiran sınıflar nezdinde hoş bir temayül değildir. Ayrıyeten, İşçi Fırkası'nın devlet iktisadi teşekküleri için, tavizsiz bir vaziyet alması da, memleketin mülk sahibi istismarcı sınıflarının husumetini celb etmek için kafidir. Bunlara ilaveten Doğu Bey liderliğinde İşçi Fırkası, şeriata karşı, hayli haşindir; böyle bir vaziyet almanın, memleketimizdeki statükocu ve idare-i maslahatçı zümreleri ziyadesizle rahatsız eyleyeceği tabiidir. Devletin paramiliter ve cani teşekkülü "ülkücü" nam, güruha karşı cihatları da, mülk sahibi istismarcı sınıfların inisiyatifinde tezahür etmemektedir.

Zikrettiğim bu son üç husus, üzerinde ayrıca durmaya muhtaçtır; bu üç husus ile kemalist ideoloçya arasında irtibat kurmak ve bunu müteala etmek zarurîdir. Bu üç hususun kemalizm ile irtibatı nedir; bu suala büyük ehemmiyet atfetmekteyim. Çünkü, fakirin nokta-i nazarına göre, asıl bu üç husus, kemalizmi tarif etmektedir; daha kısa arzadecek olursam, bu üç husus bir arada ele alındığında, memleketimizde bunlar varsa, kemalizm vardır ve bunlar yoksa, kemalizm yoktur, demek mecburiyetindeyiz. Bu üç husus, kemalizmin sine qua non şeraitidir.

Böylelikle çok enterasan bir noktaya vasıl olmuş vaziyetteyiz, "bunlar yoksa, kemalizm varid değildir" hükmünü ciddi telakki eylersek, memleketimizde kemalizmin ortadan kalktığı neticesine teveccüh etmiş oluyoruz. Çünkü, memleketimizde kemalizmin bu üç umdesini benimseyen bir burjuva fırkaya rastlamıyoruz; Kemal Paşa Hazretleri'nin de böyük umudlarla tesis ettikleri Cumhuriyet Halk Fırkası, şimdilerde, Amerika'nın ve büyük inhisar ailelerinin ve bilhassa inşaatçılarla karapara babalarının elindedir.

Kemal Paşa'nın, içtimaiyun fırkalarını zir-e destine almak üzere bu kadar gayret ve ihtimama göstermesine rağmen, kendi teşekülü, Cumhuriyet Halk Partisi'nin düvel-i muazzamanın fırkası haline gelmesi tarihin büyük bir cilvesi telakki edilmek iktiza eder. Biz öyle telakki eyliyoruz.

Burada istisna, arzettiğim üzere, İşçi Fırkası'nın almış olduğu vaziyettir; şu anda, Doğu Bey riyasetinde İşçi Fırkası'nı, inkilâbi bir kemalist cereyanı şiddetle tahrik eyleyen bir hizb olarak tespit ediyoruz. Bunu, çok mühim bir tespit addediyorum. Bazı karilerimin taaccüb edeceklerini adım misli biliyorum, amma velâkin yine de, telaffuz eylemeye mecburum; bendeniz bu tahrikten rahatsızlık duymuyorum. Çünkü şu anda emekdar sınıfın iktidara marşında, kuvvetli bir kemalist bir cereyanın ve politik fırkanın, mevcudiyeti değil, tam aksine fıkdanı mani'dir. Doğu Bey'in yaptıkları tarzda, halk realitesini ve sınıfi analizi kabul eyleyen bir kemalist cereyandan korkmamak gerektiği itikadındayım. Halî hazırdaki rapport de force, bize bunu dikte ettiriyor.

Şu anda memleketimizde "atatürkçü düşünce derneği" veya alevi cemiyetlerinde, içtimaiyun mesleğine düşman hissiyatla meşbu olmayan kadroların müdiran haline gelmeleri çok ehemmiyetlidir. Şu anda memleketimizde, "kemalist" cereyanın, anti-amerikan vaziyat almaları ve amme iktisadi teşekküllerini mü-

dafaa etmeleri çok müfid bir merhaledir. Burada dahli olanları, "resmî" fırka tahtında telakki etmekte acizim.

İlave bir nokta daha müşahede ediyoruz; İşçi Fırkası muhalifleri, bu fırkayı, "resmî" ithamı ile karşı karşıya bırakırken, Doğu Bey ve refikanının, son zamanlarda, bir kez daha ispat olduğu veçhile, çok kuvvetli istihbarat ile teçhiz edilmeleri vakasından hareket ediyorlar. Hakkaten de, Aydınlık Ceridesi'nin istihbaratı, bilahare tezahür eyleyen vukuat ile teyid olmuştur ve hem de kuvvatla teyid olmuştur. Bu, son derece meşkuk bir kaynak meselesini tahrik etmektedir ve Doğu Bey muhalifleri bu noktadan çıkarak, İşçi Partisi'nin devlet içinde bir yere sahip olduğunu derpiş edebiliyorlar.

Bu nokta mühimdir ve bendenizi de derin tezekküre sevketmiştir; ancak, Kutlu Savaş Efendi'nin broşürü tebeyyün ettirmiştir ki, Aydınlık Ceridesi'nin malûmatı bir bütün olarak, Türk devleti nezdinde bulunmamaktaydı. Bu mühim bir noktadır ve bendeniz burada ilmi bir tezekkür vetiresi geçirmekteyim, bu noktaya mukabil olarak, Perinçek Fırkası'na devlet içindeki hiziplerden birisine mensup olabileceği isnatını evvela ciddiyetle not eylemekteyim. Devletin tümü değil amma bir hizbinin hizbi olabilir mi? Sual makuldur ve üstüne üstlük, devlet içinde hiziplerin bulunduğu bugün resmen ikrar edilmiştir; mit eski müsteşarı ve jandarma eski komutanı Teoman Paşa Hazretleri, "Azerbaycan darbesini mit'in bir tarafı yapmıştır, öbür tarafı da önlemiştir" vecizesini ortaya atarak, en yüksek noktadan bu hizipleşmeyi tescil etmiş olmaktadır. Diğer misaller de tezahür etmiştir, burada müteala etmemize bir ihtiyaç yoktur; amma, Doğu Bey Fırkası, Mehmet Eymür ve Hanefi Avcı adlarıyla taayyün eden bu hiziplerin ikisine de cephe almıştır. Ayrıyeten, bazı mahfil ve kanalların, memleketimizde, itirafçı katiller sisteminin mucidi ve Necdet Hınzır hizbinin adamı Avcı'yı göklere çıkarmalarına mukabil Doğu Fırkası, Avcı'ya cephe almış ve Avcı'yı tevkif ettirmiştir. Bendeniz, Doğu Fırkası'nın bu amallerinden dolayı da memnuniyet hisleriyle meşbuyum. Neticetan Fırka'yı, bu iki hizib ile irtibat isnatından da ibra etmek mecburiyetindeyiz.

Doğu Bey riyasetinde, İşçi Fırkası ve Aydınlık ceridesi zaman zaman cürretkâr aksiyorlarında, sol amme efkârını tamamıyla ihmal etmektedirler.

Eğer, siyasi mücadelemizi talebe teşkilatı mertebesinde tutmak istiyorsak, müessir kanallar bulmaktan korkarız ve müessir kanallar bulanları, suç isnadlarıyla karşı karışıya koyarız. Fakirleri bu içtihadda değillerdir; İttihad ve Terraki'de tenkidi mucib hassalar bulunmakla beraber, iktidar içinde mücadele etmeleri kusur tellaki edilemez.

Sadece memleketimizde de değil, İran'da Hizb-i Tudeh, günah ve sevabıyla tarihe mal olmuştur ve bendeniz, Tudeh'in, Moskova'dan aldığı direktiflerle, millici Musaddık Hükümeti'ne büyük zorluklar çıkarmasından hiçbir zaman mesud olamamışımdır. Amma, aynı Tudeh, Başvekil Musaddık'ı evinde tevkife gelen Şah'ın Albayı'nı, Musaddık'a evvelinde haber vererek, bir defa, hükümetini kurtarmıştır. Musaddık'a muhalif Tudeh, Başvekil Musaddık ve kadrolarından ziyade, devletin içinden istihbarat alabilmiştir; bunu, aleyhine istimal etmek mümkün değildir.

Kanallara esir düşmemek şartıyla haber almak makbuldur ve ben bu noktadan da tenkide müsaid bir taraf görememekteyim. Ekseriyetimizin, Doğu Fırkası'nda bulduğumuz kusurlar, aslında solumuzdadır; bunu icra etmek değil, bendenizin naçiz itikadına göre, bunları realize edememek, önemli eksikliğimizdir.

Peki, hiç mi kusur yoktur veya bütün bu isnadlar neye dayanmaktadır? Kontribüsyonumun bu merhalesinde bu cazip meseleyi tetkik etmek istiyorum. Vardır ve üç noktada müteala edilmektedir.

Evvela, Perinçek Fırkası, zaman zaman son derece cüretkâr hareket etmektedir. Zaman zaman cüretkâr hareket etmekte itiraz-ı mücib bir nokta olmayabilir; amma velâkin, Doğu Bey riyasetinde, İşçi Fırkası ve Aydınlık Ceridesi, zaman zaman cüretkâr aksiyonlarında, sol amme efkârını tamamıyla ihmal etmektedirler. Bendeniz, şu anda had safhada

"ittihad" taraftarı olduğum için, mazinin ıstırablarını deşmek istemiyorum; amma, İşçi Fırkası refikimizin zaman zaman "ülkücü" canilerle ümidvar relasyonlara duhul etmelerini, sol amme efkarımızın kat'an kabul eylemeyeceğini biliyorum. Bendenizin de bunu hazmetmesi imkânsızdır. Ayrıyeten, bunu siyaseten müfid de telakki etmek zordur.

Saniyen, İşçi Fırkası, mevcud devlet uzuvları mevzu bahis olduğunda, topyekün solumuza göre, daha ümidvar bir attitüd sergilemektedirler. Optimist ya da farisi hoşbin olmak her daim iyidir; amma, devletin sınıfi vaziyetini ihmal etmemek şarttır. İlaveten devletin bazı organları, sınıfi zaruretlerden çok daha reaksiyoneldir; zaptiye ve polis, tamamen titçilerin, şeriatçı ve ülkücülerin kadrolarıyla teçhiz edilmiştir. Solumuzu katleden mücerret olarak devlet memurudur, amma, eşhas olarak, refahlı ve mhpli'dir; şu anda bunlar arasında ve bunların tümünden tefrik babında, herhangi bir dinamlik mevcut değildir.

Hâlâ bu babda, ilave edelim ki, Clinton, son Irak Teh-

"Resmî" Fırka mı? Uzun tetebbüye ne hacet; aşikârdır, karilerim; ödlekler partisi, Kemal Paşa Hazretleri'nin "resmî" Komünist Fırkası'ndan beri en "resmî" hizipdir.Amma ki, Kemal Paşa Hazretleri, Düvel-i Muazzama'ya hayli hassas idi, şimdi, düvel-i muazzama yatak odamıza dahi girmiştir. Binnetice, ödlekler hizbinde, "resmîyet" kadar, sefaretler, sefaret katipleri ve tercümanlar müessir rol oynamaktadır.

didi vetiresinde devletimizin mahiyeti ile ilgili çok önemli bir beyanda bulunmuştur; Devlet-i Türk'ü, Kuveyt meyanında, kendisinin harp müttefiki addetmiş ve Devlet-i Türk'ün her türlü kontribüsyonu yapacağından emin kelâm eylemiştir. Hataen mi kelâm etmiştir? Eğer bu elfazı hatta telakki etmiyorsak, devletin bir nısfının, Clinton'a sağlam vaadde bulunduğu neticesine varmalıyız. Devletin, Başvekil yardımcısı Ecevit'ten gayri nısfının Washington nezdinde gizli ve askeri taahhüdlerde bulunduğu aşikâr olmaktadır. Şimdi burada, Müsyo Yılmaz ve Prezidan Demirel'in, İsmail Hakkı Paşa Hazretleri'nin malûmatı olmadan Washington'a taahhüdde bulunmaya cürret edip etmeyecekleri suali ortadadır. Doğu Bey ve refikanından bu suali tezekkür etmelerini hassaten rica ediyorum.

Salisen, İşçi Fırkası, cüretkâr ve hoşbin olmasının meyanında, kendi solumuza karşı hayli şüpheci bir halet-i ruhiye arzetmektedir. Tekraren mazinin münakaşalarına atıf yapmaktan hassaten imtina ediyorum; amma velâkin bendeniz, Türkiye ve Kürdistan Solu'nda memleketimizi taksim etmek isteyen bir temayül müşahede etmiyorum. Bila tereddüt, Kürdistan Rönesansı içinde, zaman zaman, "Sevr'i çiziktirelim" ya da "Lozan'ı Yırtalım" tarzında nümayiş yapanlar olduğunu müşahede eyliyorum; amma, siyaset sanatı, nümayişleri, bir ilm adamı ciddiyeti ile tahlil etmek zorundadır. Bendeniz bu eşhası tahlil ettiğimde, bunların, en son andan da, Türkiye Solu'nun ve Kürtdistan Solu'nu terk ile welatperver cepheye duhul ettiklerini müşahede ediyorum. Bunlar Welatperverler'in en son devşirdikleridirler ve "en son dönekler en ortodoks olurlar" kelâmına da uygun olarak pek çok çığırtkanlık yapmaktadırlar. Bendeniz malûmattarım, mesul welatperverler bunlara "tetikçi" diyorlar; sağa sola saldırarak kendilerine yer açıyorlar ve herhangi bir kıymet-i harbiyeleri mevcut değildir. Mesul welatperver ve inkilabi mahfilde, böyle bir ihtimal yoktur.

Bu nokta sadece Kürtlerimiz nokta-i nazarından önem-i haiz değildir; ayrıca mühimdir. Eskiden Türkiye Komünist Fırkası'nın, işaret ettiğim Tudeh misali, zaman zaman, memleket menfaatleri önüne, Sovyet İtihadı'nın harici endişelerini koyduğu malumdur; amma, bu böyle olmakla birlikte, en masse ve nihai tahlilde, tekapeli refiklerimizin, bu memlekete zarar vereceklerini hiçbir zaman düşünmemişimdir. Bu, hal-i hazırda dev yol tarikatı ile birleşerek ödlekler teşekkülünü meydana getiren tekapeliler için de variddir; bendeniz, ödlekler hizbini kontrol altında ve sefaretlerle dadanmış bir teşekkül olarak telakki ediyorum. Yalnız, tabanın, en masse ve nihai tahlilde herhangi bir ihanete imkân vereceğini bir an dahi aklıma getiremiyorum. Ödlekler Fırkası'nda da refikimiz vardır ve bunlar, nihai tahlilde ihanete, mani olurlar; bendeniz, solumuza itimad eyliyorum.

İngilizlerin bir sözü vardır; "right or wrong, it is my country" derler ve bizim de, "yanlış veya doğru, bizim solumuzdur" dememiz iktiza etmektedir. Doğu Bey Fırkası'nı tenkidini hiç ihmal etmeden, solumuza daha çok itimad etmeye davet ediyorum.

Bendenizinki nihayet bir davettir. Bendeniz, cüret, hoşbin ve şüpheci olma mevzularında bu temmenilerimi kaydederken, bunun, nihai olarak İşçi Fırkası'nın bir meselesi olduğunu biliyorum. Siyaset terbiyesi, bunu bilmeye zorlamaktadır; tezekkür etmek ve karar

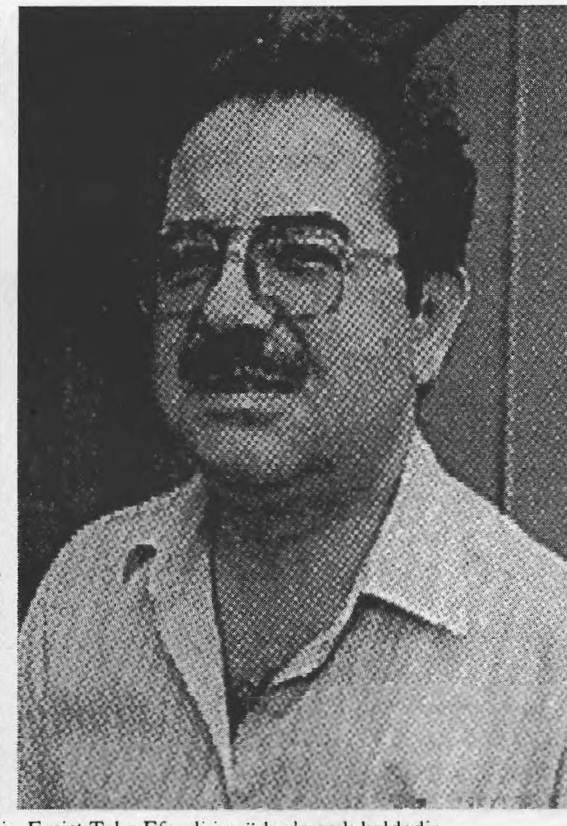

Şirin Ufuk, neharan memur ve leylan ödlektir. Faşist Taha Efendi ise ödep'e aşık haldedir.

vermek, müşarinaleyh fırkaya aittir. Amma, burada hayırhah bir tezekkürün, solumuzun ittihad meselesine müsmir olacağını telakki ediyorum.

Makalemi nihayete erdirmek üzereyim. "Resmî" Fırka mı? Uzun tetebbüye ne hacet; aşikârdır, karilerim; ödlekler partisi, Kemal Paşa Hazretleri'nin "resmî" Komünist Fırkası'ndan beri en "resmî" hizipdir. Amma ki, Kemal Paşa Hazretleri, Düvel-i Muazzama'ya hayli hassas idi, şimdi, düvel-i muazzama yatak odamıza dahi girmiştir. Binnetice, ödlekler hizbinde, "resmîyet" kadar, sefaretler, sefaret katipleri ve tercümanlar müessir rol oynamaktadır. Bir taraftan devletin hiziplere taazzuv etmesi ve diğer yandan sefaret katiplerinin, ödlekler ile izdivaç halinde bulunmaları, ödlekler hizbinin mahiyetini tayin etmede esaslı endikatörler meyanındadır.

Bunu her daim müşahede etmektedir; ödlek kelâmı demek, tereddüt demektir. Bir ödlek, hiçbir zaman net göremez ve daima şaşı veya şehladır; bu sebeple, "ne hazırol ne refahyol" buyurur. Olmazsa "ne darbe ne şeriat"; bu vaziyet, bir ödlekte bir şahsiyettir, babalarının adı sual edilse, "ya ali ya veli" demeleri muhtemeldir. Artık "ya susurluk ya sümsürük" deme haline vasıl oldular. Bu müsbet frazlarda, "ya...ya" ve menfi kelâmda "ne...ne" artık, bir ödleğin lisanına yapışmıştır ve nitekim, en nihayet "ne Şam ne Saddam" vecizesini tevlid etmiştir.(1) Bütün bu şaşı kelâmda, ödlekler hizib binalarının Beyoğlu barları olmasının, tkp ve dev yol'dan miras alınan ideoloçyanın her zaman kararsızlığı ifade etmesinin, eylülist zulmün, insanlarımızda şahsiyet bırakmamasının tesiri vardır. Şahsiyeti en fazla ezilmiş insanlarımız, ödlekler ve İstanbul, Ankara ve İzmir ihade lokallerindedir; ödlekler ile metropol ihade taraftaranı aynıdır. Bunlar barcı, bunlar teşekkül düşmanı, inkilap firarisi, hayatlarının tek gurur devri olan sol mücadelede oldukları günleri şimdi bir kabus görenlerdir ve bunlar şehladırlar; şuur, kelâma intikal etmektedir. Fakat asıl sebep, taban ile devleti ve düvel-i muazzamayı aynı zamanda tatmin etme endişesidir. Ödlek, "ne hazırol" derken, şeriatçıların ve "ne refahyol" derken de tabanın gönlünü feth sevdasındadır. "Ne Saddam" derken, Washington'un "ne Şam" derken tabanını tatmin peşindedir. Ödlek olmak aynı zamanda, pazarlamacı olmaktır. Devyol ihadenin kısm-ı azamisi, eylülist zulm zamanını, pazarlamacı olarak yaşamışlardır; pazarlamacılık, bunlarda, bir şahsiyettir.

Kemal Paşa Hazretleri "Resmî" Fırka mensuplarının maaşlarını kat etmemişti; ödlekler hizbi de aynıdır. Reisleri, inhisar rejiminin şirin evladı, Ufuk Efendi, her ay maaşını devletten almaktadır; hiçbir ödlek, bunun

bir haysiyet meselesi olduğunu idrak edememektedir. Müessislerinden birisi nam-ı diğer "Türk Che Guevara'sı" Mihri Efendi de, İskandinav hükümeti nezdinde bursiyerdir. Amma asıl vaziyet, pek şirin evladımız, Ufuk Efendi'nin vaziyètidir.

Filmi de yapılmıştır; gündüz doktor gece canavardır. Şirin Ufuk da böyledir, gündüzin, yök tedrisatını takip etmekte ve tabib rolünü idame ettimektedir; amma karilerim, Şirin Ufuk'u leyli temaşşa etmelidir, tam bir canavar ödlektir. Şirin Ufuk, neharan memur ve leylan ödlektir.

Devlet, canavar ödlek'ten hayli memnundur. Toplantıları serbesttir; devlet nezdinde, ödep'e kapalı kapı mevcut değildir; devlet memurları bunu gizlememekte, bazan televizyondan da işitlebilmekte, zaptiye ve bazı tarikatların önünde ödlekleri görünce pek hoşnut olmakta "açın açın ödp'e serbest" diye zaptiye anonsları yapmaktadır. Ödleklerin resmî hizip olduğu noktasında tereddüt olmamalıdır.

Tereddüt mü? Devlet'in solumuzdaki tekamülü izleyip rapor etmek üzere, Aydın Doğan'ın hempalarından, albay Türkeş'in en kanlı olduğu zamanda, merkez komitesinde mukim, fevkalade cahil Taha Akyol'u tayin ettiği aşikâr olmuştur. Akyol, Aydın Doğan gazetelerinin birisinde, nihai raporlarından birisini neşretmiştir ve tereddütü olanlar için bu raporu tetkik etmek mecburiyetindeyiz. Taha Akyol, Can Dündar Efendi'nin "yoldaşlar bayramlaşmada" fıkrasını memnuniyetle kaydetmekte ve "ödp'in ramazandaki bir toplantısında isteyene çay servisi yapılmış ama kürsüdeki yetkililer çay içmemişler" misüllü bir ifadeden sonra, uzun uzun bunun ödep tarafından bir "takiye" olmadığını teberrüz ettirmektedir. Faşist Taha Akyol, hayli hoşnuttur.

Doğan Grubu'nda tahrirat katibi faşist Taha Efendi "sol radikalizmin meşru partisi olan ödp" tasvirini de esirgememektedir. Bu faşist efendiye göre "ödp 'inadına sosyalizm' demekle birlikte takiyesiz legal bir partidir. Söylemindeki radikalizm pragmatik'tir; illegal örgütlenmenin terminolojisini bile kullanmaktadır. 'Marksizan' diyebiliriz ama kesinlikle marksist-leninist bir parti değildir"(2) Faşist Efendi, ödep'e aşık haldedir. Bu sebeble ihtimam göstermekte ve ödep'in "derin devletin akılsız bir hışmına" uğramasından endişe etmektedir. Faşistler, Ordu'nun ödep'e husumet duymasından kaygılanıyorlar; ödep'in, sefaret katipleriyle fazla kucak kucağa yaşamasına atıf yapıyorlar. Kim bilir?

Resmî fırkadır, ama, artık üzerinde fazla kalmaya sebep yoktur; bendeniz, ödep'in içtimai ömrünü itmam ettiği kanaatindeyim. Ödep'ten beklenen bir fonksiyon hâlâ durmaktadır ve bu fonksiyon da, hitamına ulaşınca, ödep'in, tamı tamına metropollerde bir ihade şubesi olacağı tekarrur etmiştir. Bu, son fonksiyon ya da misyon, ödep vasıtasıyla hadep'i, meşum ve hain bir istasyona çekmektir.

Bendeniz bunu öteden beri ihsas ettirmekteydim, artık, alenen yazma zamanı gelmiştir. Aydın Doğan nezdinde tahrirat katibi, Faşist Taha Efendi, işaret ettiğim tahriratında, şunları da kaydetmektedir: "Ödp, bugün tavır koymadığı, kınamadığı terör konusunda da bir süre sonra bir karşı tavır almazsa, 'ortak cephe' görüntüsü verdiği Hadep'i buna teşvik etmezse, bu topraklarda siyaset yapmanın gerektirdiği cesamette kitleye ulaşamaz." Aşikâr değil mi? Ödep, hadep'i tümüyle kendisine benzetemezse, önünün kesileceği tehditiyle karşı karşıyadır.

"Tümüyle kendisine benzetemezse" sözünü, şuurla istimal ediyorum; epeyi benzediği muhakkaktır. Hadep, Türkiye cephesinde ya kelâm etmemekte ya da kelâm ettiği müddetçe, ödlek kelâmını tercih etmektedir. Demek, Türkçe kelâmında, hadep de şaşıdır. Ödlek kelâmını tercih etmek, "Resmî" Fırka olmak anlamındadır ve "resmî" fırka mevzu bahis olunca, Türk-Kürt tefriki yoktur.

Faşist Taha Efendi'nin formüle ettiği net misyonun icrasında, Akın Birdal ve Yavuz Önen Efendilere daha büyük gayretler düşmektedir. Bendeniz, bu ikisini, artık sefaret katiplerinin mütemmim cüzü telakki etmekteyim; bu ihade kodamanlarının misyonlarını, memleketimiz menfaatlerine denk kabul edemiyorum. Damat Ferit devrindeki Osmanlı müdiranı türünden, artık sefaretlerin himayesine sığınmış ve ödleklere bağlanarak, hadep'in hamisi rolünü almışlardır. Hami hami üstünedir.

Akın Efendi ve Yavuz Efendi, resmîyeten ödlek müessisi olmakla, hadep misyonu ile vazifelidirler. Amerikan televizyonları da, bu efendileri, sadece, ödlek binalarından hadep binalarına intikal ettiklerinde resmetmektedirler.

"Resmî" Fırka, meselemiz, bundan ibarettir ■

NOTLAR

1-Bu son vecize, isyanı unutmuş münevverden ve sehven ve şehvaten ödlek müessesi, Nail Satılgan'ının da, küçük mikyasta bir kıyımına sebep olmuştur. satlıgan, şu kelâmı buyurmuştur:
" 'Ne darbe ne şeriat' demek doğruydu. İkisinin de yenilmesini istiyorduk ve istiyoruz. 'Ne Şam ne Saddam' ise, solumuzda ne yazık ki hayli yaygın olan kafiye ya da söz oyunu uğruna iceriği feda etmek eğiliminin ürünü değilse yanlış bir siyasal değerlendirmeyi yansıtır." N. Satlıgan, Hadep, Körfez ve Sol, Ülkede Gündem, 23 Şubat 1998.
2- Taha Akyol, Radikaller ve Çoğunluk, Gazete Pazar, 15 Şubat 1998.

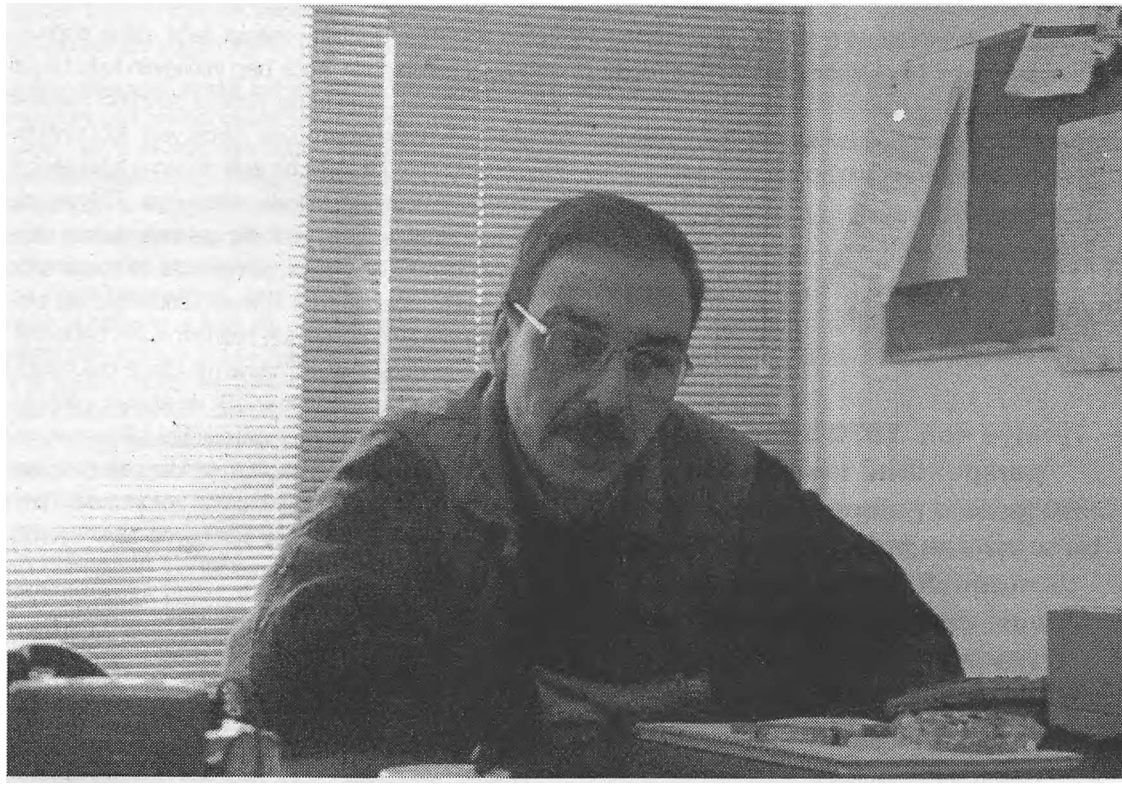

SİP Genel Başkanı Aydemir Güler, toplumun yüzünü sola döndüğünü söylüyor:

"TÜRKİYE SOLU YENİ BİR ADIM ATMALIDIR"

HEPİLERİ: **Sohbetimize, Sosyalist İktidar Partisi (SİP)'nin genel tarihini de içine alan bir noktadan başlamak istiyorum. Öncelikle SİP'in kurulmasının öncesinde bir STP deneyimi var, daha öncesinde bir dergi geleneği var. Adı da üzerinde Gelenek, nasıl bir gelenekten geliniyor?**

AYDEMİR GÜLER: SİP, 1993 yılında kuruldu, '92'de STP vardı, ancak kısa ömürlü oldu. Bir yıla ulaşmadan Anayasa Mahkemesi tarafından Kürt sorunu gerekçesi ise kapatıldı. STP ile SİP arasında bir süreklilik var, onun öncesinde 1986'dan 1992 yılına kadar Gelenek dergisinde kendisini ifade eden bir siyasi bir geçmişi var.

GELENEK ÜZERİNE

Orijinimizi, çıkış noktamızı 1978'e dayandırıyoruz; Tip'ten 1979 yılındaki kopuşa. O günden bugüne şöyle bir farklılaşma var, ama biz bunu bir çelişki olarak görmüyoruz; Tip'te mücadele etmiş olan bugün SİP'te mücadele sürdüren arkadaşlarımızın sayısı çok azdır. Ama biz yine de bu kadro değişimine, kan değişimine karşın kökenimizi Tip olarak tanımlamaya devam ediyoruz. Burada önemli olan Tip adını taşıyan siyasi parti değil, onun da parçası olduğu bir uluslararası geleneği referans göstermektir. Biz geleneksel sol dedik, isterseniz partili sol diyelim, isterseniz komünist hareket ya da uluslararası komünist hareket diyelim, kendi kökenimizi oraya dayandırıyoruz.

– Şimdi bir partili geleneğe, uluslararası komünist hareket geleneğine vurgu yaptınız. Bir de bunun Türkiye yüzü var. Bu noktada eklemek gerekiyor, bizim tarihimiz bir toptancı mantıkla söylemek mümkün, derinlemesine bir

teorik ve örgütsel mirasa çok fazla dayanmıyor. Türkiye soluna toptan egemen olan ve örneğin ikinci Tip deneyimini de önceleyen bir Tip deneyimi daha var. Solun içerisinde onu bir yüzeysel hareketliliğe, bir derinlemesi teorik mirasa oturup oturmadığı konusunda bazı saptamalar yapmamız gerektiğini düşünüyoruz.

– Aslında bazı isimler bizim geleceğimizi iyi simgeliyor. İkinci Tip ile birinci Tip'i ayırmak lazım, bu doğru. Birinci Tip bir tanıma sahipti, "tanım" parti açısından programla başlar. Birinci Tip program tanımının içine sığmayan kimi dinamikler üretti. Bu dinamikler geri ta-

Türkiye solu 1970'lerde iktidar perspektifini taşıyamadı. 1980'lerde o geleneği üretmekten, bu arayıştan bütünüyle vazgeçti, üretemedi. Ama asıl bir yeni döneme açılmak için asıl ihtiyacı duyacağı alanda darbe yedi. Türkiye solu ideolojik alanda darbe yedi.

nımı, kabuğu çatlattı. İkinci Tip bence tam tersini yaşadı, sosyalist devrimci bir programı vardı, uluslararası marksist gelenekle bağları birinci Tip'e göre çok daha sağlam kurulmuştu. Ama bu Tükiye solunun o güne kadar gördüğü en ileri, en anlamlı tanımlamanın içi doldurulamadı.

– Böyle bir geçmiş üzerine şu anda kendiniz için saptadığınız milad nasıl bir buluşma oldu? Sizi SİP'le nasıl taşıdı?

–1978'te Tip'in yaşadığı tam bir çözülme değil, Tip içindeki en ileri tanıma, Türkiye solunun o güne kadar gördüğü en ileri tanımlara sahip çıkan unsurları dışarı kustu. 1979-80 döneminde Sosyalist İktidar adlı bir dergi çıkıyor, biliyorsunuz. İkinci Tip'in de 1970'lerde Türkiye solunda açmazı aynı ve iktidar perspektifi dediğimiz başlıkla açıklanabilir. İktidar perspektifini 1970'li yıllarda Türkiye solu üretemedi, üretebildiği bu perspektifin içerildiği programlara da sahip çıkamadı, taşıyamadı. Sosyalist İktidar bu anlamda iyi bir isim. Biz uzun süre Sosyalist İktidar ismini koruduk. Bence Gelenek adı da çok yerinde bir seçim oldu. Tam da hem dünyada hem Türkiye'de uluslararası komünist hareketin aşağı yukarı bütün değerlerinin sorgulanması gerektiğinin iddia edildiği, köprülerin altında çok suların aktığının söylendiği, bütünüyle yeni bir kimlik arayışının olduğu bir dönemde geleneğin var olduğunu iddia ettik. Türkiye solu 1970'lerde iktidar perspektifini taşıyamadı. 1980'lerde o geleneği üretmekten, bu arayıştan bütünüyle vazgeçti, üretemedi ve inkarcı oldu. Yalnızca 12 Eylül yenilgisi değil, daha doğrusu 12 Eylül yenilgisi denilince hep yenilginin fiziki boyutları anlaşılıyor; 12 Eylül'de Türkiye devrimci hareketi şehitler verdi, örgütler büyük darbe yedi, işçi sınıfı örgütsüzleştirildi. Ama asıl bir yeni döneme açılmak için asıl ihtiyacı duyacağı alanda darbe yedi. Türkiye solu ideolojik alanda darbe yedi. Biz gelenek derken uluslararası hareketin belli bir zamanında ve mekanında bir defalığına üretilmiş bir külliyatı Türkiye'ye, işçi sınıfına, Türkiye soluna yeniden hatırlatmaktan bahsetmiyorduk. Biz dünyanın ve Türkiye'nin içinde bulunduğu dönemde yapacağımız ideolojik ve siyasal çıkışı bir geleneğe dayandırmamız gerektiğini biliyorduk, bu anlamdaydı bizim gelenekçiliğimiz. Her yeni çıkış, her zaman kendisine bir miras bulmak zorundadır. Türkiye bu açıdan çok fazla şey sunmuyor, sunmuyordu. Ama bizim açımızdan geleneksel sol dediğimiz, Tip kökeni dediğimiz olgu, Tip'in sosyalist devrim programı, uluslararası komünist hareketin leninist ilkeleri, sosyalist sistemin 20. yüzyıldaki kazanımları, bunlar yeterli bir çerçeveyi, bir başlangıç çerçevesini oluşturuyordu.

– O halde, SİP kendisini Tip'in doğrudan mirasçısı olarak mı görüyor?

– SİP bugün solun önemli bir unsuru haline geldi, solda başka önemli ağırlıklar taşıyan unsurlar da var. Metodolojik bir ayrımdan bahsetmek yerinde olabilir. SİP, 1980 öncesinde var olan herhangi bir çizginin doğrudan evrimi ya da doğrudan mirasçısı olarak ortaya çıkmadı. Birincisi geçmiş değerler silsilesiyle or-

Bizim üzerimizdeki gelenek, sırtımızda bir yük, bir kambur değil. Biz bu geleneğin bütünsel çerçevesini sahiplenmekle birlikte onun içinde ayrıştırıcı olmak durumundayız.

ganik sağlam bağları vardı, ama bu bir devamlılık anlamına gelmedi. İkincisi, kadro kaynakları anlamında Türkiye solunda kendisini yenileyebilen, belki biraz iddialı gelebilir, tek hareket olduk. Bu yenilenmeyi deneyen başka siyasi hareketler de oldu, ama o siyasi hareketler galiba bir yeni doğuşun, yeni açılımın mutlaka güçlü bir gelenekle bağlantılı olması gerektiğini ihmal ettiler, miladı kendileriyle başlatmak istediler ve uzun ömürlü olamadılar.

Zaten tam da 1980'lerde bir siyasi hareketin kendisini

yeniden biçimlendirirken kaçınması gereken şey miladı kendisinden başlatmaktı.

– Yakın dönemdeki siyasal tarihimizde, sadece soldan söz etmiyorum, belli birtakım çıkışlar var. Bir ittihatçı gelenek var. Bundan sonra 49 ruhu diye bugün hala merkez sağ diye kendilerini adlandıran bir Demokrat Parti geleneği var, bir de Türkiye tarihine damgasını vurmuş birinci Tip geleneği var. Bunlar üzerine inşaa edecek olursak 1960'larda solun kendi cephesini açması bir anlamda mevcut rejim şemsiyesinin dışına doğru kayması var. Bazı hareketler için 1971 çok önemli bir mücadeleyi ifade ediyor. Ayrıca bizim kısa dönem tarihimizdeki evrimde Avrupa marksizmi ve Sovyet marksizmi ve bunların iktidar perspektifimiz üzerindeki menfi etkilerinden, bahsetmemiz mümkün. Bütün bu kendi iç tarihimizde de, dünya sosyalist hareketi tarihinde de kısır da olsa bir çelişki ya da çatışma var. Sosyalist hareketin tarihi 1917'den sonra yükselmeye ve hemen onun ardından da geriye çekilmeye başlıyor. Bunun olumsuz etkileri üzerine bir gelenek inşa edilmiş oluyor. Örgüt tipolojileri, insan tipolojileri bununla ortaya çıkmaya başlıyor ve bu, Türkiye aydın hareketini de çok farklı biçimde etkileniyor. Mesela demokratlık, barışçılık kavramları. Peki geleneksel sol nasıl bir değerlendirmeyle bunları aşmaya muktedir olabilir?

– Aslında örnek verdiğiniz iki kategori, demokrasi ve barışçılık kategorisi, benim sol gelenek dediğim olgu, eninde sonunda, Sovyet Marksizmi diye de tarif edilebilir, 20. yüzyıldaki biçimleniş itibariyle böyle bir denklik var. Yukarıda iktidar perspektifinin geleneksel sol ile doğrudan bağlantısı olduğunu da söylemiş oldum. Ama, söylediklerinize katılıyorum. Geleneksel sol aynı zamanda, demokrasi, barış gibi kategorilerle, bu iktidar perspektifinin altını oyan ögelere de sahip. Açıkçası ne iktidar perspektifi boyutu ne de onun altını oyan başka kategoriler, kavramlar yirminci yüzyıldaki Sovyet deneyimi ya da geleneksel sosyalist iktidar deneyimleri ile başlayıp bitmiyor, onun öncesi de var. Manifesto'nun 150. yılındayız. Manifesto bu açıdan burjuva devrimine ve burjuva demokrasisine mesafesi itibariyle tartışılmayı hak eden bir çalışmadır. Ondan sonrasında uluslararası hareketin adı bir dönem sosyal demokrasi olmuştur. Bu tam da sosyalizm ile demokrasinin tuhaf çiftleştirilmesidir. Yakışıksız bir adlandırmadır. Dolayısıyla iktidar perspektifinin altını çizen hem de onun altını oyan yaklaşımlar marksist hareketin bütün tarihi boyunca içiçe oldular.

Bizim için daha önemli olan daha yakıcı olan, kaçınılmaz olarak yakın tarihte yaşanan deneyimlerdir. Reel sosyalizmde neyiminde "dengeleyici" unsurun vardır. Bunu Sovyet deneyimini aklamak adına yapmıyorum, aklamaya ihtiyacı olduğunu düşünmüyorum, çünkü yeterince aklayanı var. Sovyetler Birliği, sosyalist sistem, uluslararası ilişkilerde ve kendi ayağını bastığı topraklarda hem oldukça güçlüydü, hem de belki bu gücünden daha fazla bir güvene, abartılı bir özgüvene sahipti. Bence, uluslararası sosyalist hareket bu abartılı güvenle, barış ve demokrasi meselelerini 20. yüzyıl marksizminin içine fazla kalın damarlı olarak monte etti. Bir sakıncası var mıydı? Şimdi emperyalizmi ayağına sürekli taş koyan, uluslararası politikada Sovyet çizgisiyle örtüşen geniş bir barış hareketinin, işçi sınıfının genel çıkarlarıyla uyumsuzluğu 1960-70'lerde yoktu.

– Gelenek kavramına dönersek, mirası sahiplenmekte bir ölçü sorunu ortaya koyuyorsunuz sanıyorum.

– Şimdi şunu söylemek mümkündür, geçmişe bakılır ve geçmiş kıyasıya eleştirilir. Kıyasıya eleştirmek her zaman doğrudur ve yapılması gereklidir. Ama eleştiri,

Türkiye'de iktidarı düşünen bir sosyalist hareket, Türkiye'deki geçmiş iktidar çıkışlarını, Türkiye toplumunu dönüştürmeye yönelik atılımları önüne sermeli, bu deneyimleri kendi deneyimleri olarak kayıtlarına, hafızasına geçirmelidir.

elde tutacak bir nokta bile bırakmayabilir. Ben 1917 Ekim Devrimi devrimcilerinin pratiğinin çok aydınlatıcı olduğunu düşünüyorum. Bolşevikler, bir iktidar dayanağına canlı bir tarihsel kanıta sahip olmadıkları halde uluslararası düzeyde de, kendi ölçeklerinde de çok iddialı oldular, ancak kendilerini yeni, yepyeni bir akım, bir yeniden doğuş olarak tanımlamadılar. Bir gelenekle tanımladılar. Ancak geliştirdikleri iddianın tarihsel olarak kanıtlanmasıyla yeni bir sayfa açtıklarını ilan ettiler. Bence böyle olması lazım.

Bizim üzerimizdeki gelenek, sırtımızda bir yük, bir kambur değil. Biz bu geleneğin bütünsel çerçevesini sahiplenmekle birlikte onun içinde ayrıştırıcı olmak durumundayız.

– Bir önceki soruda önemli bir nokta daha vardı, bizim kendi geleneğimize ait köşe taşları da var. Yani bir Mustafa Suphi olayı, Tkp'nin kurulması, onun arkasından uzunca bir süre, diyelim ki bir karanlık dönem, uzun bir ara verme dönemi. Fakat '50'li yılların ortasından çok fazla sosyalist renk taşımasa da daha demokrat nitelikli bir mücadele başlamasına işaret eden bir dönem. Ben bu geleneksel çizgide bizim mücadele geleneğimizin ya da bizim tarihimizden gelen yönlerin ya da noktaların nasıl değelendirileceği konusunda bir vurgu yapmaya çalıştım. Çok ciddi bir aydın mücadele geleneği var Türkiye'de, bunu Osmanlılar'a kadar uzatabiliriz. Genel bir yaklaşım var solumuzda; bu mücadele tarihini biraz

es geçer boyutta. Mesela bir Yön deneyimi var. Bir '60 deneyimi var, bugün kısmen farklı cereyanlarda üzerimize de gelse yaklaşık olarak hem cumhuriyetin kuruluş yıllarına tekabül eden bir siyasal atmosfer. Hem de bu '60'lı yılların başlarında, ortalarında cereyan eden siyasal atmosfer, yaklaşık olarak söz konusu. Biraz karmaşık oluyor ama, ben bir yere doğru çekmeye çalışıyorum. Daha Türkiye ile bölgeye değin konulara doğru çekmeye çalışıyorum.

– Evet, çok doğru. Şimdi Türkiye'de aydın ya da aydın adayları arasındaki muteber mevzular şöyle bir sıralandı mı, bence olması gerekenin çok uzağında bir tablo ortaya çıkıyor. Aktarılmış tartışma başlıkları Türkiye'nin ilerici aydını açısından kendi toprağıyla, kendi bölgesiyle ilgili başlıkları hep ezdi geçti. Şimdi ortada bir tuhaflık var. Şimdi sol Türkiye'de kendisini yeniden kurarken, tarihinde çok fazla kesintiyle beraber kuruyor. Sürekliliğin olmadığı, kesintilerin baskın olduğu bir tablonun, bir geçmişin bence büyük bir maliyeti var; bir siyasi çizgi doğduktan sonra, bu topraklardaki geçmiş siyasi çizgilerle, akımlarla, ideolojik birikimle, kültürel birikimle bir hesaplaşma yapmak ve kendi kimlik kartını yeniden yazmak durumundadır. Şimdi kesintiler aslında Türkiye solunun kimliğine ilişkin kesintiler. '60'lar kritik, çünkü bir süreklilikten, kısmen bir süreklilikten söz edeceksek, '60'larda yazılmaya başlanan tarihin bir köşe taşı oluşturduğunu düşünmek lazım.

İKTİDAR İÇİN...

1960'larda Türkiye solu, daha önce olmadığı kadar Türkiyeli'dir. Bir başka faktörün daha tellafuz edilebileceğini düşünüyorum. O da iktidar perspektifidir. İktidarı düşünen herhalde en fazla kendi yaşadığı toprağı düşünmek durumundadır. O toprağın dinamiklerini düşünmek durumundadır.

Şimdi bu muhasebedeki parçalılık, kesintiler ve ortaya çıkan eklektik tablo, bence şunu da getiriyor; Türkiye'de iktidarı düşünen bir sosyalist hareket, Türkiye'deki geçmiş iktidar çıkışlarını, Türkiye toplumunu dönüştürmeye yönelik atılımları önüne sermeli, bu deneyimleri kendi deneyimleri olarak kayıtlarına, hafızasına geçirmelidir.

'70'lerde giderek militanlaşan devrimci mücadele biçimlerini benimseyen hareket, aynı zamanda, bu geçmiş referanslarıyla bağlantısını kopartan, onları unutan bir hareketlilik, öyle ki bence Türkiye solunun kemalizmle hesaplaşma meselesi diye bir mesele tarihinde olmuştur ama bu meselenin '70'lerde iktidarı düşünmekten, iktidarı algılamaktan uzaklaştıracak kadar gecikerek yaşanması bir başka çelişkidir. Öyle bir şey ki, Türkiye solunun devrimci damarları Türkiye'nin geçmiş aydın birikiminden, iktidar mücadelesinin, dönüştürücü birikimlerinden o kadar uzaklaştılar ki, '60'larda o Türkiye siyasal tablosunu yeniden yazan, ilericilik-gericilik tablosunu ters yüz eden kimi çıkışlar, örneğin İdris Küçükömer'in çıkışı, sol açısından uzun bir süre tartışma başlığı olarak varlığını korudu, bugün de konuşuyor, Türkiye solu uzun bir ilericilik-gericilik cepheleşmesi, böyle bir toplumsal hafıza ve algı varken, bu da bir realite iken, spekülasyon, illüzyon değilken, kalkıyor bugün içinde bulunduğumuz dönem-

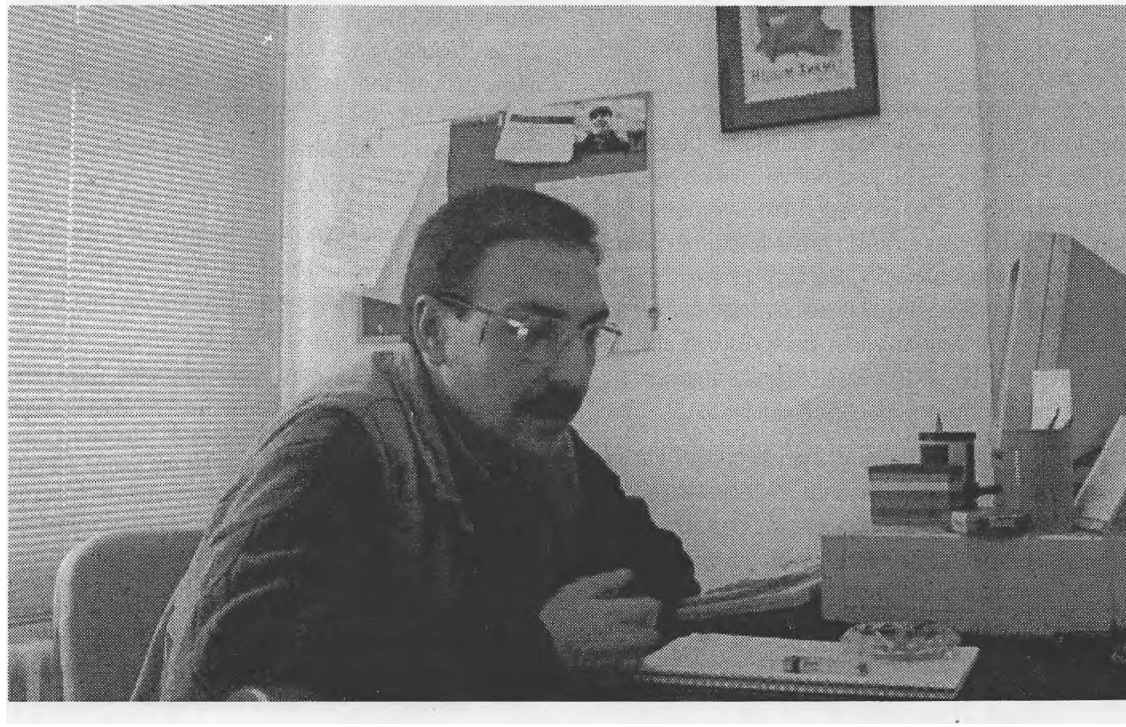

lerde islamcı hareketlerin sivil toplum kapsamına girip girmeyeceğini tartışıyor.

– Şu ana kadar sol tarihimiz üzerinde durduk. Geçmişe baktığımızda özellikle altmışlı yıllar, bütün sol içi tartışmalara rağmen, bir analiz yapma çabası vardı. Son yirmi senede, belki de, terk ettiğimiz anti-faşist direniş geleneğinin etkileri sonucu, biz, düzenin analizi üzerine çok fazla kafa yormadık. İkincisi de; karşı komuta merkezlerini izleyemez duruma düştük. Bizim Toplumsal Kurtuluş'ta ortaya attığımız, Foreign Affairs'de çıkan "düşük yoğunluklu çatışma stratejisi" gibi bir örnek, karşı tarafın komuta merkezlerinin fikir jimnastiği üzerinden realize etmeye çalıştıkları bir takım tezler. Çok somut olduğu için söylüyorum bunu. Entellektüel alandaki üretimi, başka bir tabirle söyleyecek olursak, aydın kazanının kaynatılması, kültür alanında, sanat, edebiyat, müzik hatta bilimin değişik alanlarında özellikle felsefede ve tarih alanında çok kısır, hatta hemen hemen hiç üretimsiz bir dönemdeyiz. Yeni söyleyişiyle, yeni tercüme odaları ortaya çıkmaya başlıyor. İşte bu da sivil toplumculuğun teorik arka planının örülmesi benzeri bir faaliyet değil mi? Ancak ben, bütün bu söylediklerimden sonra şu noktaya gelmek istiyorum, nasıl bir üretim alanı. Gözleyemediğimiz, analiz edemediğimiz, çelişkilerin en yoğun ve çeşitli olduğu bir bölgede yaşamamıza rağmen, böyle bir eksikliği taşıyan sol, nasıl bir kurucu irade haline gelecek? Şimdi bir sıkıntı olduğu, bizim de içinde bulunduğumuz reel politikada bir sıkıntı olduğu gözleniyor. Çok ciddi olarak bir kurucu irade boşluğu var. Karşı tarafı gözlemlemeyi bıraktık, entellektüel üretimimiz giderek en aza indi, çok ciddi bir Kürt hareketi var, ben bunları da ortaya atıyorum. Üzerinde rahatça dolaşabileceğimiz bir labirent.

– Ben tabloyu bu kadar acımasızlaştırmayalım diye frene basayım. Türkiye solu, siyasi mücadelesinin en büyük hatasını yaptı ve yenildi. Yenilgi süreci ne zaman başladı, belki '60'larda. O Türkiyelileşen, bunu milliyetçi bir çerçevede de değil, Türkiye toplumunda emekçilerin vicdanı olan, Türkiye toplumunun dinamikleriyle bütünleşen bir Türkiye solu. Bu niteliğini kaybetmesi, yenilgi sürecini başlatmıştır. '70'lerde bu toparlanamadı. Esas yenilgi de 12 Eylül darbesidir, onu izleyen süreçtir. Şimdi Türkiye solu yenilgiden sonra hafızasını kaybetmiştir. Bu negatif tablonun düzeltileceği bir momenti Türkiye solu bir kez daha kaçırdı. Üç hatta dört kanaldan, 12 Eylül kuşatması kırılmaya çalışıldı '80'li yıllarda. Birincisi, aydın hareketiydi. Türkiye'nin '80'lerde ki aydını bence bugün olduğu gibi, tuhaf ve fuzuli olarak niteleyebileceğimiz tartışmalarla değil, Türkiye ile ilgilenen bir aydın hareketiydi. Olmadı. Bundan kısmen ayırabileceğimiz ama yine aydın camiasına hitab ettiği, o kapsama girdiği için, bir öğrenci gençlik hareketi çıktı. '80'li yılların ortalarında o da bir noktaya kadar gitti ve tıkandı. Çünkü, gerek aydın hareketinin, gerekse gençlik hareketinin, kendilerine has bir dünyaları olamaz, başka bir dünyanın fonksiyonu olarak iş görebilirler. Bir diğer dinamik, 12 Eylül kuşatmasını kıran işçi dinamiğiydi. O da '90'ların başı itibariyle bir duvara geldi çarptı, tıkandı. Dördüncüsü, kısmi tıkanıklıklar yaşamakla birlikte, inişli çıkışlı bir pratik çizmekle birlikte Kürt hareketidir. Bu dört başlık birbirinden ayrı, özerk başlıklar olarak varoldu. Tıkanma ve tükenmelerin, sonuç alınamamasının nedeni, bu dinamiklerin bir ortak zeminde bir araya gelip buluşamamalarıdır. '60'ların sonunda başlayan bir büyük yenilgi sürecinin kendi içinde irili ufaklı başka mevzi savaşlar da var kaybedilen. Onlardan bir tanesi de '80'lerin ikinci yarısı '90'ların başı. Bildiğimiz başka bir şey daha var. Eğer bunalıma devrimci çözüm üretilemiyorsa karşı devrimci bir çözüm ürer. Türkiye'de bir dizi sosyalistin zamanında yaptığı uyarı ve analizleri doğrulayan bir resmi tarih yazımı var bugünlerde. Karşı koyacağı düşman listesini belli önceliklere göre vurur. '90'lardaki karşı devrimin önceliği de esas olarak Kürt hareketidir. Kürt hareketi bu karşı devrimle birlikte nihai bir yenilgiye uğramadı ama, çok kritik, çok önemli bir sıçrama tahtası budandı. Kürt hareketi bu topraklarda, bölgede, bu bölgenin emekçilerine bir gelecek, bir kurtuluş taahüdünde bulunamaz hale geldi. Kürt hareketi olarak tanımlanmaya devam etmesi bu kadar yoldan sonra, bu açmazı yeterince ifade ediyor bence. En fazla Kürt

Aslında çok genel bir düzeyde de Türkiye solunda bu dönemin karşı tarafın sağlıklı tahliline dair ciddi bir açıklama bugüne kadar göremedim. Türkiye solu, nerede duracağını, nerede konumlanacağını tayin etmekte güçlük çekti. Genel olarak sol, '90'lı yıllarda yaşanan karşı devrimci yapılanmayı çok fazla algılayamadı.

hareketinin ideolojik mücadele departmanına yansıyor. Onun da örgütsel formu açık partilerdir. Açık partilerin yapısında, sergiledikleri ve aşamadıkları bozukluklarda yansıyor. Bu '90'lardaki karşı devrim, diğer dinamiklere, Kürt hareketine vurduğu şiddette vurma ihtiyacı duymadı. Türkiye sosyalist hareketi '90'lara, vurulmayı çok da hak etmeyen bir güç olarak aktarıldı. Gelinen nokta itibariyle çok açıkça söylemek lazım; Kürt hareketi ideolojik alanda, başka alanlarda

gösterdiği üretkenliği bu alanda ortaya koyamadı. Ben faturayı, yalnızca, Kürt hareketine biçiyor değilim. Ama fatura Kürt hareketine çıkartılacağı kadar, onu yalnız bırakan sosyalist harekete de çıkartılmak zorunda.

Yine de bugün geldiğimiz noktanın çok umutsuz, çok karanlık bir nokta olduğunu hiç düşünmüyorum. Türkiye'de geçtiğimiz yıl itibariyle bir karşı devrimci yapılanma döneminin kapandığını düşünüyorum. Türkiye'de bugün karşı devrim dönemi kapandı. Bundan sonrası Türkiye toplumunun yüzünü en genel haliyle bir ilerici arayışa döneceği dönem olacaktır.Ben bu döneme sosyalist hareketin, iyi bir birikilme girdiğine inanıyorum. Bir daha '80'lerin ikinci yarısındaki, farklı kanalların, farklı odalarda bulunmasına izin vermeyecek bir birikimdir bu.

RESTORASYON VE SOL

– Bu son söylediğiniz noktadan devam edelim isterseniz, Türkiye'deki rejimin bir dönemece girdiğini ifade ettiniz. Aslında bu, kısmen üstü açılmamış restorasyon saptamasını da getiriyor. Çok fazla teorik boyutlanıyla ele alındı mı, onu bilmiyorum, ama, hala bir kapalılık var. Rejimin gelişmesi açısından da rejimin aldığı son dönemeç açısından da önemli bir tahlil bizce. İsterseniz oradan devam edelim. Bu yeni dönemecin sola imkanlar sağladığını söylüyorsunuz ki, katılıyoruz. Tam bu noktada istersen şu restorasyon ve genel olarak sol hareketimizin yönelimi konusuna da girebiliriz. Sol hareketteki bu kadar parçalılığı devrimci birlik potasına çekebilecek miyiz? Kürt hareketini ve bölge dinamiklerini gözardı etmeden, restorasyonun arka planına ve sol sosyalist hareket konusuna girdiğimizde neler söyleyebiliriz?

– İzleyebildiğim kadarıyla Türkiye solunda, bizim yayınlarımızda ve Hepileri dergisinde restorasyona iliş-

Bugün burjuva restorasyon programının demokrasi maddesi, gerçekte olmayan bir maddedir. Gerçekte olabilecek olan gericiliğin son dönemde ulaştığı hedefleri geri alan, daha dar sınırlar tarif etmesidir. Türkiye solunun bu aşamadaki misyonu da, gericiliğin bir daha kolay kolay çıkamayacağı koşullara itilmesi olmalıdır.

kin bir tanımlama çabası var. Aslında çok genel bir düzeyde de SİP'in ve Hepileri'nin restorasyon başlığı altında yaptığı analizler aşağı yukarı aynı yöne bakıyor. Bu çizgilerin dışında Türkiye solunda bu dönemin karşı tarafın sağlıklı tahliline dair ciddi bir açıklama bugüne kadar göremedim. Türkiye solu, nerede duracağını, nerede konumlanacağını tayin etmekte güçlük çekti. Genel olarak sol, '90'lı yıllarda yaşanan karşı devrimci yapılanmayı çok fazla algılayamadı. Burjuva devlet vardı, bir diktatörlük vardı. O zaten her zaman baskıcıydı, her zaman bastırırdı ve bazı dönemlerde daha fazla, bazı dönemlerde daha az saldırdı. Dönem, bu yüzeysellikte algılandı. Belki Türkiye solu, bu saldırganlığın, egemen sınıfın saldırganlığının ana muhatabı değildi. Ana muhatap esas olarak Kürt hareketiydi. Belki bunun da bir katkısı var. Bu yüzeysel kavrayışta esas olarak Türk solu '60'ların sonunda girdiği yenilgi treninde siyasal aklını çok fazla yitirdi.

– Karşı tarafta nasıl bir manzara görünüyor?

Türkiye'de düzen, 12 Eylül sonrası, kendisini yeniden tarif etme çabasına girdi. Türkiye burjuvazisi bir dönem, Türkiye'ye eşik atlattıracağına samimi olarak inandı. Türkiye eşit kapitalistlerden bir tanesi olacaktı. Türkiye burjuvazisi bu hayale inanmadan önce Türkiye'de sınıf mücadelesini bir daha dirilemeycek ölçüde tükettiğine bu işi başarıyla kapattığına inandı. Türkiye kapitalizmi bence yapısal olarak şöyle bir çelişkiyi taşıyor. Türkiye kapitalizmi büyük projeler söz konusu olduğunda başarısızlığa mahkum. Bunun tarihsel nedenleri var. Türkiye tarihen dünya kapitalizminin zayıf halkasıdır, bu niteliği de öyle değişecek bir şey değildir. Bu aynı zamanda bizim iddiamızdır. Değişmeyecek ve biz bu ülkede devrim yapacağız.

Türkiye kapitalizmi büyük projeler konusunda son derece beceriksiz ve başarısız, ama, günün idaresi konusunda büyük bir siyasal yeteneğe sahip, bir manipülasyon yeteneğine sahip. Belki de zayıf halkanın burjuvazileri böyle oluyor. '90'ların karşı devrimci yapılanması bu haliyle bir kriz politikasıydı. Ortaya bir evre sonrasında başka bir problem çıkmaya başladı. Türkiye kapitalizminin krizden kalıcı bir şekilde çıkması, çıkartılması sağlanmadıkça, devrimci taktiğin olmadığı bir evrede karşı devrimci bir yapılanma başlı başına çelişkidir. Karşı devrimci dönem ona karşı mücadele edenlerin başarısıyla değil. Türkiye kapitalizmi bu yükü taşıyamadığı için son noktasına geldi.

Genel hatlarıyla içinde bulunduğumuz, restorasyon diye adlandırdığımız dönem budur.

– Restorasyon konusunda, bazı eleştiriler var. Örneğin; yeni bir düzene geçilmesi anlamında restorasyon kelimesinin kullanılması gerektiği gibi. Türkiye'de böyle bir düzen mi var, yoksa restorasyon kendi içinde taşıdığı anlam itibariyle, bir

kendisini yeniden yapılandırma, uçlara doğru giden kendi denetiminden kısmen uzaklaşmaya başlayan güçleri sınırlandırma çabası mı çıkıyor?

– Restorasyon deyince somut neler oldu, neler olacak. Türkiye yüzünü nereye döndü? Türkiye'de söz konusu dönemde, 1990'larda sosyal demokrasi ile faşist hareket arasında bile fark kalmadı. Hepsi çok fazla merkeze çekildi, hepsi çok fazla gericileşti. Giderek bu siyasi yelpazenin değişik kanatları, toplumsal, ideolojik yönleri fonksiyonlarını göremez hale geldiler. Devrim tehdidi karşısında düzenin kendisini bu denli merkeze çekmesi, tek bir noktada yoğunlaşması makuldür. Düzen böyle bir refleks gösterir, ortada bir devrim tehdidi yoksa ne işe yarayacaktır bu refleksi. Yapılanma, düzenin olsa olsa dengelerini, kendi işleyişini bozar hale gelir.Türkiye'de restorasyoncular, "Bu düzeni yeniden yapılandıralım" dediklerinde açılan kanallardan sol dinamikler de akmaya başlayacak güçlü bir şekilde.

Şeriatçı hareket düzenin merkezine kadar çekildi. Şimdi bunun budanması lazım, işte budanıyor. Türkiye'de kapitalizmin ideolojik dayanaklarından bir tanesi de dini ideolojidir. Bundan bir geri dönüşü olmaz. Türkiye kapitalizminin şeriatçı harekete yönelik temizleme operasyonu. Türkiye kapitalist düzeninin ideolojik dayanaklarından bir tanesinin budanması anlamına gelmeyecek ama sol açısından bir imkan kasenlikle doğmuştur. Bir diğer karşı devrimci hareket, faşist hareket. Milliyetçi ideoloji yine Türkiye kapitalizminin çok önemli ayaklarından birisidir. Şu anda böyle net bir karar var: Faşist hareket, siyasetin merkezi süreçlerinde sahip olduğu ağırlıktan sökülüp atılıyor. Faşist hareket bu memlekette prestij kaybedecek, başaşağı gidiyor. Bu süreci başkalarına bırakmayacağız, sosyalist hareketin devreye girmesi halinde faşist harekete faşistliğini yaptırmayarak geri mevzilere tekrar atabiliriz.

– İlericigençliğimizin, üniversitelerde yaşanan gerici kalkışmanın destekçizsi konumuna düşmesi nasıl açımlanabilir? Sadece bir yanşıl karar mı diyeceğiz?

– üniversitelerde '80'lerin devrimci yükselişi sonrasında yaprak kımıldamayan bir dönem yaşanıyor ve yeni bir gençlik hareketi kimliği oturtulmaya çalışıldı. Bu kimlik ise liberter, daha geleneksel ifadelere başvurursak ve anarşizan kapitalist dönemde mevcut sömürü ilişkileriyle değil, genel olarak düzenle derdi olduğunu tarif eden bir politikleşmeyi değil, depolitizasyonu, yaprak kımıldamayan havayı veri alan bir kimlikti. Bu kimlik örgütlü mücadele ile çabuk kırıldı. O da liberter gençlik hareketinin çizdiği havuz ani bir politizasyonla sosyalist öğrenci kimliğinin toplumsal hafızaya kazınmasıyla çok çabuk kırıldı. Ondan sonra klasik siyasi standartlara geri dönmeye başladık. Devrimci demokrat öğrenci hareketleri çıkmaya başladı. Yani örgütler ortaya çıkmaya başladı. Liberterler apolitik liberterlerle değil, politik bir liberalizme dönüşmeye başladılar. Sonuçta bu kendiliğinden binr süreç değil, örgütlü, bugünden yarına ne yapaçcağını bilen bir zemine oturuyor. Bu düzenin eğer komuta merkezleri varsa, bizim de komuta merkezlerimiz olmak zorunda. Bu tabloyu önümüzü koyarız, hangi noktadan ne yönde ve şiddette bir vuruş yapacağımızı saptarız ve sonuç da alırız. Öğrenci hareketinde bir dönem sonuç alındı. Kalıcı bir sonuç mu, hiçbir müdahale kalıcı bir sonuç vermez, eğer arkası gelmez. Örneğin geçtiğimiz hafta içerisinde bambaşka bir ikili tehditle karşı karşıya bu Türkiye ilericiliği.

Bir tanesi genel olarak üniversite gençlik hareketinin ilericilik çehresinden kopartılıp alınmasıdır. Kamuoyunda bu türban eylemleri tam da bir karşı devrimci savdan başka bir anlam taşımıyorken, öğrenci hareketleri diye sunuluyor, ortada böyle bir tehdit var. İkincisi sol kendi kimliğini bu çerçevede yitirmekte, böyle bir tehitle karşı karşıya. Gereci bir öğrenci hareketinin içindeki anlamsız çelişkili bir renk olmak gibi bir tehlikeyle karşı karşıya, bence bu da kesilir. Bu önü alınmayacak bir şey değil, yalnız ayağımızı bastığımız zeminde Türk solunda başka fetişler var, onlarla da biraz uğraşmamız lazım. Türkiye solunda zannediliyorki, politika nicelikle, kitlelerle, verili güçlerle yapılır.

Gerıci bir öğrenci hareketinin içindeki anlamsız çelişkili bir renk olmak gibi bir tehlikeyle karşı karşıya. Bu önü alınamayacak bir durum değil. Ayağımızı bastığımız zeminde Türkiye solunda başka fetişler var, onlarla da biraz uğraşmamız lazım. Zannediliyor ki, Türkiye solunda politika nicelikle yapılır, kitlelerle yapılır, verili güçlerle yapılır. Şimdi burada bir tuhaflık var. Politikanın en önemli öğesi, herhalde, kimlik ve irade olmak zorunda. Bunların örgütlü bir zeminde ifade edilmeleri lazım. Politika böyle başlar. Eğer politikada mevcut verili güç dengelerini alacak olursak, bunun adı politika olmaz. Politika bir şeyleri değiştirmektir. Mevcut durumu tam tamına yansıtacak mevcut güç dengelerine tabi olacaksa, ortada politik irade yoktur. Şimdi gericilik güçlüdür ve gericilik elini sallasa, sokaklara binlerce insanını döker. Hal böyle diye, Türkiye solunun, politika üreteyim diye baktığı yerde, gerici kalabalıklara sığınması politika yapmak anlamına gelmez. İradenin ve kimliğin terk edilmesi anlamına gelir.

DEVRİMCİ BİRLİK

Bütün bunları toparlarsak, restorasyonun bir burjuva programı var, bu programı kendini bilmez bir program olarak görüyorum. Türkiye'de düzenin, böyle Batı tipi sınıf mücadelesinin dingin olduğu koşulları veri alan demokrasi yapılanmasına geçilmesi sözkonusu olmayacak. Bugün burjuva restorasyon programının demokrasi maddesi, gerçekte olmayan bir maddedir. Gerçekte olabilecek olan gericiliğin son dönemde

ulaştığı hedefleri geri alarak, daha dar sınırlar tarif etmesidir. Türkiye solunun bu aşamadaki misyonu da, gericiliğin bir daha kolay kolay çıkamayacağı koşullara itilmesi olmalıdır.

– Genel bir sol değerler saptamasıyla, genel insanlık değerlerinin önemini yüceltme noktasına gelmiş oluyoruz. Böyle olduğu koşullarda sol hareketin bütün güçlerini toparlayabileceği bu ilerici bir halk hareketi söz konusu edilebilir mi? Örneğin; anti-amerikancı, anti-şeriatçı, genel sosyalist hareket dışında ilerici bir halk hareketi noksanlığı var gibi görünüyor. Geçmişte çok kötü bir şekilde kullanılan ileri demokratik bir düzene bağlamak için, mesela Chp ve Ecevit'in şahsında şekillenmiş gericiliğin bir cephe formülasyonu olmasa bile, örneğin açıkta mücadele eden, açık mücadele veren genel insanlık değerleri bakımından bir yelpazeye koyabileceğimiz genel halk hareketi, halk çatısı meselesi burada ihtiyaç olarak ortaya çıkıyor mu?

– Türkiye'de restorasyonun ucu sola açılabilir. Buradan Türkiye'nin devrimci dinamikleri güçlenebilir. Buraya kadarı siyaset bilimi, ondan sonrası siyasi mücadele konusu. Emek-barış-özgürlük bloğu iyi bir bloktu ama, yalnızca bir işaret, bir örnek, bir modelin kimi ögelerini içeriyordu. Çünkü, devam etmedi. Türkiye'deki bu devrimci kanallar, bunların yan yana gelmesi, bir mücadelenin, bir programın konusu, açıkçası şu anda Türkiye soluna, hem bir tabloya, işlenmemiş bir tabloya bakıldığında ben yan yana gelecek kanalların layıkiyle tarif edileceğine, yan yana geleceğine inanmıyorum. Bu tablonun işlenmesi lazım. Kendini gözden geçirmesi anlamında değil, daha fazla alış-veriş olmalı, böyle işlenmesi lazım. Tarafların öncelikle buna niyet etmesi gerekir. Bunun da ipuçlarının görülmesi gerekir. Restorasyoncu burjuva güçlerinin bile karşısına aldığı, karşı devrimci güçlerin yoluna giden bir solla bizim işimiz olamaz, yok böyle bir şey. Onlarla alış-verişe girmenin de bir anlamı kalmaz.

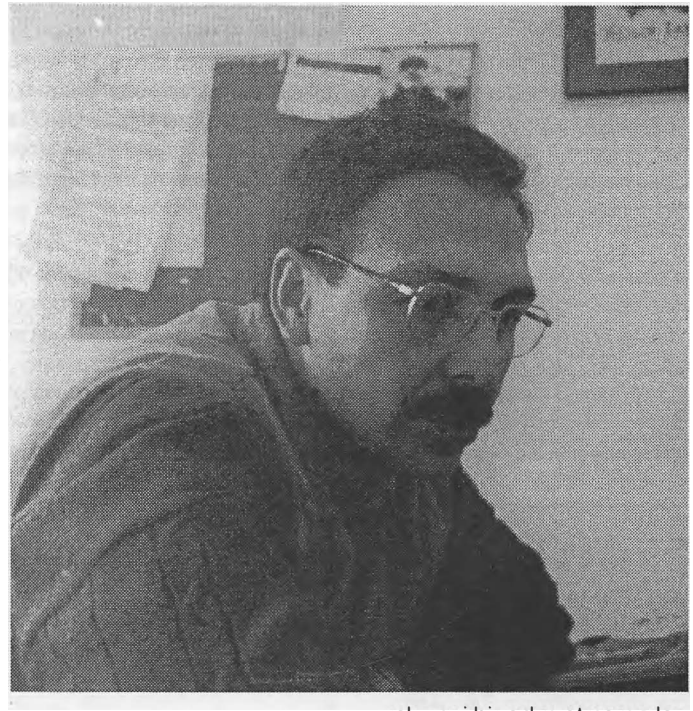

Kürt hareketinin ideolojik siyasi mücadelede dolduramadığı boşluklar görülüyor. Bugün Kürt hareketinin farklı bir kimlikle aynı alanı dolduracağı konusunda ciddi ipuçları var ama, ortada ham haliyle gelecek vaad eden bir yapılanma yok. Ama Kürt hareketinde ciddi bir eğilimin, benim tarif etmeye çalıştığım şekilde diğer devrimci damarlarla bir alış-verişe girme iradesini beyan ettiği görülüyor.

Bence restorasyon döneminde Türkiye'de devrimci dinamiklerin üstünü nasıl açarız tartışması yeterince somuttur ve takvime bağlanabilecek bir şeydir. Ama ben Türkiye'de bu ham halde bulunan Türk solunun bunlara açık olduğunu tam olarak düşünemiyorum. Siyasi anlamda egzersiz yaparak yol katetmeliyiz.

Türkiye burjuvazisinin bir özelliği de paranoyak olmasıdır. Toplumsal mücadelenin, burjuvazinin önceden belirlediği kanalların dışına taşması olağanüstü bir korku vesilesi oluyor. Açıkçası Türkiye'de siyasal mücadele kimi zaman dev etin kimi reflekslerini hak edecek boyutlar kazanmıyor yani Türkiye'nin liberal aydınına burjuvazinin bu kadar işkence çektirmesinin bir manası yok. Türkiye aydını bir tehlike teşkil etmiyor burjuvazi açısından. Ama burjuvazinin önceden belirlediği kanalların sınırları zorlanır gibi olduğunuda, burjuvazi bir paranoyaya kapılıyor. Biz restorasyoncu burjuvazininkine denk bir güce yaklaştığımızda, restorasyon kendisini bir sol kitle hareketliliğine karşı tahkim edecektir. Dolayısıyla içinde bulunduğumuz süreçte restorasyon burjuvazisinin dengi Türkiye'deki siyasal akışı değiştirebilecek bir siyasal güce biz sahip olmazsak restorasyon süreci bir kitle hareketliliğine karşı kendisini tahkir eder. Bunun önlemlerini alır. Şu andaki verili anda bunun imkanlarına da sahip zaten. Bütün bunların ışığında bizim Türkiye solu olarak yeni bir adım atmamız lazım. Eğer bu konjonktürde toplumun yüzünü sola döndüğü dönemden, Türkiye sosyalist hareketi, emekçi sınıfla arasına giren mesafeyi kapatamazsa, karşı ağırlık oluşturma olasılığı da olmayacaktır. Oluşturacağımız ağırlığın mutlaka sınıf gücüne dayanması gerekiyor. Türkiye solu günümüzde birtakım siyasal akımları takip eder hale gelmiştir. Bundan kurtulmak için de konjoktür fırsatlar sunuyor ■

İDEOLOJİ, DEVLET VE ALTHUSSER

F. Kamil Yüksel

Nimni, 1989'da yazdığı bir makalesinde toplumsal değişimin temel parametrelerinin ekonomi, ideoloji ve politika olduğunu belirtir. Ancak burada E. Nimni'nin istediği, marksizmin ulusal soruna ilişkin o günlerdeki çözümsüzlüğünü gidermeye yönelik bir tartışmayı başlatmaktır. Bunu teorik-ideolojik bir ölçüde başardığı kabul edilebilir. En azından bizim için kuruma katkı anlamına gelebilicek bir açılım sunabilmişti.(1) Avrupa marksizminin önemli isimlerinden kabul edilen Louis Althusser'de benzer bir girişimi yetmişli yılların sonunda "ideology and İdeological State Apparatus" isimli çalışmasında devlet ve devlet iktidarı üzerine yapmaya çalışmıştır. Amacım birçokları tarafından marksist-leninist kurama katkıda bulunmuştur sonucuna varılmasını tartışmaktır.

ALTHUSSER ÜZERİNE DÜŞÜNCELER

İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları ismiyle Türkçeye çevrilen bu eserin sadece Batı'da değil, neredeyse tüm dünyada etkili olduğu söylenebilir. Amacımız elbette Louis Althusser'in gerçek değerini azaltmak olamaz. Ancak abartıldığı da bilinmelidir.

Karl Marx'ın literatüre kazandırdığı alt yapı-üst yapı kavramları, olguları belirli bir biçimde soyutlama kolaylığı sunduğundan marksist klasiklerde yeterince geliştirilmiştir. Dolayısıyla da kullanılmıştı, bu yüzden insanlarımız bu kavramlara yabancı değillerdir.

Karl Marx'ı ekonomik determinizm ile suçlayan batı dünyasının düşünce adamları, bu eserle birlikte bu iddialarından vazgeçmiş olabilirler. Kitabın ilk bölümü alt yapı-üst yapı ilişkilerini aktarır ve üst yapının alt yapıya karşı görece özerkliği, üst yapının alt yapıya karşılıklı olarak (dolaylı olarak) etkisi olduğu sonucuna varır. Burada Marx'ın yaşadığı dönemde sanayi devriminin en yoğun yaşandığı zaman dilimi olarak kabul edilirse Karl Marx'ın kapitalizmin geliştirici yanını abartması, belirli bir çerçeveye oturabilir. Fakat yine de bir şey var, "Karl Marx'a bakıldığında ondaki anlayan tarafın Lenin'e göre ağır bastığıdır."(2) Bu değerlendirme 20 yüzyılın son çeyreğinde L.Althusser tarafından kabalaştırılıp alınmasını anlamsız mı kılar? Toplumsal değişimin ekonomizm dışındaki parametrelerinin etkilerinin azalmasının teorik gerekçesini mi sunar? Avrupa Marksizmi'nin bir süredir ve şimdiki teorik-ideolojik ve pratik (politik) devrimsizliğinin veya devrimcisizliğinin saiklerinden birini mi oluşturur, tartışılır!

ALTHUSSER'İN ÇALIŞMASI ÜZERİNE

Marksit kuram için, betimlemenin yetmediği eleştirisini yönelten Althusser "mekan, mecaz" açmazının yeniden üretimden başlatarak çözülebileceğini düşünür. Bu düşüncenin ulaştığı nokta betimlemenin teorik açıklığını da ortadan kaldırarak; somuttan soyuta ya da soyuttan somuta gidiş gelişinin oluşturduğu fasit dairedir. Başka bir ifadeyle diyalektiği olmayan senkronik bir formülleştirmedir.

Althusser'in çekingen ifadesiyle, bu bir denemedir. Denemenin amacı, marksist teoriyi içeriden çözmek, bunun için pozitivizmi, benzer şekilde yapısalcılığa ulaşan yeni bir modeli devreye sokmak değildir herhalde!

Kitapta marksizmin "devlet" üzerine söyledikleri oldukça daraltılarak anlatılır. Klasik metinlerde "devlet" teorisi devlet ve devlet iktidarı üzerinde yoğunlaşır. Yazar, devletin ideolojik aparatları (alet, araç, aygıt, araç-gereç, mekanizma) kavramını kullanarak teorinin bu konudaki eksikliklerini gidermeyi amaçlar. Ama daha önce bunun teorik zeminin oluşturması gerekir. Marksist-leninist devlet teorisinde devleti, uzmanlaşmış appartaları (çeviri ile özelleşmiş), polis, mahkemeler, hapishaneler, uzmanlaşmış birlikler, ordu, devlet başkanı, hükümet ve yönetimden oluşan baskı kurumları toplamı olarak tanımlar.

Althusser'e göre marksizm bu konuda can alıcı noktaları yakalayabilmiştir. Ancak ona göre yetersizdir. Çünkü teori betimleyici olduğu kadar da, zaman aşkını, ebedi olmalıdır. Yani marksizm-leninizm devlek konusunda kuramsal olarak bu kadar betimleyici olursa, teorik olamaz, demek istiyor. Ama yine burada çalışmasını, iddiasına oranla, çekingen bir şekilde başlangıçta nitelendirmeyi ihmal etmez.

Teorinin bu eksikliğini en azından kuram olması için kuramın zenginleştirilmesi L. Althusser'in yapabileceği bir iştir. Öncelikle marksist devlet teorisinin üzerine yaptığı maddeleştirme için V.I Lenin referansına başvurur. "1917 toplumsal devriminden önce devlet aygıtının büyük bir bölümü devlet iktidarını proletarya ve yoksul köylülük ittifakınca ele geçirilmesi durumunda bile olduğu yerde kaldı." (Buradan da mutlak ideoloji fikrine geçmek kolaylaşır!) Maddeleştirme ise:

1- Devlet, devletin baskı aygıtıdır.

2- Devlet iktidarını devlet aygıtından ayırmak gerekir.

3- Sınıf mücadelesinin hedefi devlet iktidarıdır ve bunun sonucunda devlet iktidarını ellerinde tutan sınıflarca devlet aparatının kendi hedefleri doğrultusunda kullanmasıdır.

4- Proletarya, varolan burjuva devlet aygıtını yıkmak ve ileriki aşamalarda radikal bir süreci, devletin yıkılma sürecini (devlet iktidarı ve her türlü devlet aparatının sonu) başlatmak için devlet iktidarını elde etmektir.

L. Althusser katkısını sunmadan daha önce, teorideki boşlukları göstererek kendisine yer açma çabasına girer. "Marksist klasikler gerçekten de, siyasal pratiklerinde devleti, bizim önerdiğimiz şekilde tamamlamış bir devlet teorisinde bile verilen tanımdan daha karmaşık bir gerçeklik olarak ele almışlardır. Bu karmaşıklığı pratiklerinde göz önüne aldılarsa da onu kendine uygun bir teoride dile getirmediler" diyerek aslında kuramı değil reel sosyalizmi eleştirerek, katkısının en azından Batı dünyasında kabulünü sunar.

Öneri basittir; devlet iktidarı ve onun aygıtlarıyla olan ayırmayı kabul ederek aygıtların arasındaki farklılığı ortaya koymaya çalışır. Yeni geliştirilen kavram, devletin ideolojik aygıtlarıdır.Böylece devleti, ideolojik olarak iyice açığa çıkartmayı başarır.

"Hükümet, yönetim, ordu, polis, mahkemeler, hapishaneler vb." devletin baskı aparatlarıdır. DBA'larında sadece fiziksel baskı olmayacağını belirterek, ancak bunlarda fiziksel baskının birincil olduğunu vurgular.

DBA'larınının yanında bunların ayrı olarak uzmanlaşmış ideolojik apparatlarını da var kabul eder ve bunlara da devletin ideolojik apparatları ismini verir. DİA'ları sıralar:

- Öğretimsel DİA (değişik, özel ve devlet okulları sistemi)
- Aile DİA
- Hukuk DİA
- Siyasal DİA (değişik partiler içeren sistem)
- Sendikal DİA
- Haberleşme DİA'sı (basın, televizyon, radyo vb.)
- Kültürel DİA (edebiyat, güzel sanatlar, spor vb.)

"DİA'lar ile Devletin Baskı Aparatları aynı değildir." Tek bir baskı aracı varsa çok sayıda DİA olabilir. Ancak esas ayrım baskı aparatının kamu alanında yer almasına karşılık, DİA'ların büyük bir kısmının özel alanda bulunmasıdır. Althusser'e göre temel fark DBA'nın zor kullanarak işlemesi, diğerinin ise ideoloji olarak işlemesidir.

Her iki tür aparatında ideoloji ve baskı işleyecekleri ancak ayrımın birinin (DBA) baskıya öncelik diğerinin ise (DİA) ideolojiye öncelik vermesidir.

Althusser'in katkısı, ek diye kabul edilen budur!

Buradan katkıyı sağlamlaştırmak amacıyla, yöntemine uygun olarak üretim ilişkilerinin yeniden üretilmesindeki ideoloji rolüne geri döner.

Gerçekte ister baskı ister ideolojik olsun, devletin her aygıtı hem baskı hem de ideoloji işler, ama devletin ideolojik aygıtı ile devletin baskı aygıtını ayıran, birinin baskıya öncelik verirken, diğerinin ideolojiye öncelik vermesidir.

"Devlet baskı aygıtının ayrı ayrı öğelerinin bir komuta biriminin devlet iktidarını ellerinde tutan egemen sınıfların siyasal temsilcilerinin uyguladığı sınıf mücadelesi siyaseti biriminin varlığında merkezileştiği örgütlenmiş bir bütün olmasına karşı, DİA'lar çok sayıda ve birbirlerinden ayrıdırlar, "görece özerktirler" ve proleter sınıf mücadelesi ile kapitalist sınıf mücadelesi ve onların bağımlı biçimleri arasındaki çarpışmaların sonuçlarını, kimi zaman sınırlı biçimlerde dile getiren çelişkilerle nesnel bir alan sağlamaya elverişlidir.

Devlet baskı aygıtının görevi, özü bakımından son analizde sömürü ilişkileri olan üretim ilişkilerinin yeniden üretiminin siyasal koşullarını devlet baskı aygıtı olarak, baskı (fiziksel ya da değil) ile sağlamaktadır.

Devlet aygıtı aynı zamanda özellikle, baskı yoluyla (en sert fiziksel güçten basit idari yasak ve emirlere, açık ya da gizli sansüre vb. kadar) DİA'ların işleyişini, siyasal koşullarını sağlar. Gerçekten de, devlet baskı aygıtının kalkanı ardında üretim ilişkilerinin yeniden üretimini de büyük ölçülerde sağlayanlar bunlar DİA'larda. Egemen ideolojinin, devlet iktidarını elinde tutan egemen sınıfın ideolojisinin etkisi burada yoğunlaşmıştır. Devlet aygıtı ve DİA'lar ayrı ayrı DİA'lar arasındaki "uyum", egemen ideoloji aracılığıyla sağlanır."(3)

Burada yapılan; ister iradi olsun ister olmasın, uluslararası ilişkilerin sert siyasal realizm koşulları altındaki statükocu ortamdan yararlanılarak marksist-leninist kuram içine yapısalcılığın ya da pozitivizmin sokulmasıdır. Bu özellikle Avrupa'da oldukça başarılı olur. Orada olur da ülkemiz de olmaz mı? Elbette ülkemizde de ekonomik kompradorlar olduğu gibi ideolojik kompradorlar üzerine düşeni yaptılar. Marksizm-leninizm insan aklının geliştirdiği en önemli atak mekanizmaları ve silahlarıdır. Ama bunların savunma ve statüko durumunda boşlukları olduğu ve zaafa uğradıkları bilinir. Bu yüzden Althusser'in ideoloji üzerine teoriye "katkı" diye sunulan özet eseri, yalnız Batı'da değil tüm dünyada abartılarak el kitabı haline getirilmiştir.

İdeolojinin tarihselliği bizim için görülmesi zorunlu olan rasyonel bir realitedir.

L. Althusser'in subjektif olarak niyetinden şüphe etmeyecek olsak bile şu dönemsel siyasal realizmin getirdiği ortamın Avrupa merkezli yapısalcı anlayışın pek itibarsız olması gereken ideoloğu L.Althusser, marksist kuramın betimleyici yanını eksik bulurken kendisi de aynı duruma düşerek kuramsal ahlakın getirdiği kuramsal olmak için gerekli şartlardan uzak kalır. Kuramcı olayım derken pek fazla betimleyici olur. Öyle olunca da siyasal realizmin maddesel gerçekliğini ifade etmekten başka bir ürün oluşturamaz. Kendisi, burjuva egemen ideolojisinin, bilinçli ya da bilinçsiz olarak, hizmetine girer

ve böylece Karikatür Marksiste dönüşür.

İdeoloji deyimini ona nesne olan fikirlerin teorisi olarak tanımlayan Cabanis ve Destutt de Tracy'den yaklaşık elli yıl sonra Marx Rheinische Zeitung'daki makaleleriyle başlayan süreçte ideoloji kavramı kullanıldı. Daha sonra yayınlanan Alman İdeolojisi'nde ideolojinin tanımlarındaki boşluktan yararlanmasını becerecek kadar yetenekli L. Althusser, bunları yeterince marksist bulmaz. Nedenini de Kapital çalışmasının daha sonra gerçekleşmesine ve dolayısıyla üretim ilişkilerinin yeniden üretilmesiyle ilişkilendirilen bir ideolojinin olmayışına bağlar. Katkısını bu bağı kurarak sağlar.

Görüldüğü gibi L. Althusser'in marksist kuram anlayışı devlet ve devlet iktidarı ile ilişkilendirilmesi gerekir anlayışını burada da K. Marx'la sınırlı tutarak, Lenin'i uzaklaştırır. Nisan Tezleri ve Ekim Devrimi, Devlet ve Devrim'den, bunlardaki ideolojik "aygıt"tan bahsetmek ve ideolojiden bahsetmek, L. Althusser'in katkısı için gereksizdir. Ama ne zaman Lenin'den yararlanacağını bilecek kadar zekidir de.

"Her şeyden önce, biçimleri ne olursa olsun (dini, ahlaki, hukuki, siyasal" her zaman sınıfsal tavırları dile getiren özel ideolojilerin değil, genel bir ideoloji teorisi tasarısını temellendirmek" L. Althusser'in işidir. Ama nasıl? İdeolojinin tarihi yoktur, teziyle mi. Alman İdeolojisi'nde Marx'ın, Alman ideolojisi ve metafizik gibi yapar. Üzerine yaptığı değerlendirmeye benzeterek yapar!

K. Marx'ın Alman İdeolojisi'nde yaptığını olumsuzlar ve bunları alıntı olarak yapar.

1- İdeoloji, katıksız rüya olduğundan hiçbir şey değildir.

2- İdeolojinin tarihi yoktur. Fakat onun içinde bir tarih olmadığı anlamına gelmez. (yalnızca kendine özgü bir tarihi yoktur.)

Buradan L. Althusser farklı olarak, genel olarak ideolojinin tarihi yoktur derken olumlu anlamda kullandığını anlatır. Bu ne anlama gelmektedir. (Çünkü Alman İdeolojisi'nde ek olarak son kertede sınıf mücadelesiyle belirlenir, ibaresi vardır.)

Buradan Alman İdeolojisi'ni safsata diye nitelendiren Althusser, Marx'dan alıntı yapar. Kuramdaki ideolojiyi önce cansızlaştırıp sonra tekrar diriltip öldürmek ister ve bunu da kendince yapar ve ekler; "Eğer ideolojinin özelliği, onu tarih dışı, yani tüm tarihi bir gerçeklik yapan bir yapı ile işleve sahip olmasıyla, bu sözün olumlu (pozitif) anlamı vardır."(4)

Yine başka bir marksist klasik olan Komünist Manifesto'da, tarihin sınıf mücadeleleri tarihi olduğu kabul edilirse ideoloji hiç şüphesiz tarihidir. "Bu anlamda ideoloji tarih dediğimiz bir şey içinde, bu yapı ve işlev değişmez bir biçimde vardır."(5)

Burada kullanılan nirengi noktası da oldukça ilginçtir. Freud'un rüya örneği: "İdeolojinin tarihi yoktur önermemiz Freud'un bilinçaltısı ebedidir yani tarihi yoktur önermesine doğrudan bağlanabilir."(6) Freud'dan katkı için yardım talep edilir.

"Eğer ebedi sözü zamansal her tarihe göre aşkın değil, fakat her yerde varolan, tarih aşırı, yani tarihin tüm alanı içinde biçimi değişmeden kalan anlamına geliyorsa, Freud'un deyişini kelimesi kelimesine alıp şunları söyleyeceğim. Tıpkı bilinçdışı gibi ideoloji de ebedidir. "(7)

Bu bildiğimiz, tanıdığımız, L. Althusser mi? Evet demek zorundayız.

"İdeology and ideological State Apparatus" isimli çalışmasını bahsettiğimiz yazar hakkında siyasal realizm dönemiyle ilişkilendirerek yaptığımız değerlendirme, acemi olduğu yönündedir. Reel sosyalizmin kurucusu ve emperyalizmin sosyalizme saldığı faşizmi, yirmi milyondan fazla gencini kaybederek durduran SSCB KP'nin genel sekreteri İyusef Stalin'i, iki kamp öğretisinin sahibi Andrey Aleksandroviç Jdanov'u ve bunların doğa bilimlerindeki temsilcisi gibi kabul edilen Trafim Deniseviç Lysenko'yu ideolojik düşman ilan etmek Louis Althusser için zorunlu hale gelir. Neden mi? Nedeni açık değil mi?

Belli ki proletarya bilimi, iki sınıf, iki ayrı düzen diyenler ancak ideolojik olarak düşman olabilirler! Sorunlu olduğu daha çok Hrusov'un SSCB KP'nin kongresindeki destelinizasyonu kararıyla hayat bulan reel sosyalizme yönelik içten yıkma programıyla tatmin olmayan Batı'nın verdiği ödevi yapmak için Lenin'e başvurmak Althusser içinde ona olan borcunu ödemek için fırsat oldu!

ACENTALAR İÇİN

Buraya kadar L. Althusser'i ve marksist kurama katkısını gördük. Ancak bu ideolojik bakışın, kuramın tarihsizleştirilmesiyle birlikte oluşturduğu yapısalcı pozitivist anlayış; Batı'nın çevresinde de ideolojik etkisini gösterecektir. Ülkemiz içinde bir değerlendirme yapacak olursak, çıkan sonuç; neredeyse "sivil toplumcu"luğu savunan ve bu anlayışı ithal eden tüm siyasal ve sosyal amaçlı grupların acenta olduklarıdır. Günümüzde ülkemizdeki toplumsal ve siyasal küçük alt üst oluşta (karışıklık) gericiliğe demokrasi adına destek verenleri acenta kabul etmek hiç de yanlış olmaz. Tarihsel bir bakışla Althusser'in ideolojik katkısını yatay eksende toplumsallaştırmayı görev bilen bu unsurlar üstadları gibi burjuva siyasal sisteminin içindeki bir aparatın kontrolü altındadırlar. Bunların ülkemizdeki toplumsal, siyasal problemlere çözüm üretmeleri teorik olarak da pratik olarak da mümkün değildir.

NOTLAR

1- Ephraim Nimni, Marx, Engels ve Ulusal Sorun. Science and Society, vol. 53, no.3, güz 1989. Çev. Candan Badem, Dünya Solu, Sayı: 7
2- Yalçın Küçük, İyimser Marx, Marksist Damar, Dönem Yayıncılık, Ekim '92.
3- Louis Althusser, Devletin İdeolojik aygıtları, İletişim Yayınları, 1994, s. 39-40
4- A.g.e, s. 49
5- A.g.e, s.50
6- A.g.e, s.50
7- A.g.e, s.50

YERLİ MUHAFAZAKÂRLAR KONFERANSI

Fulya GÜRSES

"Radikal Muhafazakâr" düşünür Alain De Benoist'in, "Küreselleşme ve Demokrasi" konferansındaki yorumu, yerli muhafazakârlarımızı sinirlendirdi.

"Küreselleşme çağının düşünce modası post-modernizm, Türkiye'de kıyıda köşede kalmış birikimsizlerin dillerini çözmüş, cahilin cüretini arttırmış bulunuyor.

Modernizmin eleştirisi adına ortaya sürülen post-modern düşünce akımları, az gelişmişliğin ve cehaletin onaylanıp, alkışlanması anlamını taşıyor ve musibeti nimete dönüştürecek fırsatçılara siyasi, ekonomik, sosyal vb. tüm olanakların kapısını açıyor. Türkiye bu sayede bir budalalar cennetine dönüşmüş bulunuyor. Türkiye, akıldan, zekâdan, bilgi ve birikimden az buçuk nasiplenmiş olanların, cahilin cüretinden kaçacak delik aradıkları, "Tanrım sen aklımı koru" dileğiyle izlenimi ibrete dönüştürdükleri bir akıl sefaleti ortamını yaşıyor.

Bu akıl sefaleti, cehaletlerinin üzerine "muhafazakârlık" tabelasını asmış olanlarda, azgelişmişliği nimete dönüştürüp, yeryüzü cennetinden nasiplenmek için azgın bir iştaha ile ortalıkta dolaşanlarda ironik boyutlara ulaşmış bulunuyor.

Bunlar, yahudi karşıtlarından ders alıp, rezilliği ziynete dönüştürme becerisini nihayet kazanmış görünüyorlar. Boyunlarına astıkları tabelanın şekil algısından öte bir bilgi ve birikimleri olmadığı ortaya çıktığı zaman sinirleniyorlar.

Böyle durumlarda utanmaları gerekirken, kendilerine "kapasitesiz" diyen Alain De Benoist gibilerine kızıyorlar ve geleneksel misafirperverliklerini unutacak ölçüde seviyesiz davranabiliyorlar. Sonuçta, taa Fransalar'dan kırmızı mumla davet edilen profesör, toplantı sonrası sap gibi ortada bırakılıyor.

Ceplerindeki dolarla camiye girebilmeyi, küreselleşme sayesinde başarabilmiş olanlar, "muhafazakârlığı küresele uyarlama" reçetesi şeklinde algıladıkları "demokrasi" tanrıları için küresel kültür konferansları düzenliyorlar. İstanbul Belediyesi'nin Kültür-Sanat faaliyetleri içinde bu konferanslar "Doğudan-Batıdan" üst başlığını taşıyor. 1997-98 "Demokrasi" dizilerine "Küreselleşme ve Demokrasi" konulu konferansla başlamış bulunuyorlar.

Cehaletleri ve kültürel birikimsizlikleri daha bu ilk adımda ortaya çıkıyor. Muhatap seçiminde, muhatabın sav ve savunusunu kavrayış yoksunluğunda ilk adımda tökezledikleri anlaşılıyor. Kimin, hangi aklın keşfedip buyur ettiğini onca soruşturmalara rağmen öğrenemediğimiz Fransız düşünür Alain De Benoist, 25 sayfalık bildirisiyle bizim muhafazakâr koronun ahengini bozuyor. Yarım akılları büsbütün karışanlara açık sözlülüğüyle yanıtlar veriyor ve kapasite sorunsalı sezdiğini de sözlerine ekleyerek konferansı sonlandırıyor. Toplantı sonrası şaşkınlığını yakından izlediğimiz, mihmandarıyla bir başına ortalıkta bırakılan Alain De Benoist'in, bir gün sonra ülkesine döndüğünü öğreniyoruz. Türkiye'ye ikinci, İstanbul'a ilk kez geldiğini açıklayan Benoist'in, hiç değilse bir–iki gün konuk edilip İstanbul'un kültürel mo-

Alain de Benoist

zaiğinden nasiplendirilmemiş oluşu, muhafazakârlarımızdaki duygusal bozgunluğun büyük olduğunu gösteriyor.

KÜRESELLEşME VE MUHAFAZAKARLıK ÇUVALA SığMAYAN MıZRAK

Mızrak çuvala sığmıyor Ama bunların eli mahkûm, ille de sığdıracaklar. Küresel çağın kutsal sözcüğü "demokrasi" her türden mızrağı içine alacak gibi görünüyor. Dört elle demokrasiye sarılıyorlar.

Bizim neo-liberal muhafazakârlarımız, muhafazakâr görünümü bozmadan küresel nimetlerden yararlanabilmenin sihirli reçetesini Garp aleminden edinmek uğruna çuvalla dolar harcıyorlar. Bir zamanların Garb'e, Garp'lıya cihad açmakla ünlü Şark'lısı, Garb'lının birini bırakıp diğerini ağarlıyor, ağzının içine girip kulak kesiliyor. Kavrayışları kıt, kimin ne söylediğini öğrenecek kadar da zaman ve zeminleri bulunmayan bu başörtü ve sakal muhafazakârı yuppilerin, internet oyuncaklarının başına oturup "muhafazakâr" menüsünü tıkladıkları ve gördükleri ilk isme davetiye çıkardıkları anlaşılıyor. Konferanstaki manzaranın gösterdiğine bakılırsa, muhafazakâr namlı her bir Garblı için uçak biletinin elde hazır bekletildiği, "Garb'lıdır, esasen her konuda bilgilidir, Garb'dan olduğuna göre de, elbette demokrasi diye tutturacaktır" önkoşullanmışlığıyla hareket edildiği, kendiliğinden ortaya çıkıyor.

Acaba(?) diye kuşkulanıp araştırmaya kalkıştığımızda bu yakıştırmaların bir zan'dan ibaret olmadığını görüyoruz. "Küreselleşme ve Demokrasi" konferansına davet edilen Alain De Benoist hakkında hiç kimsenin hiçbir şey bilmediğini, yazıp çizdiklerinden, hatta branşından dahi kimsenin haberdar olmadığını öğreniyoruz. Konferans; "Tarih tekerrürden ibarettir, birincisi trajediyse ikincisi komedidir." diyenleri haklı çıkaracak izlenimlerle dolu geçiyor.

Garblı muhafazakâr profesörü, muhafazakâr bir ülkeye geldiğine inandırmak isteğiyle olacak, tesettürlü, pardesülü, müslüman aydın kızlarımız salonda çoğunluğu oluşturuyorlar. Ancak, adı "demokrasi dizisi" de olsa, tarihî Şark-Garb çatışması bu kez 'Şark kompleksi' tarzında da olsa, yine kendini gösteriyor. Konuk profesör, hazırladığı bildiriyi okurken dinleyicilerin salonu birer ikişer terkettiğine, öteki konuşmacıların ise suratlarının asıldığına tanık oluyoruz. Spontane çeviri yapıldığı ve konuşmayı takip edebildiğimiz için, muhafazakârlarımızdaki can sıkıntısının nedenini anlamakta güçlük çekmiyor ve 'tam da beklediğimiz gibi' diye düşünmekten kendimizi alamıyoruz. Esasen, bir sosyalist olarak haddimizi aşıp 'radikal muhafazakâr' Alain De Benoist hakkında az buçuk bilgi sahibi olduğumuz ve bizim neo-liberal muhafazakârlarımızın bu cahilane davetle, tiraji-komik bir konferans hazırladığını kestirdiğimiz için izleyiciler arasındayız. Bizim muhafazakârlar küreselleşme sonucu demokrasi nimetlerinin yağmur gibi yağacağı müjdesini işitmeyi umarken, küreselleşmeye ver yansın eden garp'lı muhafazakâr, 'demokrasi' konusundaki umut kırıcı görüşleriyle bunları hayal kırıklığına uğratıyor. "Radikal Muhafazakâr" Alain De Benoist, konuşması ilerledikçe küreselleşmenin can düşmanı radikal bir muhalif olduğunu ortaya koyuyor. Asıl önemlisi, bu garplı idealistin, şark alemini esasen muhafazakâr ve garp karşıtı zannettiği ve büyük olasılıkla bunun için koşarak davete icbâr ettiği, dinleyici kitlesinden Yeni Dünya Düzeni'ne karşı yüce bir başkaldırı ruhu sezmeyi umduğu ortaya çıkıyor. Alain De Benoist soluk soluğa okuduğu 25 sayfalık bildiride felâket olarak adlandırdığı küreselleşmeyi tanımlıyor, asılan suratları, boşalan sıraları görmeyecek ölçüde heyecana kapılmış görünüyor.

Sömürgecilik, yeni sömürgecilik, emperyalizm olgularını açıklayarak küreselleşme (globalizm) ye ulaşan yorumlarıyla, bizim muhafazakârları hayal kırıklığına uğratan Benoist'in bildirisini kısaca özetlemek gerekirse, şöyle diyor De Benoist:

"(...) Küreselleşme sonucu ulusal sınırların aşılması (...)enformatik devrimin ötesinde uluslararası mali alanın özerkleşmesi (...)borsanın kural ve yasa dışı mantığı dayatması (...)genel meta'laşma, entellektüel ürünler vd. (...)pazar, her şeyi dövize çeviriyor, sisteme canlı giren her şey, ölü meta olarak çıkmaktadır. (...)hükümetlerin yerini mali sermaye almıştır. (...)sermayenin entegrasyonu ulusal ekonomi sistemlerini parçalamıştır. (...)ekonominin alanı ile siyasetin alanı ayrışmaktadır. (...)çok uluslu şirketler cirolarının yarısından çoğunu yurtdışında gerçekleştirmektedir. (...)Ford'un gelirleri Türkiye'nin ulusal gelirini aşmaktadır. (...)Devletlerden daha büyük olan bu şirketler artık siyasetleri satın almaktadır.

(...)Uluslararasılaşma işçi ücretlerini düşürmüştür, dünya çapında emek pazarı oluşmuş, yerel sermayenin birikim gücü zayıflamıştır. (...)küreselleşmenin taleplerine uyum sağlama çabası, liberalizasyon politikasının genişletilmesine yol açmış, sosyal yatırımlar azalmıştır. (...)uluslararası kuruluşlar küreselleşmenin aracı olmuştur, kuralsızlık dayatılmış, ulusal para tasfiye edilmiştir. (...)çok uluslu şirketler yeni bir baskı kapasitesine sahip olmuştur, yeni uluslararası mülkiyet politikaları oluşmuştur, yasa ve siyasetler, çok uluslu şirketlerin pazar ekonomisinin önündeki engelleri yıkma politikasına uygun oluşturulmaktadır. (...)kapitalizm artık entellektüalizm pazarlamaktadır, küresel kapitalizm düş dünyasına ve iletişime de egemendir. Sanal bir dünya yaratılmıştır, ulusları aşan akımlar bulunmuştur, yaşamlar benzeştirilmiş, nesneler, kavram-

lar ve görüntüler tek tarzda bir sosyal benzeşmeyi dayatmıştır, bu benzeşmeye uyamayanları saldırgan hale getirmiştir. (...)tektip'lilik, kimlik, zaman ve mekan kavramlarını da değiştirmiştir. (...)bilgisayar dünyası aynı global alt kültürü dayatmış dünyayı bu anlamda küçültmüştür. (...)gerçekliğin yeniden tanımlandığı bir dönem yaşanmaktadır. (...)internet, kullanıcıyı sanal olarak bulunduğu dünyadan ayrı bir dünyaya götürmektedir, bu elektronik göçebeliktir, elektronik sömürgeciliğin sonucu oluşmuştur. Bütün dünyaya Kuzey Amerikalılık dayatılmıştır. Küreselleşmenin gerçek tabiatı kavranmalıdır. Ekonomik eşitsizlik artmıştır, zenginliğin üretilmesi değil nasıl dağıtıldığı önemlidir, '50'den bu yana ticaret, ekonomi vs. artmış ama aynı dönemde sefalet, işsizlik, çevre tahribatı aynı oranda yükselmiştir. Dolar bazında milyarder olan 318 kişi 2.3 milyar kişinin gelirinden daha fazla gelire sahiptir. (...)küreselleşme liberal teorileri çökertmiştir, pazar tekeli anti-sosyal politikaları yaratmıştır. (...)sömürgeleşme en genel tarzda sürmektedir. Uluslararası finans ve ekonomi kurumları sosyal politikaların azaltılmasını dayatmaktadır, bu dayatmaya uymayan ülkeler dışlanıp marjinalleştirilmektedir. (...)kum saati toplumu ortaya çıkmıştır, orta sınıf yokolmaktadır. (...)sendikalar da ulus ötesi şirketlere güç yetirememekte, güç kaybetmektedir(...)Marx'ın giderek haklı çıktığını görmekteyiz, kapitalizm-metalaşma ilişkisini tanımlayışı büyük bir öngörüdür. (...)emekçilerin tüm kazanımları yokedilmiştir. (...)ulus devletler iktidarsızlaştırılmaktadır, hükümetlerin hareket kabiliyetleri azalmaktadır, ulusal sermaye denetim dışı olmuştur..hükümetlerin sanayi politikaları yabancı yatırımcıyı ülkeye çağırmaya dönüşmüştür. (...)çok uluslu şirketler yasaları da zorlamaktadır, her türlü ulusal yapılanma pazar alanını daraltmaktadır. (...)küreselleşme modern siyasetleri ortadan kaldırmaktadır. (...)egemenlik ve kimlik sorunu tartışmaya açılmıştır. (...)vatandaşlık bağı yerine çok taraflı bağlılık gelmiştir (...)seçilenler temsilci niteliğini yitirmiş, dış baskılarla yönetilir olmuşlardır. (...)maksimal liberal program tüm farklılıkları ve sosyal tüm olguları yok etmiştir. (...)Küreselleşme evrensellik değildir. Evrenselleşen sadece pazardır. Küreselleşme, pazarcı batının emperyalizminden ibarettir ve içselleştirilmiştir. Sahip olma kavramı da evrenselleştirilmiştir. Bireyler tüketimle tanımlanmaktadır. Yeni insan emekçi değildir, vatandaş değildir, sadece bir tüketicidir. Şekilsiz, süpermarket kişiliğidir. (...)küreselleşme kökleri kaybettirmiştir. (...)ruhların etrafında duvarlar oluşmuştur. (...)bireyler, kendilerini aşan mantıklar altında iktidarsızlaşmıştır, insan kendini yanlız ve terkedilmiş hissetmektedir. (...)ütopyaların yıkıldığı dönemdeyiz. (...)küreselleşmeye sadece ekonomik düzeyde cevap verilemez. (...)vd(...)"

Benoist'in, bizim muhafazakârları alabora eden konuşması özetle böyle. Ardından, globalleşmenin alt kültürü payelendirdiği böylesi bir dönemde, ummadıkları ünvanları hazır elde edenlerin, kültürsüz ve birikimsiz oluşlarını hissetmenin verdiği içsıkıntısıyla anında kabalaştıklarını görüyoruz. Bu düzeysizliğin muhatabı De Benoist oluyor. Konuşmacı Yusuf Tuna, "(...)gelişmişler gelişmemişlerle gelirlerini paylaşacaklar mı? De Benoist bunu açıklasın." diyerek Garb'lıyı köşeye sıkıştırıyor ve devam ediyor. "(...)Fransa dünyaya hürriyet, eşitlik, kardeşlik ithal etmiştir, bugün dünya silah ticaretinin %24'üne sahiptir, De Benoist buna ne diyecek? (...)" Fransıza, aba altından Şark sopası gösteriyor.

Yeni Dünya Düzeni post-modern düşünce modasının Türkiye sonuçlarını, bugün kendilerine "1998 Gençliği" adı vererek sokağa dökülen gençlerde izliyoruz. Yapı bozumcu sözde ideolojiler, 'insan düşüncesi' denen şeyin alt yapısını bozmuş, birikim önkoşulunu gereksizleştirmiş, etnik, dinsel, cinsel kimlik namı altında hal-i hazır kişilik yapılarını düşünce ilân ederek cahillığı ve cahilin cüretini yaratmıştır.

Tarihî Şark-Garb çatışmasının, konferans masasında komediye dönüşerek yaşandığına tanık oluyoruz.

Yeni Dünya Düzeni Garb alemi misyonerlerinin boşalttığı koltuklarda, şark'lı muhafazakârların demokrasi yaygarası karşılığında oturabildikleri, toplantının gidişatından anlaşılıyor. Öğretim üyelerimiz bulundukları makam ve mevkiiyi hak ettiklerini ilân için yırtınıyorlar. Ancak, düne kadar sınır içinde düzen karşıtı kovalayarak muhafazakâr ekmeği yiyenlerin, sınır ötesi çağda işlerinin zorlaştığı, dar kafalarının iyiden karıştığı anlaşılıyor. Garb düzenine karşıt De Benoist'in konuşması, bizimkileri öfkelendirip, muhafazakâr kalmış tek özelliklerini, düzen tutuculuklarını harekete geçiriyor. Bunlar, Yeni Dünya Düzeninin küreselleşme politikasını, küreselleşme karşıtı garplıya karşı kahramanca savunuyorlar.

Kanal 7'nin "Mayın Tarlası" sunucusu, Sakarya Üniversitesi Öğretim Üyesi Doç. Dr. Davut Dursun; Alain De Benosit'in konuşmasının çok uzun ve sıkıcı olduğunu, bildirisindeki ekonomik verilerin, ekonomi profesörü olup olmadığını düşündürdüğü vb. çok bilmiş-

lik suçlamasıyla başlıyor sözüne. "Küreselleşme bilgi devrimi çağını başlattı." diye uyarıyor, bilim ünvanlı doçentimiz. "(...)insan sesini transfer edebiliyoruz. (...)sesimi duyurabiliyorum, artık ulusal sınırlarda değilim. (...)görüntümü nakledebiliyorum. Bilgiyi transfer edebiliyorum. Bu, zihniyet yapımızı olağanüstü etkilemiş, örgütlenme vs. anlayışlarımızı değiştirmiştir. (...)" diyor. Dört bilgisayar iki internetle buldumcuk olmuş bilim üyemiz, ardından, iple boğazlanmış gibi ulus devlet anlayışına saldırıyor. "(...)Bilgi ve enformasyondaki bu gelişmeler ulus devletlerin yeni yapılanmasını sağlamıştır. Sanayi toplumunun ürünü olan ulus devlet örgütlenmesi, bilgi toplumu ile birlikte yeni arayışlara girdi. (...)" diyor, bilgisayar karşısında başının dönmüş olduğu anlaşılıyor. Devam ediyor. "(...)Ulus devlet ekonomiyi ve bilgiyi kontrol edebiliyordu. Ulusal sınırlar, ekonomik pazarın bittiği, değerlerin bittiği sınırlardı. (...)Bilgi çağı ulus devletin elinden bu silahı aldı(...)" Şükür kurtulduk, demek istiyor. Buraya kadar anlayışla karşılıyoruz, değişimlerini yakından takip ettik, ancak bundan sonrası doğrusu yüzümüzü kızartıyor. Doçentimiz esrimeye tutulup son akıl kırıntısını da yitirmiş görünüyor. "(...)manyetik kartlarımız var" diye inliyor. "(...)manyetik kartlarla her şeyi yapabiliyorum. Ulusal devletlerin kontrolu kalkıyor. Hepimizin cebinde kredi kartları var. (...)"

"(...) Yeni teknoloji küreselleşmemizi sağladı. Ulusal üretim anlamını kaybetti. Bilgi de ulus devletlerin kontrolünden çıkmıştır. Eskiden yasaklar listesi vardı. Geçmişte faşist maşist diye bunlara haksızlık etmiş olduğumuz anlaşılıyor, adamlar az çekmemişler, tevekkeli değil, küresel mabedin içinde beş vakte duruyorlar. (...)" Devam ediyor, "Ulus devletlerin para ve bilgi silâhını ortadan kaldırdığı için, küreselleşme önemli bir gelişmedir." Buyrun bakalım, şimdi de maaşı uluslararası demokratik örgütlerden kaldırdığını açıklayacak. "Yeni bir zihniyet yapısını ortaya çıkartmıştır küreselleşme. Bugünün zihniyet yapısı: İnsan doğal çevreye, ekonomik ve siyasal çevreye duyarlı hale gelmiştir." O kadar Benoist bizim âlimlerle başedebilir mi? İşte, adam dersini alıp oturmuş bön bön bakıyor.

Neresinden tutacak bilemiyoruz ama, De Benoist yöneticinin buyruğuna göre konuşmacılardan sonra yanıt hakkını kullanacak. Ne yapsın, adam sabırla dinliyor. Bilkent Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü Öğretim Üyesi Dr. Fuat Keyman, asalet takdiminden sonra söze başlıyor. "Benoist'le aynı fikirdeyim" diyerek söze başlayınca, küreselleşmenin bizim taraftaki sorunlarından bahis birşeyler duyacağımıza umutlanarak bekliyoruz. "Siyaset bilimci olarak iyi bir konuşmaydı, sıkıcı olmadı. Benoist'in hedefi globalleşme şampiyonluğu yapan yeni liberal sağ söylemler" diyor Fuat Keyman. Kavrayış doğru. Hiç değilse saygı duyulacak bir iki söz dinlemeyi umarak izlemeyi sürdürüyoruz. Ancak, söz açıldıkça asıl sıkıntılar birer birer ortaya dökülüyor. "Globalleşmenin bu eleştirel okuması bizi demokrasi düşüncesinde nereye götürüyor?" diye soruyor Fuat Keyman. "Benoist globalleşmeye ekonomik, siyasal, kültürel süreçlerde bakmamızı öneriyor. Ağırlığı ise ekonomiye veriyor. Ancak, burada ben ekonomik indirgemecilik görmüyorum, Benoist'in bakışı ortodoks Marksist bakış değil. Görüş olarak mali sermayenin belirleyiciliğini ortaya koyuyor. (...)" Bu önemli, demek Keyman diğer konuşmacı arkadaşlarının bir muhafazakârla mı, yoksa bir marksistle mi yanyana oturdukları konusunda kuşkuya kapıldıklarını sezmiş, rahatlatmaya çalışıyor. "(...)iktidar, egemenlik ilişkileriyle yürüyen bir olaydır diyor De Benoist, fakirleşme süreciyle birlikte iktidar arzusu gelişir. Yeni sağ söylemlere eleştirel bakmak gerekiyor, bu söylemler iktidar arzularıyla birliktedir. (...)Benoist pesimist görünüyor, demokrasi konusunda umutsuzdur. Ulus devletlerin yönetebilme krizi, aynı zamanda içerden sorgulanmasını da kolaylaştırmıştır, önyargısız olarak, küreselleşmeye bu açıdan da bakmak gerekir. Küreselleşme sayesinde kimlik politikalarıyla ilişkiye girilmiştir." Açık konuşuyor Keyman, sırtlarını sağlama almak bizimkilerin temel karakteridir. Dün, 'demokrasi' diyen solcuya devlet desteğinde muhafazakârlık dersleri veriyorlardı, bugün, demokrasi iyi de, altımdan toprak kaydı diyen sosyaliste, ulusçuya NGO'lar desteğinde demokrasi dersleri veriyorlar. Küreselleşme mevzuunun bizdeki cephesi, Benoist'in kavrayış kapasitesini aşıyor. Nasıl yanıt vereceğini merakla bekliyoruz bu yüzden. Keyman devam ediyor, "(...) Benoist'in söylemediği şey, egemenlik kavramı. Siyaseti devlet egemenliği ile birlikte düşünmek baskıyı çağrıştırıyor. Vatandaşlık, sınıf diyorsun bunlar geçmiş dönemin kavramları. Yeni çağın kavramları insan hakları, etnik dinsel kimlikler. (...)Ulus devletlerin egemenliği bağlamında gidilen yol milliyetçiliktir. Ya milliyetçilik ya demokratikleşme, Benoist bu konuda ne diyor? Globalleşme demokrasiyi getiriyor. Benoist demokrasi kavramından ne anladığını açıklasın. Biz demokrasiyi vatandaşlığa karşı insan hakları, ulusal kimliğe karşı fark, etnik, dinsel kimlik olarak anlıyorsak ulus devlet bu anlayışa dar gelir. Vatandaşlık ulusal kimlik olamaz, alansızlık gündeme gelmiştir. İki seçenek vardır ya milliyetçilik, ya etnik, dinsel vb. milliyetçilikler ya da demokrat olma seçeneği. Benoist bu konuda ne diyor?" Bitiriyor Fuat Keyman sözünü. Konferans yöneticisi açıklıyor. "Zaman tükendi, De Benoist'e yanıt için onbeş dakika verebileceğiz. Toparlayıp konuşursa iyi olur."

Garp açıksözlülüğüyle söze giriyor De Benoist. Biraz da öfkelendi mi bilemiyoruz, renk vermiyor. "Sorular birbiriyle örtüşüyor" diyor, "(...) Konferansın sıkıntılı ol-

duğunun belirtildiği gibi, sıkıcılığın ölçütü ilgi alanları ve kapasiteyle ilgili." Konuşmacı Davut Dursun'un kıpkırmızı olan yüzünü izliyoruz bu arada. Benoist devam ediyor. "(...) Ekonomi profesörü değilim, felsefeci ve aydınım. Söylenin tersine ekonomist olmadım. Ekonomik küreselleşmenin siyasi, kültürel ve değerlere ilişkin sonuçlar yarattığını söylemeye çalıştım. Küreselleşme yirmi sene önce başlamadı denildi. Bende bunu söyledim zaten. 14. yüzyıl İtalyasının yapısına kadar geri gittim. Eğilim eskidir ama emperyalizmlerle küreselleşme arasında sadece nicel fark olduğunu söylemek yanlıştır. Küreselleşme nitelik olarak da farklıdır. Bilgi devrimi yaşandı deniyor. Eskiden emperyalizm özel devletin gücünü yayardı, bugün devletin değil soyut güçlerin devletleri zayıf kılması tarzında bir gelişme söz konusu ABD'de bile bu böyle. (...)Demokrasi konusuna gelince, küreselleşme demokrasinin tam zıddı yönde gelişiyor. Tabii herkesin demokrasi anlayışı farklıdır. Benim demokrasi anlayışım şöyle, yeniden özetleyeyim: 1- Halkın egemenliği (Devletlerin değil) 2- Halkın düşünceleriyle yöneticilerin düşüncelerinin olabildiğince çakışması. Seçilenlerin, seçmenlerinin taleplerine uygun davranabilmesi. 3- Halkın sürekli olarak kendi kaderini tayin edebilmesi. Demokrasi sadece yönetim biçimine, seçimlere vb. indirgenemez. Katılımcılık şarttır. Bir alt kademede yapılan her şey, bu düzeyde yapılmalıdır. Her şey yerli yerinde katılımcı tarzıyla işleyebilmelidir. Merkezi devletin eylem kabiliyetini yokettiği doğrudur bunun çözümü katılımcı demokrasidir. (...)Küreselleşme-demokrasi ilişkisi çok basittir. Siyasi eylemin temeli iktidara sahip olan, karar verendir. Oysa, aktörlerin sayısı artmış ama bunlar kimse tarafından seçilmemişlerden oluşmuştur. Bugün iktidarlara şirketler sahiptir. Koşullarını devlete dayatırlar ve asıl karar vericiler onlardır. Bu, demokrasiyle çelişen bir şeydir. Hükümetler, oy aldıkları halkın taleplerini şirketlerin baskısı nedeniyle yerine getiremiyorlar. Seçilmemişler, seçilmişlerden daha çok iktidardadır. Küreselleşme anlayışının demokrasi kavramını eleştiriyorum. Bu demokrasi dünyanın farklılığını yok edip, aynıyı genelleştirir. Bu, fakirleşmedir. Varlık fakirleşmektedir. Her şey maddi olarak değerlendirilmemelidir. Daha fazla para kazanmak kimi durumlarda önemsiz olmalıdır. Küreselleşme materyalist bir zihniyettir, yeryüzündeki varlıkların o andaki isteklerini önemli kılar, insanlığı an'ı yaşayan varlıklara indirger. İnternet sansürü engeller denildi. Bu sanrı kısa sürecektir, denetleme yakındır. İnternet taknolojisine bu derece bağlanmak sakıncalıdır. Nasıl bir toplum ki, yaşanmış deneyler ekranla aktarılmaktadır, bu, gerçeklik duygusunun yitirilmesidir. Existansialist bir sorundur. Sanal dünyalar yaratılmıştır, insanlar sanal yaratıklar ve salt tüketici varlıklar olmuşlardır. Sosyal dokular yokolmuştur. Demokrasi deniyor, demokrasinin sorumlu vatandaşı bu değildir. Demokrasi, görüşlerimizi ifade hakkı tanıyor ama görüşlerimizin nasıl oluştuğunu sorgulamamız gerekmektedir. Medyayı denetleyenler kimlerdir? Her şeyin fiyatı olduğu ama çok az şeyin değeri olduğu bir dünyaya doğru gidilmektedir. (...)Son olarak, (...)Fransa'nın silâh üretiminden bahsedildi. Ben Fransa'yı savunmak için burada değilim. ABD en büyük silâh satıcısıdır ve bugünlerde yeni bir saldırgan savaşa, Irak'a saldırıya hazırlanmaktadır."

Fransız Radikal Muhafazakâr düşünür Alain De Benoist onbeş dakikaya sığdırmaya çalıştığı konuşmasını burada bitiriyor ve konferanstan geriye kalan izlenim, bozum olmuşluğun yarattığı terbiyesizlik oluyor.

Sonuçta, yok yoksul halkın kanı emeği alın teriyle biriken dolarların, muhafazakârlarımızın demokrasi kursları için daha çokça sarfedileceği anlaşılıyor. Neyse ki, cehaletleri sayesinde arada bir yanlış öğretmen düşürüyorlar ve keser bizim tarafa yontuyor. Bundan böyle muhafazakârane toplantıların takip edilmesini ve arada bir bu tip eğlencelerin kaçırılmamasını öneriyoruz. Ama asıl önemlisi, bu sonradan görme gavurdan dönme muhafazakârlarımıza muhafazakâr bir sosyalizm dersi vermenin de zamanı geldiğini düşünmekteyiz.

Türkiye'de sosyalizm mücadelemizin en büyük engeli, en büyük kafa karıştırıcısı artık açığa çıkmış olmalıdır. İşbirlikçi, uluslararası tekellere entegre ve bu anlamda global, sonuna kadar enternasyonalist tekelci düzen, manyetik kartlarıyla NGO'lardan ceplerine dolar aktaran sağlı sollu post-modern, yapı bozumcu düşünce satıcılarının ideolojik desteği sayesinde halkın boğazına yapışmış bulunuyor. Yeni Dünya Düzeni post-modern düşünce modasının Türkiye sonuçlarını, bugün kendilerine "1998 Gençliği" adı vererek sokağa dökülen gençlerde izliyoruz. Yapı bozumcu sözde ideolojiler, 'insan düşüncesi' denen şeyin alt yapısını bozmuş, birikim önkoşulunu gereksizleştirmiş, etnik, dinsel, cinsel kimlik namı altında hal-i hazır kişilik yapılarını düşünce ilân ederek cahilliği ve cahilin cüretini yaratmıştır. Bugün bu cehaletin ve öngörüsüzlüğün demokrasi şenliği şeklinde sokağa dökülmüş sonuçlarını yaşıyoruz. Bu şenlikten en fazla birkaç Regis Debray, birkaç Daniel Cohn Bendit doğacaktır. Bunlar, geleceğin 'elveda proletarya' tarzı 'elveda Türkiye' yazıcıları, belediyelerin çok kültürlülük meselelerinden sorumlu başkan yardımcılarıdır. Kaybedenler sosyalizm güçleridir. Kaybeden Türkiye tarihi, Türkiye sosyalizm mücadelesi tarihi ve Türkiye'nin aydınlık gelecek umududur. Sosyalizm güçleri toparlanmalı, yapı bozumcu, post-modern düşünce yıkımına karşı, hayatın her alanında tutarlı ideolojik bütünsel kavrayışın kavgasını vermelidir■

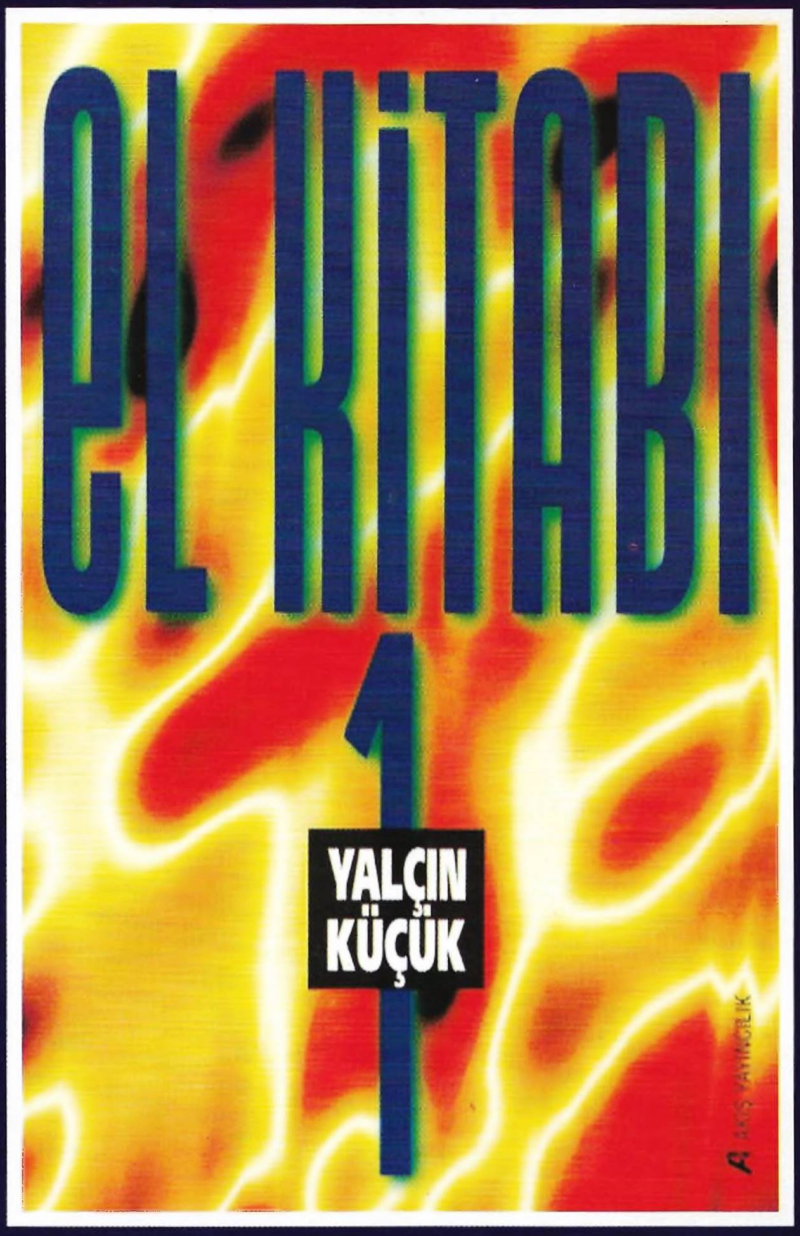

Kolayından sosyalizmi kuracaksak, "kurmayalım" diyorum.
Hayalimizi ve aklımızı hep büyütmezsek, "sosyalizme gitmeyelim" diyorum.
Sosyalizm, sürekli olarak insanlık alanında, büyümektir.
Sosyalizm yolunda, insanlığımızı büyütmeyi durdurmanın, bir adım ötesi, uçurum'dur.
Zor mu? Okuyanlarımı zor'u yenmenin mutluluğuna çağırıyorum.

AKIŞ YAYINCILIK

hepileri